

**CENTAR
ZA
MIR
I
NENASILJE
LJUDSKA
PRAVA
OSIJEK**

**PRAĆENJE SUĐENJA ZA
RATNE ZLOČINE
IZVJEŠTAJ ZA 2007.**

Uredile: Katarina Kruhonja i Veselinka Kastratović

Osijek, 2007.

Projekt je proveden uz
podršku

**Veleposlanstva
Sjedinjenih Američkih
Država u RH**

**Misije OSCE-a u
Republici Hrvatskoj**

**Vlade
Kraljevine Norveške**

Izdavač:

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek

Za izdavača:

Branka Kaselj

Urednile:

Katarina Kruhonja i Veselinka Kastratović

Lektor i redaktor:

Krunoslav Sukić

Oblikovanje i tisak:

Grafika, Osijek

Naklada:

300

Osijek, 2007.

ISBN 978-953-7338-09-1

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 656361.

Dozvoljeno prenošenje tekstova uz navođenje izvora.

SADRŽAJ

Uvodne napomene	5
Sažetak nalaza i mišljenje	6
Detaljan izvještaj o zabilježenomu stanju	17
Statistički podaci	17
Predistražni postupci i istrage	22
Optužnice	23
Glavne rasprave	26
Tehnički uvjeti	26
Javnost suđenja	27
Sudska vijeća	28
Povrede odredaba Zakona o kaznenom postupku	30
Pravo na obranu	31
Suđenja u odsutnosti optuženika	31
Trajanje glavne rasprave	32
Angažman tužitelja u dokaznom postupku	32
Položaj svjedoka i žrtava	33
Mišljenja o pojedinim procesima	37
Ponovljeni postupak protiv optuženoga Enesa Viteškića	37
Postupak protiv okrivljenoga Freda Marguša i Tomislava Dilbera	40
Ponovljeni postupak protiv optuženoga Mihajla Hrastova	42
Postupak protiv Jove Begovića	44
Postupak protiv optuženih Milana Atlije i Đorđa Jaramaza	47
Postupak protiv Radeta Miljevića	49
Postupak protiv Živka Opačića i Milana Bjedova	51
Postupak protiv Predraga Gužvića	54
Postupak protiv M. Norca i R. Ademija	56
Postupak protiv B. Glavaša i ostalih	58
Dodatak - Pregled praćenih suđenja za ratne zločine	60

**CENTAR
ZA
MIR
NENASILJE
I
LJUDSKA
PRAVA
OSIJEK**

**Sudske procese
pratili su:**

Veselinka Kastratović
Hajdi Katinac
Tanja Šijan
Mladen Stojanović
Goran Miletić
Robert Adrić
Jelena Đokić Jović
Vlatka Jančić

Suđenja prate
monotori i monitorice

Centra za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek

Documente – centra za suočavanje s prošlošću, Zagreb

Građanskog odbora za ljudska prava, Zagreb

Hrvatskog helsinškog odbora za ljudska prava

Četiri organizacije za zaštitu ljudskih prava iz Hrvatske su 2005. godine oformile zajednički monitoring tim kako bi pomogle osiguranju kapaciteta za sustavno praćenje suđenja zbog kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim humanitarnim pravom na županijskim sudovima RH. **Sustavnim praćenjem sudskih procesa** za ratne zločine organizacije za zaštitu ljudskih prava žele utjecati na unaprjeđivanje pravosudne prakse i time, posredno, na jačanje povjerenja u lokalne sudove – oba su aspekta važna za učinkovitiji doprinos suđenja za ratne zločine postizanju **obnavljajuće pravde za žrtve zločina** i za nužnu **transformaciju institucija Republike Hrvatske** u skladu s vrijednostima i načelima demokratskih država i društava. Smatramo da već cjelovito informiranje javnosti o suđenjima za ratne zločine, kako o statističkim podacima, tako i o činjenicama o počinjenim zločinima i okolnostima počinjenja, može doprinijeti da osude iz pravomoćnih presuda pomognu distanciranju od zločina počinjenih u ime zajednice, uvažavanju prava žrtava na istinu i nadoknadu a, ujedno, poštivanju ljudskih prava u budućnosti.

Svjesni smo (kolikogod da je takav pristup zahtjevan i težak) da suđenja za ratne zločine i **rad pravosuđa ne treba promatrati izdvojeno** iz cjelokupnog društveno-povijesnog konteksta tranzicije iz totalitarnog i ratom obilježenoga poretka u poredak uređen na pretpostavkama civilnoga društva, parlamentarne demokracije, pravne države i poštivanja temeljnih ljudskih prava i sloboda. Taj će poredak, da bi se održao i da bi ljudi koji ga čine vidjeli istinske mogućnosti napretka, postupno morati kritički prorađivati ne samo negativno nasljeđe novije nasilne prošlosti nego, u nizu vidova na rang uzora uzdignute, tradicije svakojakoga nasilja, od političkoga do intimnoga. Tek bi tada, toj tradiciji nasuprot, mogle biti usvojene vrijednosti i uspostavljeni novi odnosi koji će biti temelj trajnog mira, zajedničke sigurnosti i suradnje. Na pravosudnim dužnosnicima je dio zadaće u tim procesima.

Što više predmeta pratimo, naročito onih „sporednih“, koji nisu u fokusu medija i javnosti, to postajemo uvjereniji kako svaki pravosudni proces koji nije po standardima pravičnog suđenja ne koristi nikomu, a čini štetu prvenstveno neposrednim sudionicima procesa, jer doprinosi ponovnoj traumatizaciji oštećenika i krši ljudska prava i okrivljenicima i oštećenicima. Šire društvene posljedice takvih suđenja su, iako teško mjerljive, ipak jasno predvidive kao učvršćenje nepovjerenja u mogućnosti i perspektive ozbiljenja pravne države i pravde putem pravičnog suđenja čime se diskreditira ključni instrument postizanja pravde nakon rata, a okosnica spirale stradanja i nasilja se ne urušava nego, nasuprot tomu, čini žilavijom.

Uz flagrantne izuzetke, većina suđenja za ratne zločine koje se sada provodi u Hrvatskoj nisu procesnopravno ispod standarda pravičnog suđenja, no nužno je gledati obuhvatno. Tako nije nepotrebno, niti zlonamjerno, „izvlačiti“ „mrlje“ ranih devedesetih godina. Iako se, po napatima Državnog odvjetništva, praksa suđenja u odsutnosti optuženika dosljedno napušta već više godina, njene posljedice su i danas prisutne! Kao što i nevoljkost da se donese nepopularne odluke u procesuiranju ratnih zločina rezultira višekratnim ponavljanjem prvostupanjskih postupaka, što, pak, proizvodi negativne učinke na okrivljenike, žrtve, svjedoke zločina i širu zajednicu..

Ovim izvješćem i zapažanjima u njemu pokušali smo, refleksijom suđenja za ratne zločine koja su u tijeku, potaknuti pravosudna, zakonodavno i izvršna tijela Republike Hrvatske, te zainteresiranu javnost, na šire i dalekosežnije domišljanje o tomu **što je nužno sustavno učiniti** s posljedicama loše započelih i provedenih suđenja u prošlosti, kako u aktualnim i budućim postupcima osiguravati propisane standarde suđenja, stvoriti okruženje poticajno za svjedočenje, te kako poboljšati ulogu žrtve u procesima.

SAŽETAK NALAZA I MIŠLJENJE

U protekle tri godine se u Hrvatskoj godišnje provodilo između dvadeset i tri i trideset i pet prvostupajskih procesa u postupcima zbog kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim humanitarnim pravom.

Uz nekoliko vidnih izuzetaka, većina suđenja za ratne zločine koja smo pratili tijekom 2007. godine nisu, po našem mišljenju, procesnopravno bila ispod standarda pravičnog suđenja. Iako uz pritisak dijelova javnosti i ozbiljne političke otpore, te opstrukcije unutar državnih institucija, procesuirala se i zločine počinjene od pripadnika hrvatskih postrojbi. Državno odvjetništvo RH je, nakon dvije godine rada, prilagodilo optužnicu u predmetu optuženih Ademija i Norca za zločin počinjen u Medačkom džepu koji je Hrvatskoj prepušten od Međunarodnog kaznenoga suda za bivšu Jugoslaviju. Također, podignuta je optužnica i počela je glavna rasprava za ratni zločin nad civilima u Osijeku protiv zastupnika u Hrvatskom saboru, Branimira Glavaša, i ostalih šest okrivljenika. To su opazivi učinci najozbiljnijih i politički najosjetljivijih aktivnosti djelovanja Državnog odvjetništva i vrlo zahtjevna suđenja zbog toga što su optuženi generali Hrvatske vojske a javnost je još uvijek podjeljena oko pitanja treba li uopće suditi "našima".

S ovakvim bismo zaključkom mogli biti načelno zadovoljni jer odražava ono što nam se čini kao rezultat "korak po korak" kretanja prema profesionalnim i nepristranim suđenjima za ratne zločine poduzetima od najviših pravosudnih instanca Republike Hrvatske i to:

- usklađivanjem rada hrvatskoga pravosuđa u odnosu na Statut Međunarodnoga kaznenog suda,
- analizom i revizijom dosadašnje prakse DORH-a, njegovim inzistiranjem na prekidanju prakse suđenja u odsutnosti te otvaranjem istraga za zločine počinjene nad etnički nehrvatskim stanovništvom i o odgovornima po zapovjedničkoj odgovornosti;
- korektivnom ulogom Vrhovnog suda RH;
- postavljanjem zakonskih i jačanjem institucionalnih uvjeta za zaštitu i podršku svjedocima;
- jačanjem regionalne suradnje na predmetima ratnih zločina.

Najveću slabost ocrtanoga stanja vidimo u tomu što manjkavosti o kojima izvještavamo upućuju na to da su dosadašnja dostignuća pravosuđa u suđenjima za ratne zločine i **maksimum koji se postojećim kapacitetima i ustrojem može postići**. Po našem mišljenju, nema više ili manje važnih suđenja za ratne zločine, suđenja su brojna, disperzirana na petnaest županijskih odvjetništava i sudova – nije ih jednostavno niti interno pratiti, a kamo li popravljati štete nastale suđenjima provedenim u odsutnosti okrivljenika i sustavno unaprjeđivati praksu. Smatramo

da bez jačanja specijaliziranih timova kompetentnih, posvećenih i hrabrih ljudi, odnosno istražnih centara za ratne zločine, hrvatsko pravosuđe neće moći profesionalno i nepristrano provesti niti one kaznenopravne postupke koji su započeti (imajući na umu i procese koje će trebati obnoviti jer su provedena suđenja u odsutnosti optuženika), a postoje još brojni zločini koji nisu do kraja istraženi niti procesuirani.

Iz tih razloga **zalažemo se da jačanje istražnih centara za ratne zločine bude zadaća reforme pravosuđa.**

U prilog tomu govore:

1. Potreba da se pravomoćnim presudama u pravičnom suđenju završe kaznenopravni procesi za veliki broj počinjenih zločina. (Prevladavajuća praksa suđenja za ratne zločine na županijskim sudovima u RH u proteklom desetljeću bila je višekratno ponavljanje postupaka zbog presuda donesenih na temelju nedovoljno utvrđenog činjeničnog stanja. Ona upućuje na nevoljkost da se donesu za javnost nepopularne presude).
2. Potreba da bude omogućeno pravično suđenje osuđenima kojima se sudilo u odsutnosti. (Većina pravomoćno završenih predmeta je provedena u odsutnosti optuženika. Obnavljanje postupaka, vjerojatno od faza istraga, pred istim županijskim pravosudnim tijelima pred kojima su provedeni prvi procesi može biti stigmatizirano prethodno iskazanom pristranošću tih tijela, te opterećeno „napašću zataškavanja“ propusta i povreda pravila pravičnog suđenja iz prvih postupaka. Otvoreno je pitanje i kapaciteta tih sudova za suđenja počiniteljima najtežih kaznenih djela).
3. Potreba za preotvaranjem manjkavo provedenih istraga i otvaranjem novih istraga te regionalnom suradnjom. (Broj stvarno počinjenih zločina još nije istražen ni procesuiran, žrtve moraju imati pravo na istinu, država je dužna o tomu provesti korektnu istragu).
4. Potreba za podrškom svjedocima i žrtvama u suđenjima za ratne zločine (Koncentriranje procesuiranja ratnih zločina u istražne centre za ratne zločine pomoglo bi učinkovitijem organiziranju nužno potrebne podrške žrtvama, svjedocima i sudionicima postupka).
5. Potreba da sva suđenja za ratne zločine budu lakše dostupna javnosti i medijima. (“Sporedni” postupci pred županijskim sudovima su slabije praćeni medijima, slabije dostupni promatračima organizacija za zaštitu ljudskih prava, više nema mreže monitora OSCE-a na svim županijskim sudovima, veća je izloženost obitelji žrtva ili okrivljenika pritiscima iz lokalnih zajednica).
6. Potreba za ljudskim i tehničkim resursima – specijaliziranim timovima. (Postojeći ljudski resursi su disperzirani i nisu specijalizirani).

**Jačanje
istražnih centara za
ratne zločine
treba biti
zadaća
reforme pravosuđa**

- Kao posebno **problematičan primjer** u suđenjima koje smo pratili u 2007. godini izdvajamo:

Suđenje u odsutnosti optuženom P. Gužviću, po optužnici K-22/00, koje je nepravomoćno završeno na Županijskom sudu u Požegi. U postupku su, prema našem uvidu, učinjene bitne povrede odredaba kaznenoga postupka, uključujući odredbu o sastavu sudbenog vijeća te odredbu da branitelj mora biti prisutan na glavnoj raspravi. Braniteljica po službenoj dužnosti, odvjetnica iz Požege, napustila je raspravnu dvoranu za vrijeme dokaznog postupka bez odobrenja Predsjednika Vijeća, zbog, kako smo kasnije saznali, istovremene glavne rasprave na Općinskom sudu u Požegi. Glavna rasprava je nastavljena, iako je Predsjednik Vijeća, temeljem članka 306. Zakona o kaznenom postupku, istu trebao odgoditi, te je istoga dana, nakon dovršetka dokaznog postupka donesena i objavljena presuda. Smatramo nedopustivim da se 2007. godine provede ovakav postupak u odsutnosti okrivljenika.

- Kao posebno **očekivanje** izdvajamo sljedeće:

Očekujemo da **Državno odvjetništvo u Sisku podnese zahtjev za obnovu kaznenog postupka** protiv Ranka Pralice i Stanka Palančanina, prema mogućnosti koju daje stavak 407. ZKP-a. Na Županijskom sudu u Sisku je 1993. godine proveden postupak K-23/93 protiv Ranka Pralice i Stanka Palančanina za dva kaznena djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 142 st.1 OKZ-a RH. Proglašeni su krivima i osuđeni na 20 godina zatvora, s time da činjenični supstrat t. 2 izreke presude sadrži navod da je oštećeni Borislav Litrić preminuo u zatvoru od posljedica tjelesnih povreda koje je dobio usljed premlaćivanja. Presuda je istekom roka za žalbu postala pravomoćna. ŽDO iz Siska je 2006. godine podiglo optužnicu K-DO-03/06 protiv okr. Radeta Miljevića. Tijekom postupka protiv okr. Miljevića, K-26/06, Sud je utvrdio da je Borislav Litrić, po optuženom Radetu Miljeviću odveden iz zatvora s trojicom drugih oštećenika, te likvidiran na brdu pokraj Gline.

- Kao **mišljenje** izdvajamo sljedeće:

1. **Predlažemo zakonodavcu da razmotri načine promjene Zakona o kaznenom postupku i drugih relevantnih propisa u odnosu na prava žrtava**
2. Mišljenja smo da nije u skladu s prirodnim pravom (pa time građani ovakve odredbe Ustava, ne mogu držati pravednim), niti u tome vidimo duh demokracije, da se temeljem prava na zastupnički imunitet obustavlja kaznenopravni proces, nakon što je optužnica za teško kazneno djelo, za koje je zapriječena kazna veća od pet godina stupila na snagu. **Smatramo nužnim potaknuti raspravu o potrebi izmjene Ustava.**

KLJUČNA ZAPAŽANJA S PRVOSTUPANJSKIH PROCESA

Procesuiranje ratnih zločina se provodi na županijskim sudovima. Svi sudovi koji suđenja za ratne zločine provode nemaju odgovarajuće kadrovske i tehničke kapacitete potrebne za rad na najtežim kaznenim predmetima, a uz to su izloženi pritiscima u lokalnim zajednicama, ili su opterećeni znatnim brojem suđenja u odsutnosti optuženika, koje su bili proveli u ranim devedesetim godinama, a obilježeni su grubim povredama prava okrivljenika.

Javnost suđenja

Načelo javnosti suđenja je poštovano u svim predmetima.

Informacije o održavanju rasprava je moguće dobiti putem pisanog upita sudu, na oglasnoj ploči suda, ili na web stranici onih sudova koji je imaju. No, iako žrtva ima pravo dobiti informaciju o kaznenopravnom postupku, kao i o vremenu izvođenja procesnih radnji, prema postojećim zakonima pravosudna tijela nemaju obvezu da žrtvama te informacije dostave, osim ako nisu svjedoci ili supsidijarni tužitelji.

Monitori su, u pravilu, tretirani kao stručna javnost te su, po odobrenju predsjednika vijeća za ratne zločine, dobivali raspravne zapisnike i napisane nepravomoćne presude. Od ŽDO-a dobivali smo kopije optužnica. Na suđenju u predmetu protiv okr. Norca i Ademija na Županijskom sudu u Zagrebu se tijekom čitanja, razgledanja i usmenog izlaganja dokumenti, materijalni dokazi, prikazuju na video-monitorima, što bitno olakšava praćenje. Predsjednik Vijeća za ratne zločine u predmetu protiv okrivljenih B. Glavaša i ostalih čita one iskaze iz istražnog postupka koje su okrivljeni promijenili.

Nasuprot tomu je, uobičajena praksa da se na glavnim raspravama zapravo ne čita dokumente i iskaze iz istražnog postupka, ponekad niti one od ključnog značenja za predmet, već se samo konstatira njihovo čitanje, što otežava zainteresiranoj javnosti i sadržajno pratiti dokazni postupak i opservirati odluke Vijeća.

S obzirom na zahtjevnost vođenja rasprava kod tako teških kaznenih djela kao što su ratni zločini, naročito ako se radi o većem broju optuženih, mislimo da bi bilo korisno da se glavne rasprave snimaju a transkripti koriste kao zapisnici. To bi doprinijelo većoj transparentnosti i većoj komunikativnost sudskih rasprava.

Prilike na suđenjima

Osim na jednom, od dvadeset i osam suđenja koje smo pratili, nismo zabilježili incidente na sudskim hodnicima, niti ometanje rada vijeća za ratne zločine, ili sudionika kaznenog postupka, od prisutne publike. Na raspravama u predmetima protiv opt. Norca i Ademija, te opt. B. Glavaša i drugih, koje se održavaju na Županijskom sudu u Zagrebu su određene mjere sigurnosti na način da osoba mora pisano najaviti svoj dolazak na raspravu.

Branitelj optuženoga R. Miljevića u predmetu koji se vodio pred Županijskim sudom u Sisku je dobio prijeteće pismo, no Vijeće nije prihvatilo da zbog toga suđenje zatvori za javnost, nego je pooštrilo mjere sigurnosti na glavnoj raspravi.

Najveći broj predmeta, odnosno najzahtjevniji slučajevi, provedeni su na županijskim sudovima u Vukovaru, Osijeku i Zagrebu

Žrtvama je nepojmljivo što ih pravosudna tijela nemaju obvezu izvijestiti o održavanju glavne rasprave

Okolnosti na glavnim raspravama su mirne

Bitne povrede kaznenoga postupka

U suđenjima koja smo pratili zabilježili smo tri bitne povrede kaznenog postupka koje VSRH prati po službenoj dužnosti te se može očekivati da će ti predmeti biti vraćeni na ponovno suđenje. U dva predmeta po našem je mišljenju učinjena bitna povreda članka 367. st.1. t.1. Zakona o kaznenom postupku (ZKP), jer je Vijeće bilo sastavljeno od 2 raspravna suca i 3 suca porotnika, što nije u skladu sa čl. 13. st. 2. Zakona o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda o progonu za kazna djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava. U jednom predmetu okrivljenik nije bio pozvan da se očituje o krivnji, odnosno, je li razumio optužnicu, nakon što je prvotna optužnica izmijenjena. Predsjednik Vijeća nije prekinuo niti odgodio glavnu raspravu nakon što je braniteljica okrivljenika, kojemu se sudi u odsutnosti, na više od sat vremena napustila raspravnu dvoranu za vrijeme dokaznog postupka.

Ponavljanje postupaka

Ponavljanje postupaka po odluci VSRH zbog presuda koje se temelje na nedovoljno utvrđenom činjeničnom stanju je prevladavajuća praksa suđenja za ratne zločine pred županijskim sudovima RH u ovom desetljeću. Pretpostavljajući profesionalnu kompetentnost sudaca/kinja, veliki broj ponavljanja prvostupanijskih postupaka nužno otvara pitanje njihove voljnosti, odnosno hrabrosti, donositi "nepopularne" presude. To, pak, ide u prilog naznaci njihove bitne, a zakrivene, ovisnosti o nepravosudnim čimbenicima.

U četiri (od pet koja pratimo) slučaja, u kojima se po treći put ponavlja prvostupanijski postupak, procesi traju 13 -15 godina – koliko je prošlo od stupanja na snagu prve optužnice, a da još nisu pravomoćno završeni. Kako dugotrajni procesi nisu pravedni ni za okrivljene niti za žrtve, mislimo da je važno da i VSRH i DORH uzimaju u obzir taj aspekt pravičnosti suđenja kada rješavaju u takvim predmetima, posebno sa stanovišta članka 5. t. 3. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. U iznimnim slučajevima, kakav je predmet protiv M. Hrastova koji je tri puta ponovljen na Županijskom sudu u Karlovcu, VSRH može, iako to nije njegova uobičajena praksa, presuditi. Naime, u treći put ponovljenom postupku su svi dokazi izvedeni u skladu s naputcima VSRH. Ukoliko VSRH bude smatrao da presuda ni u ovom postupku nije utemeljena na izvedenim dokazima, mislimo da u odnosu na optuženika i na žrtve više ne bi bilo pravedno vraćati slučaj prvostupanijskom Sudu.

DORH ima više mogućnosti postupanja u višekratno ponavljanim dugotrajnim procesima. To se odnosi na dobru praksu preuređivanja nedovoljno preciziranih optužnica i predlaganja razdvajanja postupaka u odnosu na odsutne optuženike. Međutim, u nekim situacijama to nije dovoljno s obzirom da se optužnice temelje na loše provedenim istragama, svjedoci više nisu živi a materijalni dokazi su uništeni ili zagubljeni. Takvi slučajevi će, po našem mišljenju, biti teško rješivi bez pre-

**9 od 19
prvostupanijskih
postupaka koji su
započeli u 2007. godini
su ponavljani**

**Ukoliko VSRH bude
smatrao da presuda u
treći put ponovljenom
postupku protiv
opt. M. Hrastova
nije utemeljena na
izvedenim dokazima ne
bi bilo pravedno
slučaj vratiti
prvostupanijskom Sudu**

otvaranja istraga i suradnje s tužiteljstvima u regiji, naročito u predmetima protiv optuženika koji su u bijegu (kao što je provedena suradnja s Tužiteljstvom Srbije za zločin počinjen u Lovasu).

Nadalje, u višekratno ponavljanim prvostupanjskim predmetima, zbog presuda koje se temelje na nedovoljno utvrđenom činjeničnom stanju, DO može obrazložiti zahtjev VSRH za delegiranje predmeta u istražne centre za ratne zločine.

Suđenja u odsutnosti optuženika

Suđenja u odsutnosti nisu nelegitimna, ukoliko zadovoljavaju minimum standarda pravičnog suđenja, a u nekim predmetima mogu biti i opravdana i logična. Međutim, činjenica da je velika većina suđenja za predmete ratnih zločina provedena u odsutnosti optuženika upućuje na politiku pravosudnih tijela RH tijekom ranih devedesetih godina. Tu praksu procesuiranja ratnih zločina još karakteriziraju optužnice na temelju loše provedenih istraga, a koje se odnose na veliki broj optuženika, uz to su nedovoljno precizirane, a slabo potkrijepljene dokazima. Praćenjem aktivnih predmeta (novih ili onih koje se ponavlja) dolazimo do uvida o postupcima, provedenim u odsutnosti okrivljenika, u kojima su osuđujuće presude s dugogodišnjim kaznama donesene na temelju optužnica vrlo slabo (ili nikako) potkrijepljenih dokazima, a branitelji po službenoj dužnosti se na presude nisu žalili, te su ove istekom roka za žalbu postale pravomoćne (vidi str. 32).

Po naputku DORH-a se nekoliko godina radi na razdvajanju i preuređivanju optužnica, tako da smo zabilježili da su, od 28 predmeta koje smo pratili, bila tri predmeta u kojima su svi okrivljenici odsutni, a u 4 postupka dio optuženika je nazočan, a dio je u bijegu. Jedan postupak je novopokrenuti, svi ostali predmeti traju više godina, ili se ponavljaju. U postupaku protiv opt. Gužvića, u predmetu K-22/00 koji je 2007.g. nepravomoćno završen na Županijskom sudu u Požegi, učinjene su bitne povrede odredaba kaznenoga postupka.

Suđenje koje je protiv Jove Begovića provedeno na Županijskom sudu u Sisku u njegovoj odsutnosti, 1993. godine, je primjer sudskog postupka u odsutnosti okrivljenoga čija presuda je postala pravomoćna, jer branitelj po službenoj dužnosti nije uložio žalbu VSRH. Na takav način je Jovo Begović osuđen na kaznu zatvora od 20 godina na Županijskom sudu u Sisku, u predmetu K-10/93 protiv Jove Begovića i još četvorice okrivljenika. Proglašen je krivim da je kao komandir minobacača zapovjedio granatiranje Petrinje, pri čemu su smrtno stradali civili i načinjena je velika materijalna šteta na civilnim objektima, a optužba i presuda su temeljene na iskazu jednog svjedoka koji je iskazivao da je okrivljenik bio poslužitelj na minobacaču. No, nakon što je, na zahtjev osuđenoga Begovića, odobreno ponavljanje postupka od faze istrage, ŽDO iz Siska je ponovno teretilo okr. Begovića za zapovjedanje minobacačem a da to nije potkrijepilo ikakvim dokazima. Nakon dokaznog postupka ŽDO je od te optužbe odustalo, te izmijenilo činjenični opis djela na način da je optuženik kao poslužitelj minobacača primio i izvršio zapovjed za granatiranje ci-

Očekujemo da ŽDO iz Siska podnese zahtjev za obnovu kaznenoga postupka, nakon što je samo utvrdilo okolnosti koje oslobađaju krivnje osuđenike prethodno već osuđene u odsutnosti

Suđenja u odsutnosti ne zadovoljavaju pravo optuženika na obranu, niti daju žrtvi satisfakciju na zadovoljavajući način

Ima više razloga zbog kojih DO može tražiti da se obnavljanje postupaka provedenih u odsutnosti okrivljenika delegira u istražne centre

vilnih ciljeva u Petrinji, za što je okr. nepravomoćno presuđen krivim i određena mu je kazna zatvora od 5 godina.

Takve postupke ne bi, po našem mišljenju, trebalo ponavljati (obnavljati) pred istim županijskim pravosudnim tijelima, pred kojima je prvi postupak proveden, zbog njihove stigmatiziranosti prethodnom pristranošću, i kako ne bi bili opterećeni „napašću zataškavanja“ propusta i povreda pravila pravičnog suđenja iz prvih postupaka. Smatramo da su to ozbiljni razlozi da se pri ponavljanju postupaka traži delegiranje predmeta istražnom centru za ratne zločine. Osim toga, mislimo da bi bilo dobro i nužno misliti o tome na koji način DORH može na sustavan način djelovati da se to nasljeđe prethodnih praksi razriješi, jer se može pretpostaviti (na osnovi naših dosadašnjih spoznaja) da nije malen broj suđenja u kojima će se utvrditi da su bila ispod standarda pravičnog suđenja u odsutnosti.

Optužnice

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, kao samostalno i neovisno pravosudno tijelo ovlašteno i dužno postupati protiv počinitelja kaznenih i drugih kažnjivih djela ima u kaznenopravnom postupku ključnu ulogu. Manjkavosti koje, po našem mišljenju, opterećuju aktualna suđenja za ratne zločine, a odgovornost za to bi trebala biti pripisana DO-u, se odnose prvenstveno na podizanje novih optužnica na temelju nedostatnih istraga, a optužnice su neprecizne i manjkave s obzirom na dokaze (primjeri su optužnice ŽDO-a za zločin počinjen u Sotinu i za zločin počinjen u Berku, optužnice ŽDO-a iz Siska u predmetima protiv J. Begovića; te protiv R. Miljevića).

Takvo manjkavo postupanje, po našem mišljenju, otvara pitanje ispunjava li DO u takvim postupcima temeljnu misiju koju ima kada zastupa predmet u ime države i njezinih državljana, a to je utvrđivanje činjenica i pravični kaznenopravni postupak prema okrivljenima.

Postupcima koje se pokreće na temelju istraga koje nisu kvalitetno provedene, a nakon velikog vremenskog protoka od počinjenja zločina, kada su mnogi očevici već umrli (kao što je to bio slučaj u predmetu protiv opt. Opačića i opt. Bjedova za zločin počinjen u Sotinu), materijalni dokazi uništeni ili zagubljeni po svoj će prilici završiti oslobađajućom presudom. Obitelji žrtava su u takvim procesima izložene ponovnoj traumatizaciji usljed nemoći da dobiju zadovoljštinu za stradanje svojih najmilijih i pod dojmom su da se razmjerima zločina i njihovih posljedica ne pristupa sustavno, nego prigodničarski s obzirom na aktualne političke i pravosudne događaje.

Nadalje, smatramo da DO iz Karlovca nije smio propustiti da na temelju izvedenih dokaza, u treći put ponovljenom postupku protiv M. Hrastova, izmijeni optužnicu u činjeničnom opisu i pravnoj kvalifikaciji. (vidi str. 42)

Osim toga, nejasni su razlozi ponovnog prekvalificiranja djela ratnog zločina protiv civilnoga stanovništva u genocid, u predmetu protiv okr. J. Mišljenovića i drugih za zločin počinjen u Mikluševcima. (vidi str. 24)

Određivanje pritvora

U protekloj godini smo zamijetili da je DO u većini predmeta zauzelo stav da traži određivanje pritvora, kad god ne postoji zakonska prepreka (primjerice dužina trajanja pritvora, ponavljanje postupka nakon ukidanja nepravomoćne osuđujuće presude) ili ne postoje drugi, za sud, opravdani razlozi. U predmetu za zločin počinjen u Medačkom džepu se poštuje stav MKSJ-a da okrivljeni R. Ademi čeka na početak postupka po režimu kućnog pritvora, a Županijski sud u Zagrebu je primijenio mjere opreza.

U predmetu protiv opt. B. Glavaša i drugih za zločine protiv civila u Osijeku DO je inzistiralo na određivanju pritvora na temelju Zakona o kaznenom postupku koji u svom članku 102. st. 1. t. 4. propisuje da pritvor može biti određen ako se radi o najtežim kaznenim djelima. Prvostupanjski sud i VSRH je taj razlog uvažavao te odbijao brojne zahtjeve za ukidanjem pritvora postavljane od obrane, ne uzimajući u obzir ni dugotrajan štajk glađu prvooptuženoga.

Prvooptuženi B. Glavaš se je iz pritvora kandidirao na parlamentarnim izborima za zastupnika u Hrvatskom saboru¹. U predizbornoj kampanji je okrivljenikova stranka HDSSB emitirala video-spot koji je okrivljenik protupravno snimio u pritvoru.

Presude

Nakon ponovljenog postupka protiv okr. Enesa Viteškića Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku nije jasno i utemeljeno obrazložilo oslobađajuću odluku čime je ignoriralo razloge zbog kojih je Vrhovni sud Republike Hrvatske prethodnu presudu ukinuo.

Smatramo da je samo potpuno i jasno obrazloženje presude, kako je to u predmetu protiv okr. Enesa Viteškića posebno tražio i VSRH, pravedno i korektno prema žrtvama zločina, prema optuženiku, a i prema cjelokupnoj javnosti.

Nismo posebno analizirali visinu dugodišnjih kazni zatvora, no, kako smo uočili velike razlike, pripremamo pregled presuda u odnosu na kaznena djela i otegotne i olakotne okolnosti.

U presudama kojima se pripadnici HV i MUP-a RH proglašavaju krivima i osuđuju za ratne zločine, kao olakotne okolnosti uzima se njihovo sudjelovanje u Domovinskom ratu i odličja koja su primili. Smatramo da sudjelovanje i odlikovanje za sudjelovanje u ratu, posebno obrambenom, podrazumijeva i posebnu pažnju u odnosu na poštivanje pravila ratovanja i međunarodnog humanitarnoga prava te da, stoga, ne trebaju predstavljati olakotnu okolnost u presuđivanju za počinjenje ratnih zločina.

**U pritvoru je bilo
30 optuženika (57,56%),
dok se 22 optuženika
(42,30%) brane sa
slobode**

¹ Prema pozitivnim zakonima RH kazneni postupak, pa niti za teško kazneno djelo, nije zapreka za kandidaturu za zastupnika u Hrvatskom saboru.

Odjel za podršku svjedocima je kontaktirao sa 419 svjedoka/inja

Volonterska služba za podršku svjedocima i žrtvama radi u Županijskom sudu u Vukovaru i u Osijeku

Pravo svjedoka – žrtava na poštovanje i dostojanstvo u svim stadijima kaznene procedure uključuje i pravo na informaciju

Položaj svjedoka i žrtava

Pravo na podršku

Pristupanje žrtvi, pa i svjedoku, koji je svojom nazočnošću na neki način postao sudionikom zločina, isključivo kao dokaznom sredstvu u kaznenopravnom postupku, nužno izaziva njihovu dodatnu traumatizaciju. Nasuprot tomu, podrška i korektan postupak čuva žrtvi njezin ljudski dignitet a, ujedno, doprinosi jačanju njezine sposobnosti svjedočenja o događajima, što je u postupcima za ratne zločine od ključne važnosti. Pozitivni zakonski propisi RH ne osiguravaju prava žrtava u skladu s uspostavljenim međunarodnim standardima. No, nema zapreke da se neke mogućnosti uvede u praksu.

Tom procesu u zadnje dvije godine doprinosi *Odjel za podršku svjedocima i sudionicima u postupcima za kaznena djela ratnih zločina Ministarstva pravosuđa RH*. Odjel je u 2007. godini ostvario komunikaciju sa značajnim brojem svjedoka (419) u 20 predmeta suđenja za ratne zločine. Za razliku od prethodne godine većina svjedoka/kinja s kojima je Odjel kontaktirao su iz Hrvatske i svjedočili su u postupcima koji se vode u Hrvatskoj.

Neposredna podrška svjedocima od strane Odjela vidljiva je u postupcima u kojima svjedoci dolaze iz Srbije ili BiH.

Redovno funkcionira neposredna podrška svjedocima/kinjama od strane volontera Volonterske službe za podršku svjedocima i žrtvama na Županijskom sudu u Vukovaru, te povremeno na Županijskom sudu u Osijeku. Rad volontera podržan je od Ministarstva pravosuđa te prepoznat i prihvaćen od sudova.

No, svjedocima/kinjama koji svjedoče na ostalim županijskim sudovima neposredna podrška od Odjela za podršku svjedocima nije dostupna. Pri tomu neki sudovi ne koriste uvijek ni mogućnosti koje imaju, kao, primjerice, odvojene sobe za svjedoke. Sporadično korištenje nenamijenskih prostorija kao prostor za svjedoke (primjerice na Županijskom sudu u Zagrebu) ne mogu biti trajna rješenja što iziskuje planiranje potrebnih sredstava iz državnog proračuna.

Mišljenja smo da je, uz već postojeće službe u Vukovaru i Osijeku, prioritetno otvoriti Urede za podršku svjedocima pri sudovima u Rijeci, Splitu i Zagrebu s obzirom da su tu locirani i istražni centri za ratne zločine. Minimalni potrebni logistički uvjeti su dvije prostorije stalno namijenjene podršci svjedocima te profesionalno angažiranje osobe koja će voditi službu.

Pravo na informaciju

U tijeku protekle godine uočili smo probleme u komunikaciji između svjedoka-žrtava i pravosudnih institucija, posebno Državnog odvjetništva Republike Hrvatske.

U predmetu protiv opt. M. Norca i opt. R. Ademija, koji se vodi pred Vijećem Županijskog suda u Zagrebu, smo zamijetili da sa svjedocima ispitanim u istražnom postupku nije nitko kontaktirao do početka suđenja pred Županijskim sudom u

Zagrebu, što znači da nakon eventualnog ispitivanja svjedoci nisu bili u formalnom kontaktu s predstavnikom MKSJ-a, ili pravosudnih institucija u Hrvatskoj, nekoliko godina, ili čak nikada do pokretanja glavne rasprave te nisu dobili službenu informaciju o bitnoj promjeni tijeka kaznenopravnog postupka u kome sudjeluju – o činjenici da se postupak neće provesti pred MKSJ-om nego pred nacionalnim sudom u Republici Hrvatskoj.

Čak i ako je nekontaktiranje svjedoka u skladu sa zakonom moralno (ljudski) je neprihvatljivo da su svjedoci o prijenosu predmeta iz haškog Tribunala u Hrvatsku mogli doznati prvo iz medija i nisu bili u prilici s nekim podijeliti dileme proizišle iz razlike između svjedočenja u Haagu i svjedočenja u Hrvatskoj.

Mislimo da je ovim propustima u komunikaciji između svjedoka - žrtva i pravosudnih institucija, posebno Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, u pitanje dovedeno pravo svjedoka-žrtava na poštovanje i dostojanstvo u svim stadijima kaznene procedure, kao i njihovo pravo na informaciju o konkretnim fazama kaznenog postupka. Mada zakonom propisana pravna procedura ne obvezuje pravosudne institucije na kontaktiranje svjedoka prije suđenja, podsjećamo da svjedoci trebaju podršku od trenutka počinjenja zločina, pa i nakon pravomoćnog okončanja procesa, i pozivamo sve pravosudne institucije da, u skladu s onim što im zakon dopušta, preuzmu svoj dio odgovornosti za te kontakte.

Problemi u komunikaciji koje smo zapazili u suđenju za zločine počinjene u Medačkom džepu su relevantni i kod drugih suđenja za ratne zločine, posebice u predmetima koji bi u budućnosti mogli biti preneseni iz MKSJ-a u domaće pravosuđe.

Angažman Državnog odvjetništva i prava žrtava

Članovi obitelji ubijenih i nestalih osoba u kontaktima s našim organizacijama iskazivali su da teško, i na vlastitu inicijativu, dolaze do **informacija o tomu vodi li se stanovita istraga, odnosno o tijeku određenoga kaznenopravnog postupka.** Zakonom propisana pravna procedura ne obvezuje kaznenopravna tijela RH da informiraju žrtve općenito o tijeku kaznenopravnog postupka i njihovoj ulozi u postupku, osim ako žrtva (oštećenik) nastupa kao privatni ili supsidijarni tužitelj. Žrtva nema ni pravo biti obaviještena o ishodu istrage, osim ako državni odvjetnik ne odustaje od kaznenog progona, tj. on nema dužnost obavijestiti oštećenika o poduzimanju progona. Za navedeno smatramo da je ispod standarda koje preporučuju međunarodni dokumenti o pravima žrtava, te je u tom pogledu nužno unaprijediti i praksu i zakone.

Nadalje, **država je dužna provesti skrupuloznu i korektnu istragu** radi utvrđivanja okolnosti i počinitelja nasilnih smrti, jer u protivnom doprinosi produžetku posljedica kaznenoga djela, odnosno podliježe opravdanoj sumnji da i sama koristi, ili tolerira, silu u interesnim sukobima građana čiji bi koncilijantni "servis" trebala predstavljati. Ukoliko kaznenopravna tijela RH propuste to učiniti, oštećenici i žr-

Neprihvatljivo je da su svjedoci o prijenosu predmeta iz haškog Tribunala u Hrvatsku prvo doznali iz medija

Građanska udruga protiv nasilja sakupila podatke o preko sto ubijenih civila tijekom 1991. – 1992. godine u Sisku i okolici Siska

tve mogu tužiti državu pozivajući se na Europsku konvenciju o ljudskim pravima i slobodama.

U nekim predmetima koji su već u stadiju glavne rasprave bjelodano je da se ubojstva nije do kraja istraživalo, ili da su čak rezultati istraga prikrivani, ili da se se DORH nije odlučio na prosirenje optužnice mada su u tijeku dokaznog postupka kroz predočavanje dokaza i iskaze svjedoka zapisnički utvrđene činjenice čija bi konzekvenca trebala biti proširenje postojećih ili podizanje novih optužnica.

Posebno ukazujemo na **neprocusuiranje kaznenog djela prikrivanja ratnih zločina**. Žrtve ratnog zločina protiv civila, počinjenog u Paulinom Dvoru, mimo zapovijedi da budu pokopane na mjesnom pravoslavnom groblju, skrivene su u vojnom skladištu "Lug", a to prikrivanje zločina je od tada, pa do danas, ostalo neistraženo, neprocusuirano i nekažnjeno. Štoviše, pet i pol godina nakon smrti žrtava njihova tijela su tajno prevezena u sekundarnu grobnicu, u mjesto Rizvanuša u Lici, stotinama kilometara udaljeno od mjesta izvršenja zločina. Prema našim saznanjima, DO nije, nakon ekshumacije tijela iz sekundarne grobnice, u međuvremenu zatražilo pokretanje istrage i utvrđivanje činjenica tko je planirao, zapovijedio i izvršio prijevoz i prikrivanje leševa, tumačeći, po našem sudu s nedopustivom "lakoćom", da se radi o kaznenom djelu prikrivanja zločina počinjenoga 1991. godine, koje je ušlo u zastaru.

Smatramo velikim nedostatkom u pozitivnim propisima Republike Hrvatske, ili u takvom tumačenju sadašnjih propisa, što radnja prikrivanja kaznenog djela ratnog zločina nije odgovarajuće korespondentna radnjama njegova planiranja, poticanja na njega, pomaganja, odobravanja i njegova izvršenja. Upravo se na slučaju neposrednog prikrivanja tijela civila ubijenih u Paulinome Dvoru 1991. godine, te njihovog naknadnog tajnog prevoženja u sekundarnu masovnu grobnicu, očito vidi da su navedene radnje činjenično i pravno sukladne počinjenomu ratnom zločinu i time njegov faktički nastavak, čak njegovo prolongiranje. Kako za ratni zločin nema zastare, očekujemo da Državno odvjetništvo i sudovi počnu procesuirati zločin prikrivanja tijela ubijenih žrtava, i druge zločine prikrivanja, koristeći praksu Međunarodnoga kaznenoga suda za bivšu Jugoslaviju, te odredbe Ženevskih konvencija i drugih međunarodnih akata iz oblasti ratnoga i humanitarnoga prava

Zločin prikrivanja tijela ubijenih je činjenično i pravno sukladan počinjenomu ratnom zločinu, stoga ga treba procesuirati koristeći praksu MKSJ-a i međunarodne akte iz oblasti ratnog i humanitarnog prava

DETALJAN IZVJEŠTAJ O ZABILJEŽENOMU STANJU

Tijekom 2007. godine kaznene postupke zbog kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim humanitarnim pravom na županijskim sudovima i Vrhovnom sudu RH pratile su monitorice i monitori iz Centra za mir, nenasilje i ljudska prava - Osijek, Hrvatskog helsinškog odbora iz Zagreba, Građanskog odbora za ljudska prava iz Zagreba i Documenta-e iz Zagreba.

Pratimo kaznene sudske procese u odnosu na *javnost suđenja*, *objektivnost* te *zakonitost sudskog postupka* i pravičnost i *pravednost presude*. Nastojimo uzeti u obzir cjelokupnost pravosudnoga procesa, njihov kontekst, sve za što pretpostavljamo da uključuje njegove relevantne vidove i čimbenike, posebice *rad Državnog odvjetništva*. Nastojimo što pomnije analizirati *sadržaj optužnica* u činjeničnom i pravnom opisu kaznenoga djela, način i kakvoću *zastupanja optužnice* tijekom procesa, te korištenje zakonskih instituta za *osiguravanje procesne uloge svjedoka i prava žrtava*.

Tijekom 2007. godine pratili smo 28 sudskih procesa za ratne zločine koji su provedeni pred 12 županijskih sudova Republike Hrvatske (dodatak br.1) te 7 žalbenih postupaka pred Vrhovnim sudom Republike Hrvatske. Pratimo suđenje protiv okrivljenoga Antuna Gudelja.

Kao dio regionalnog monitoring tima organizacija za zaštitu ljudskih prava koje prate suđenja za ratne zločine pratimo i ponovljeno suđenje protiv opt. Mirosljuba Vujovića i dr. zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika ubijenih na Ovčari. Suđenje pratimo pred Specijalnim odjelom za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu. Pratimo tri suđenja na Državnom sudu Bosne i Hercegovine u Sarajevu - suđenje u predmetu okrivljenomu Pašku Ljubičiću i dr. zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, zločina protiv čovječnosti, povreda zakona i pravila rata počinjenih u Lašvanskoj dolini; suđenje okrivljenomu Bobanu Šimšiću zbog zločina protiv čovječnosti, zločin u Višegradu; suđenje Milošu Stuparu i dr. zločin genocida u Srebrenici (lokalitet Kravice). Ovaj izvještaj se odnosi na suđenja provedena u RH, izvještaj o praćenju suđenja u regiji za period 2004.-2007. godine je u pripremi.

Statistički podaci

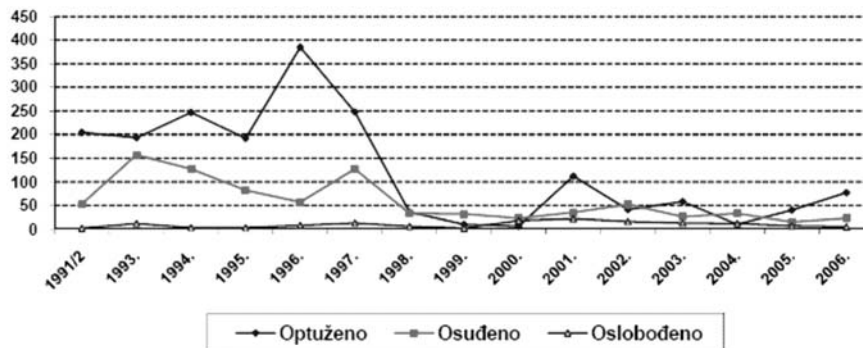
U dijelu godišnjeg izvješća *Državnog odvjetništva Republike Hrvatske* (DORH) za 2006. godinu² koje se odnosi na ratne zločine (kaznena djela protiv čovječnosti i mira, ratni zločini i zločinačka postupanja u ratu, i s njime izjednačenom stanju, opisani u člancima 156. do 167. KZ-a) navodi se da je, počevši od oružane agresije na Republiku Hrvatsku, dakle, od 1991. do kraja 2006. godine, Državno odvjetniš-

Monitori/ce su prisutni na svim raspravama

**Izvještaji, opažanja, te njihova mišljenja dostupni su na:
www.centar-za-mir.hr
www.documenta.hr**

² *Godišnje izvješće o radu državnih odvjetništava za 2006. godinu*, str. 22-24, str. 72-73. – www.dorh.hr

tvo evidentiralo prijave o navodno počinjenim ratnim zločinima protiv nešto više od 4900 osoba. Oko 26% tih prijava je odbačeno, dok je u odnosu na 3630 prijavljenih osoba pokrenut postupak, i to najvećim dijelom u odsutnosti.

Gornji grafikon pokazuje kretanje odnosa optuženih, osuđenih i oslobođenih osoba u vremenu od 1991. do 2006. godine.

U 2006. godini za djela ratnih zločina prijavljeno je 76 osoba. Za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog pučanstva (članak 158. KZ) – prijavljeno je 68 osoba, a za kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika (članak 160. KZ-a) - 10 osoba. Osim toga preuzeta je od Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju optužnica u predmetu "Ademi-Norac", koja je prilagođena kaznenom sustavu Republike Hrvatske, i predana Županijskom sudu u Zagrebu.

Ukupno je u radu Državnoga odvjetništva na ovim djelima bilo 90 prijava (16 iz ranijih godina i 76 iz izvještajne godine). Odbačeno je 8 kaznenih prijava, a istražni zahtjev je podnesen protiv 64 osobe. Po dovršenoj istrazi (iz ove i ranijih godina) je protiv 77 osoba podignuta optužnica, dok je u odnosu na 66 osoba istraga obustavljena. Većina obustava istraga rezultat je rada na predmetima u kojima su istražni zahtjevi podneseni u prvoj polovici devedesetih godina. Nakon ponovnog razmatranja i dopune činjeničnog stanja za dio tih predmeta je ocijenjeno kako prema njihovim navodima nema osnovane sumnje da je okrivljenik počinio ratni zločin nego kazneno djelo oružane pobune, nakon čega je primijenjen Zakon o općem oprost.

Osim zahtjeva za preispitivanje utemeljenosti podnijetih istražnih zahtjeva, u svim slučajevima u kojima je došlo do teškog stradanja civilnog stanovništva i ratnih zarobljenika, državna odvjetništva su, s posebnom pažnjom, ocijenila postojanje zapovjedničke garantne odgovornosti za počinjene zločine (odgovornost za nečinjenje). DORH navodi da je upravo to razlog povećanju broja postupaka u ovoj godini, posebno s obzirom na stradanja velikog broja civila na području Siska (Bačin, Glina i druga mjesta). Suradnja Državnog odvjetništva i policije na predmetima ratnih zločina počinjenih u tijeku Drugog svjetskog rata je do sada samo u slučaju jedne kaznene prijave rezultirala pokretanjem postupka (u 2007. godini).

Prema podacima koje smo dobili od županijskih sudova tijekom 2007. godine je na županijskim sudovima Republike Hrvatske provedeno 35 prvostupanjskih postupaka za ratne zločine. U približno jednoj trećini (1/3) predmeta (u deset predmeta) se radi o ponavljanju postupka, od čega se u 5 predmeta po treći put ponavlja prvostupanjski postupak.

Tijekom 2007. godine je u **stadiju glavne rasprave** je prosječno bilo oko 15 kaznenih postupka mjesečno.

Statistika postupaka koje smo pratili

Mi smo **pratili 28 postupaka**, od toga: za genocid 1, za ratni zločin protiv civilnog stanovništva 20, za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika 2, za ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratnih zarobljenika 3, za protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja 1 postupak, za zločin protiv civilnog stanovništva i genocid 1 postupak. U prekidu je jedan postupak (opt. Tepavac - zločin u "Borovo Commerce"- u). Sedam (7) predmeta je vođeno protiv pripadnika hrvatskih postrojbi, a 21 protiv pripadnika srpskih paravojskih i parapolicijskih snaga.

Postupci su provedeni na **11 županijskih sudova**: Županijski sud u Osijeku: 5 predmeta - 2 postupka su nepravomoćno završena, 3 postupka su u tijeku; Županijski sud u Vukovaru: 8 predmeta - 3 su nepravomoćno završena a 5 je u tijeku; Županijski sud u Karlovcu: 2 predmeta - 2 nepravomoćno završena; Županijski sud u Rijeci: 2 predmeta - oba u tijeku; Županijski sud u Šibeniku: 1 predmet - nepravomoćno završen; Županijski sud u Bjelovaru: 1 predmet - nepravomoćno završen; Županijski sud u Sisku: 4 predmeta - svi nepravomoćno završeni; Županijski sud u Požezi: 1 predmet - nepravomoćno završen; Županijski sud u Gospiću: 1 predmet - u tijeku; Županijski sud u Splitu: 1 predmet u tijeku; Županijski sud u Zagrebu: 2 predmeta - u tijeku.

Postupak se vodio protiv **92 optuženika**: protiv 71 pripadnika srpskih paravojskih i parapolicijskih snaga a protiv 21 pripadnika hrvatskih snaga (16 pripadnika HV-a, 5 pripadnika MUP-a RH). ŽDO iz Vukovara odustalo je od optužbe protiv 2 optuženika u predmetu za zločin počinjen u Berku.

U 2007. godini započelo je **19 novih postupaka**, u 9 predmeta radilo se o **ponavljanju postupka** (dva postupka se ponavlja na zahtjev osuđenika koji su suđeni u odsutnosti; ostala ponavljanja su po odluci VSRH, većinom zbog nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja).

U ukupno 7 predmeta vođen je postupak **u odsutnosti okrivljenika**. U 3 predmeta su svi optuženici u bijegu (suđenje za zločin u Lovincu: 5 optuženika - svi u bijegu; za zločin u Pakracu - 1 optuženik, za zločin u Dalju 1995. godine -1 optuženik). U 4 postupka dio optuženika je nazočan, a dio je u bijegu te im se sudi u odsutnosti (za zločin u Mikluševcima postupak se vodi protiv 25 optuženika, od toga je 7 nazočno, 18 je u bijegu; za zločin u Lovasu postupak se vodi protiv 16 optuženika, od

**Gotovo 50%
prvostupanjskih
postupaka
koji su započeli
u 2007.godini
se ponavlja**

toga je 14 u bijegu, dva su nazočna; za zločin u Vukovaru vodio se postupak protiv 2 osobe, jedna je bila nazočna, jedna je bila u bijegu; za zločin u Petrinji II postupak se vodio protiv 2 osobe, jedna je bila nazočna, jedna je bila u bijegu). Tako 40 optuženika, ili 43,47% od ukupno optuženih, nije bilo nazočno na raspravama. No veliki dio toga broja (32 optuženika) odnosi se na optuženike iz dvaju, već navedenih, predmeta koji traju nekoliko godina (za zločin počinjen u Mikluševcima i za zločin počinjen u Lovasu). Svi optuženici protiv kojih se postupak vodi u odsutnosti su pripadnici srpskih paravojnih i parapolicijskih formacija.

Na raspravama su nazočna 52 optuženika, ili 56,52%.

U pritvoru je bilo ukupno 30 optuženika (57,56%), dok se 22 optuženika (42,30%) brane sa slobode. U pritvoru je 15 pripadnika srpskih paravojnih i parapolicijskih snaga i 15 pripadnika hrvatskih postrojbi.

Broj žrtava na koje se optužnice odnose iznosi 607 osoba. Od toga broja je 48 ratnih zarobljenika i 559 civila. Od ukupnog broja žrtava ubijeno je 213 osoba (122 civilne osobe i 3 ratna zarobljenika hrvatske ili neke druge nesrpske nacionalnosti te 67 civila i 21 ratni zarobljenik srpske nacionalnosti). Osim toga, 45 osoba se navodi kao nestale (svi hrvatske, ili neke druge nesrpske nacionalnosti). Zlostavljano je 87 osoba hrvatske, ili neke druge nesrpske nacionalnosti (75 civila i 12 ratnih zarobljenika), te 14 Srba (8 civila i 6 ratnih zarobljenika). Ranjeno je 26 osoba, 19 civilnih osoba hrvatske, ili neke druge nesrpske nacionalnosti, dvoje srpskih civila, te 5 ratnih zarobljenika srpske nacionalnosti. Optužnice su podignute i zbog progona stanovništva Mikluševaca (98 Rusina) i Dalja (104 osobe hrvatske ili neke druge nesrpske nacionalnosti).

Optužnica za zločin počinjen na Ovčari, za koji se suđenje vodi na specijalnom odjelu Suda u Beogradu, se odnosi na 192 ubijene osobe. (detaljni podaci u dodatku br.1)

Opunomoćenici su zastupali oštećenike u 5 slučajeva (oštećenike u slučaju zločina na Koranskom mostu; obitelji oštećenika u slučaju zločina u Čepinu, obitelji oštećenika u slučaju zločina u Paulinom Dvoru, u slučaju zločina u Medačkom džepu, u slučaju zločina u Osijeku).

Nepravomoćnim presudama završilo je 15 prvostupanjskih postupaka za ukupno 33 okrivljenika. **Oslobađajuća** presuda je donesena za ukupno 15 okrivljenika (3 pripadnika srpskih paravojnih i parapolicijskih snaga te 12 pripadnika HV i MUP-a RH). Ove oslobađajuće presude su donesene u tri predmeta za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva te u jednom predmetu za kazneno djelo protupravnog ubijanja i ranjavanja neprijatelja.

Osuđujuće presude izrečene su za ukupno 18 okrivljenika (12 pripadnika srpskih paravojnih i parapolicijskih snaga i 6 pripadnika HV i MUP-a RH). Osuđujuće presude su donesene u šest (6) predmeta za kazno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva; u jednom (1) predmetu za kazno djelo protiv ratnih zarobljenika; u

dva (2) predmeta za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva i za kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika.

U dva (2) predmeta su donesene presude kojima je jedan optuženik oslobođen optužbe, a drugi proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora (suđenje za zločin u Vukovaru – radnja zločina silovanje, suđenje za zločin počinjen u Dalju)

Na **Vrhovnom sudu Republike Hrvatske** smo pratili 7 žalbenih postupaka. U tim je predmetima u jednom donesena (1) pravomoćna presuda, u tri (3) predmeta su prvostupanjske presude ukinute i predmeti vraćeni na ponovljeno suđenje a za tri (3) predmeta nemamo podatak da je presuda objavljena. Od četiri objavljene presude u tri predmeta je VSRH ukinuo presudu i vratio predmet na ponovljeni postupak.

Detaljnije o predmetima u tablici (str. 60).

Međunarodna suradnja s pravosuđem Srbije, Crne Gore i BiH

Prema podacima *Odjela za podršku svjedocima i sudionicima u postupcima za kaznena djela ratnih zločina Ministarstva pravosuđa RH* isti je Odjel kroz međunarodnu suradnju ostvario kontakt i pružio neki vid podrške ukupno 76-orici svjedoka/inja: 19-orici svjedoka iz inozemstva pozvanih da svjedoče pred sudovima u Republici Hrvatskoj, te 57-orici svjedoka iz Hrvatske koji su pozvani da svjedoče pred inozemnim sudovima. Organiziran je prijevoz za 20 svjedoka/inja iz Republike Hrvatske pozvanih da svjedoče pred Okružnim sudom u Beogradu, te ujedno i njihova fizička zaštita u suradnji sa službenicima Jedinice za zaštitu MUP-a RH.

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske je u svom godišnjem izvještaju naveo kako se protiv suđenjima u odsutnosti za kaznena djela ratnoga zločina, jer su zaključivanjem Sporazuma o razmjeni dokaza s Republikom Srbijom i Crnom Gorom stvoreni uvjeti da tužiteljstva u tim državama, protiv osoba koje su njihovi državljani, pokrenu postupak.³ S obzirom na tajnost postupaka naši podaci o regionalnoj suradnji pravosuđa u istragama se odnose na one dostupne nam putem medija. Prema neslužbenim podacima Državno odvjetništvo RH je predalo 7 optužnih predmeta za ratne zločine Tužilaštvu Srbije, a u medijima su objavljeni podaci o istragama za zločin protiv zarobljenika u vojnom zatvoru "Lora", za zločin u logoru "Morinja", te za zločin počinjen u Lovasu, kao i za zločin prema civilima počinjen u Osijeku. Za zločin počinjen u Lovasu je Tužilaštvo Srbije u studenom 2007. godine podiglo optužnicu protiv 14 osoba. To je, prema našim saznanjima, prvi predmet koji je, na temelju Sporazuma o razmjeni dokaza sa Republikom Srbijom i Crnom Gorom, predan Tužilaštvu Srbije koje je provelo istragu i podiglo optužnicu.

³ U *Godišnjem izvještaju DORH-a za 2006.* navedeni su podaci o suradnji na međunarodnoj pravnoj pomoći na svim predmetima teškog kriminala sa pravosudnim tijelima Bosne i Hercegovine, Republike Srbije, te Crne Gore: primljeno je 79 zahtjeva za pravnu pomoć, dok je pravna pomoć zatražena 57 puta. Radi se o pravnoj pomoći u predistražnoj fazi kaznenog postupka, u pravilu se razmjenjuju informacije, te dostupna dokumentacija.

⁴ Izuzetno smo, do podizanja optužnica, putem medija pratili istražne postupke protiv okrivljenoga B. Glavaša i drugih suokrivljenika za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl.120 OKZ-a RH pred Županijskim sudovima u Zagrebu i Osijeku. Nismo zabilježili povrede ljudskih prava prvookrivljenoga B. Glavaša tijekom provedenog istražnog postupka. Više o tomu: **Praćenje suđenja za ratne zločine, Izvještaj 2006.**, kronologija istražnog postupka protiv okr. B. Glavaša i drugih, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, www.centar-za-mir.hr

⁵ U **slučaju zločina u vojnom zatvoru u Bjelovaru** su predistražne radnje pokrenute odmah, ali su obustavljene, dio dokaznog materijala i istražni spis su nestali, a ne zna se ni za mjesto pokopa tijela šestorice strijeljanih nakon što je nad njima, tijekom istrage, izvršena obdukcija: **Praćenje suđenja za ratne zločine, Izvještaj 2005.**, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, www.centar-za-mir.hr

⁶ Svjedok/kinja ili okrivljenik/ca koji na glavnoj raspravi iskazuju drugačije nego u policiji (ili kod istražnog suca) nerijetko tvrde kako su bili izloženi nezakonitim radnjama iznude iskaza. Vijeće za ratne zločine na temelju analize pojedinačnih i svih dokaza zajedno donosi odluku koji će iskaz smatrati vjerodostojnim, na što se strane u sporu mogu žaliti VSRH. Tako će biti i u odnosu na promjenu iskaza Gordane Getoš Magdić, III. - opt. u predmetu K-rz-1/07 protiv opt. B. Glavaša i ostalih za zločin počinjen nad srpskim civilima u Osijeku. No, u ovom slučaju uočljiv je pritisak na Sud putem medija.

⁷ Zakonom propisana pravna procedura ne obvezuje kazne-

Predistražni postupci i istrage

Monitori nisu imali, nisu ga niti tražili, a niti po zakonu imaju, pravo uvida u spise i prikupljene dokaze do kojih se dođe tijekom predistražnih radnji.⁴ Monitoring tim ne obuhvaća praćenje povreda ljudskih prava tijekom istražnih radnji, osim ako što zabilježimo naknadno u predmetima koje pratimo u fazi glavnih rasprava. U izvješću za 2005. godinu naveli smo ono što smo procijenili kao nepravilnosti predistražnih postupaka u slučaju *zločina u Bjelovaru i zločina na Koranskom mostu*.⁵

Tijekom više postupaka se susreće da svjedoci ili okrivljenici mjenjaju iskaze dane u istrazi obrazlažući to ili naknadnim sjećanjima ili, pak time da su ih policajci (ili čak istražni suci) maltretirali, zlostavljali, davali im alkohol, pisali im izjave koje su morali potpisati (u predmetu za zločin počinjen u Paulinom Dvoru, u predmetu za zločin počinjen u Cerni). Gordana Getoš Magdić, III. - optužena u predmetu K-rz-1/07 protiv opt. B. Glavaša i ostalih za zločin počinjen nad srpskim civilima u Osijeku, a koji se vodi na Županijskom sudu u Zagrebu, je u svojoj obrani na glavnoj raspravi navela kako je tijekom predistražnih radnji u policiji bila izložena nezakonitim postupcima iznuđivanja iskaza: da je zadržana u policijskoj postaji 52 sata, da je fizički i psihički zlostavljana (uključujući dovođenje malodobne kćeri u policijsku postaju), da je njezin odvjetnik bio u sukobu interesa, te da nije mogla, a htjela je, otkazati punomoć navedenom odvjetniku. U istom procesu IV. opt. M. Sivić je u svojoj obrani mijenjajući iskaz u odnosu na iskaz dan u istrazi naveo da je isti bio iznuđen⁶

Oštećeni, članovi obitelji nestalih (iz Tenja i Sotina koji su odvedeni od pripadnika srpskih paravojnih postrojbi) su u kontaktima s našom organizacijom iskazivali da teško i na vlastitu inicijativu dolaze do **informacija** o tomu vodi li se istraga, odnosno do obavijesti o tijeku kaznenopravnog postupka.

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava je 2005. godine podnio kaznenu prijavu, zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, protiv P.K. a odnosila se na radnju organiziranoga nasilnog istjerivanja iz stanova preko 40 obitelji u Osijeku. Do danas Državno odvjetništvo nije podnositeljima kaznene prijave dalo ikakvu službenu informaciju o dosadašnjemu tijeku kaznenopravnog postupka.⁷

Udruga građana protiv nasilja je sakupila podatke o preko sto ubijenih civila tijekom 1991. – 1992. godine u Sisku i okolici Siska. Za većinu tih ubojstava istraga nije provedena, obitelji oštećenika nemaju informacije, niti ih mogu dobiti, o tomu jesu li provedene službene **istrage** i kakvi su rezultati tih istraga.⁸

Prateći glavne rasprave u nekoliko predmeta uočili smo da DO nije istraživalo, pa niti procesuiralo, **prikriivanje ratnog zločina**. Tako su žrtve ratnog zločina protiv civila, počinjenog u Paulin Dvoru, mimo zapovijedi da budu pokopane na mjesnom pravoslavnom groblju, skrivene u vojnom skladištu "Lug", a to prikriivanje zločina je od tada, pa do danas, ostalo neistraženo, neprocesuirano i nekažnjeno.

Problem predstavlja i podizanje optužnica na temelju **istraga koje nisu kvalitetno provedene**, a nakon velikog protoka vremena od počinjenja zločina, kada su mnogi očevidci već umrli, kao što je to bio slučaj, po našem sudu, u predmetu protiv opt. Opačića i opt. Bjedova za zločin počinjen u Sotinu (vidi str. 51). Obitelji žrtava su odlučile pozvati istraživače Fonda za humanitarno pravo iz Beograda da provedu dodatno istraživanje kako bi pomogli preotvaranju istrage i eventualno podnijeli kaznenu prijavu protiv počinitelja Tužiteljstvu Srbije.⁹

Optužnice

Državno odvjetništvo (DO) je u 2007. godini podignulo optužnicu za prvi predmet koji je od Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) prepušten pravosuđu RH. U predmetu protiv opt. Mirka Norca i Rahima Ademija je DO podiglo neposrednu optužnicu na temelju cjelokupnog dokaznog materijala koji su prikupili haški istražitelji. Na optužnici se radilo skoro dvije godine kako bi se optužnica Tužiteljstva MKSJ-a uskladila s pozitivnim propisima RH. Kako nije bilo zakonskih zapreka optužnica je postala pravomoćnom.

U slučaju zločina u Osijeku, zbog mogućeg utjecaja na svjedoke, predmet je delegiran Županijskom sudu u Zagrebu i ŽDO-u u Zagrebu. Spojene su optužnica ŽDO-a iz Zagreba, broj K-DO-105/06, od 27. travnja 2007. godine, podignuta protiv opt. Branimira Glavaša, i optužnica ŽDO iz Osijeka, broj K-DO-76/06, od 16. travnja 2007. godine, podignuta protiv opt. Branimira Glavaša, opt. Ivica Krnjaka, opt. Gordane Getoš-Magdić, opt. Mirka Sivića, opt. Dina Kontića, opt. Tihomira Valentića i opt. Zdravka Dragića.

U izvještaju za 2006. godinu obrazložili smo kako, po našem mišljenju, sadržaj i obrazloženja optužnica u sudskim procesima ukazuju na njihovu **neujednačenost** pri kvalifikacijama djela, u broju optuženih osoba, i u rangu optuženih u odnosu na zapovjedničku odgovornost (a na etničku pripadnost optuženika, odnosno njihovu pripadnost srpskim paravojnim formacijama ili vojnim i policijskim postrojbama RH).

U tom su smislu problematične **nedovoljno precizirane optužnice** protiv pripadnika srpskih paravojnih postrojbi koje se odnose na veliki broj optuženih osoba, a većini se optuženika sudi u odsutnosti. Radi se o optužnicama u kojima se ne vidi točno (ili uopće) koje radnje izvršenja djela ratnog zločina se kojem od optuženika **konkretno** stavlja na teret, ili su opisi radnji takvi da se u njima prepoznaje radnja izvršenja kaznenog djela oružane pobune. Većina takvih optužnica je podignuta ranih devedesetih godina kada je istrage bilo teško provesti, materijalni dokazi, ni počinitelji, nisu bili dostupni, jer su područja na kojima su zločini počinjeni bila okupirana.

U prošlogodišnjem izvještaju smo detaljno naveli u kojih 6 predmeta i na koji način su optužnice **razdvojene i preuređene**.¹⁰ Optužnica za zločin počinjen u Berku, koja

nopravna tijela RH da informiraju žrtvu/svjedoka općenito o tijeku kaznenopravnog postupka i njihovoj ulozi u postupku, osim ako žrtva (oštećenik) nastupa kao privatni ili supsidijarni tužitelj. Žrtva nema ni pravo biti obaviještena o ishodu istrage, osim ako državni odvjetnik ne odustaje od kaznenog progona, tj., on nema dužnost obavijestiti oštećenika o poduzimanju progona, što je ispod standarda koje preporučuju međunarodni dokumenti o pravima žrtava, te je u tom pogledu nužno mijenjati praksu, a zakone unaprijediti.

⁸ Država je dužna provesti korektnu istragu radi utvrđivanja okolnosti i počinitelja nasilnih smrti, jer u protivnom doprinosi produžetku posljedica kaznenoga djela, odnosno podliježe opravdanoj sumnji da i sama koristi, ili tolerira, silu u interesnim sukobima građana čiji bi koncilijantni "servis" trebala predstavljati. Stoga oštećenici i žrtve mogu tužiti RH ukoliko njezina kaznenopravna tijela ne provedu korektnu istragu i ne procesuiraju počinitelje pozivajući se na Europsku konvenciju o ljudskim pravima i slobodama.

⁹ Prema Zakonu o primjeni statute Međunarodnog kaznenog suda i progona za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava iz 2003. godine su 2004. godine oformljena 4 istražna centra za ratne zločine koja, za sada, u praksi ne funkcioniraju. Smatramo da bez sustavnog jačanja kapaciteta tih centara neće biti moguće, a pokazuje se nužnim, učinkovito provoditi kaznenopravne postupke za kaznena djela ratnih zločina, od istraga do prvostupanijskih procesa, kao i učinkovitu međunarodnu suradnju na tim predmetima.

¹⁰ Praćenje suđenja za ratne zločine, *Izvještaj 2006.*, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, www.centar-za-mir.hr Preuređene su sljedeće optužnice: optužnica ŽDO-a iz Zadra br. KT-71/97 u odnosu na opt. N. Pupovca; ŽDO u Osijeku je preuredilo optužnicu br. KT-136/94 od 3. travnja 2001.g. i zatražilo razdvajanje postupka za nazočne optuženike: Nikolu Alaicu, Mileta Bekića, Dragu Karagaću, Petra Mamulu, Milana Prusca i Sretu Jovandića; ŽDO iz Osijeka je razdvojilo optužnicu br. KT-103/94 od 9. srpnja 2004.g. protiv 22 optuženika zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, u odnosu na opt. Željka Čizmića; ŽDO u Vukovaru je optužnicu br. K-DO-42/01 od 5. travnja 2006. godine protiv 35 osoba, zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva počinjenoga u Berku, iz čl. 120. st.1. OKZ-a RH, razdvojilo u odnosu na četvoricu prisutnih okrivljenika; nakon delegiranja predmeta od strane VSRH, ŽDO iz Rijeke je uredilo optužnicu br. KT-45/92 od 24. studenoga 1992. godine koju je podiglo ŽDO iz Gospića protiv sedam optuženika. Optužnica sada ima broj K-DO-53/06.

¹¹ ŽDO u Vukovaru je 5. travnja 2006. godine podignulo optužnicu br. K-DO-42/01 protiv 35 osoba zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva počinjenoga u Berku iz čl. 120. st.1. OKZ-a RH. Od 35 optuženika 16 optuženika je navedeno samo u prvom dijelu dispozitiva optužnice, tj. u dijelu optužnice gdje su navedene sve inkriminirane radnje koje se stavlja na teret svoj 35-orici optuženika. Konkretno radnje počinjenja kaznenog djela za 16 optuženika nisu nigdje navedene, te iz optužnice nije vidljivo za koje konkretne radnje ih se optužuje. Kako je postupak raz-

je razdvojena u odnosu na nedostupne okrivljenike i preuređena, ostala je neprecizna u odnosu na opt. Mirka Vujića. Nije navedeno koje mu se konkretne radnje počinjenja ratnoga zločina stavlja na teret.¹¹

Zabilježeni primjeri manjkavosti optužnica

1. U 2007. godini je provedeno *razdvajanje* predmeta za zločin protiv civilnoga stanovništva počinjen u Sotinu. Županijsko državno odvjetništvo u Vukovaru je podiglo optužnicu broj K-DO-3/01 od 5. svibnja 2006. godine protiv 17 osoba (okr. M. Ostojić i ostali) zbog kaznenog djela ratnoga zločina protiv civilnog stanovništva počinjenoga u Sotinu iz čl.120.st.1.OKZ-a RH. Nakon što je optužnica zadobila pravnu snagu, rješenjem Županijskog suda u Vukovaru broj: Kv-125/07. od 23. svibnja 2007., razdvojen je kazneni postupak u odnosu na optuženog Živka Opačića i optuženog Milana Bjedova koje je prvotna optužnica posebno teretila. Okr. Živka Opačića teretila je za nestanak Tomislava Marinovića i sudjelovanje u protjerivanju Hrvata iz Sotina, a okr. Bjedova da je s još jednom osobom pretukao Andriju Novosela. Pri razdvajanju postupka je Državno odvjetništvo u dva navrata mijenjalo optužnicu. Izmjenama od 27. lipnja 2007. optuženom Živku Opačiću stavljen je na teret više kriminalnih radnji, a dopisom od 11. srpnja zastupnik optužbe je iz činjeničnog opisa optužnice izbacio te inkriminacije zbog, kako je obrazložio, omaške pri pisanju optužnice od 27. lipnja 2007. godine. To obrazloženje iznenađuje jer su tijekom istrage određeni svjedoci – neposredni očevici (Ivan Matijašević, Ana Radić, Denis Tolp, Nevenka Majcan) – iskazivali upravo o događajima koji su se odnosili na radnje optuženika Opačića, izostavljene zadnjim izmjenama optužnice od 11. srpnja 2007. godine, a u svojoj naravi upravo bi te radnje predstavljale neke od modusa počinjenja kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Štoviše, tijekom dokaznog postupka zastupnik optužbe predlagao je da upravo spomenute osobe budu ispitanice kao svjedoci o tim (izostavljenim) događajima. Niti jedna od ovih optužnica nije obuhvatila događaj o kojemu je tijekom istrage govorila Franciska Halilović. Naime, rekla je da je od susjede, Ane Torbice, čula da je njenog muža ubio Živko Opačić.
2. U predmetu protiv opt. J. Mišljenovića i drugih je tijekom 2007. godine ŽDO iz Vukovara u dva navrata mijenjalo optužnicu. Prvom promjenom je izmjenjen zakonski naziv kaznenog djela, iz kvalifikacije za genocid u kvalifikaciju za kazneno djelo ratnoga zločina protiv civilnoga stanovništva, a optužnica je precizirana na način da se sada svakom od optuženika stavlja na teret određeni broj radnji kojima su izvršili to kazneno djelo, No, ubrzo nakon te izmjene (a da praktički nisu utvrđene neke nove činjenice ili okolnosti), uslijedila je nova kojom se iste optuženike optužilo ponovo za genocid, ostavljajući pri tome u činjeničnom opisu navode istih radnji izvršenja djela (dakle, kao i u optužnici u kojoj su ti optuženici terećeni za izvršenje kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnoga stanovništva). Ostaje nejasno (i nije obrazloženo) zašto je DO ponovno promijenilo zakon-

ski naziv kaznenog djela mijenjajući kvalifikaciju kaznenog djela ratnoga zločina protiv civilnoga stanovništva u kvalifikaciju za genocid.

Prvotnu optužnicu u navedenom predmetu protiv opt. Mišljenovića i još 34 optuženika br. KT-37/39 od 29. travnja 1996. godine za kazneno djelo genocida podiglo je Županijsko državno odvjetništvo iz Osijeka. ŽDO iz Vukovara je predmet preuzelo nakon mirne reintegracije, i povratka u Vukovar, te je izmijenilo činjenični opis djela podneskom br. K-DO-71/01 od 15. travnja 2005. godine. U međuvremenu je postupak protiv 9 optuženika obustavljen odlukom Suda, zbog smrti optuženika. Na raspravama je nazočno 7 optuženika, ostali su u bijegu. Nazočni optuženici se brane sa slobode.

3. Pred Županijskim sudom u Karlovcu je postupak protiv Mihajla Hrastova, optuženoga zbog kaznenog djela protupravnog ubijanja i ranjavanja neprijatelja, iz čl. 124. OKZ-a RH vođen petnaest godina. Treći put ponovljeni postupak okončan je presudom K-7/04 objavljenom 28. ožujka 2007. godine kojom se optuženika, temeljem čl. 354. točka 1. Zakona o kaznenom postupku u svezi s člankom 29. st. 1. Kaznenoga, zakona, oslobađa optužbe da je 21. rujna 1991. godine na Koranskom mostu, kršeći pravila međunarodnoga prava za vrijeme oružanoga sukoba, počinio kazneno djelo protupravnog ubijanja trinaest i ranjavanja dviju osoba koje su se bezuvjetno predale. Sud je zaključio da je optuženik postupio u nužnoj obrani. Vijeće za ratni zločin je postupovno korektno vodilo postupak izvodivši dokazne prijedloge i optužbe i obrane, kao i slijedeći naputke Vrhovnoga suda Republike Hrvatske. Po prvi puta u petnaest godina svjedočila su još tri preživjela svjedoka i ključni ljudi u zapovjednom lancu. Tijekom dokaznog postupka je provedeno balističko i sudsko-medicinsko vještačenje uzimajući u obzir obavljenu rekonstrukciju događaja na licu mjesta. Izvedenim materijalnim i personalnim dokazima su dobivene nove/detaljnije informacije/činjenice kao i mišljenja sudskih vještaka o kritičnom događaju. S osnove tako provedenog dokaznog postupka očekivali smo da će Županijsko državno odvjetništvo iz Karlovca izmijeniti optužnicu, tako da pored Mihajla Hrastova bude optužena još najmanje jedna, za sada nepoznata, osoba, te da će pravnu kvalifikaciju djela izmijeniti u smislu optuživanja počinitelja za kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika. Naime, iz provedenog dokaznog kaznenog postupka, posebice iz iskaza preživjelih, vidljivo je da su zarobljeni rezervisti JNA bili tučeni i fizički zlostavljani (uključujući nanošenje povreda nožem), što je radnja izvršenja kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika. Izostavljanjem ova dva elementa u optužnici Odvjetništvo je indirektno podupiralo tezu obrane o postupanju optuženika u nužnoj obrani.
4. Županijsko državno odvjetništvo iz Siska je podiglo optužnicu u predmetu K-10/93 od travnja 1993. godine protiv Milorada Babića, Ranka Tarbuka, Šime Podunavca, Budimira Jovanovskog i Jove Begovića. Optužnica je teretila okr. Jovu Begovića da je kao komandir 1. minobacačkog odjeljenja izdao zapovjed za artiljerijski napad na Petrinju, odnosno zapovijedio neselektivno i prekomjerno granatiranje civilnih objekata u gradu Petrinji, što je za posljedicu imalo smrtna stradanja i ranjavanje više osoba, te materijalnu štetu velikih razmjera. Pri tomu

dvojen u odnosu na četvoricu prisutnih optuženika (13.-opt. Slobodana Vučetića, 15.-opt. Petra Gunja, 17.-opt. Mirka Vujića i 26.-opt. Stevana Perića), ŽDO u Vukovaru podneskom je uskladilo činjenični opis optužujućih djela, ali i dalje nije navedeno koje se konkretne radnje počinjenja stavlja na teret optuženom Mirku Vujiću.

DO nije imalo ni jedan jedini dokaz za Begovićevu zapovjedničku odgovornost, jer je jedini svjedok koji je o ulozi optuženika u inkriminiranim radnjama imao ikakvih spoznaja i u istrazi i na Sudu iskazivao da je optuženik bio u posluži minobacača. Presudom br. K-10/93 od 27. travnja 1993. godine je Jovo Begović proglašen krivim te je u odsutnosti osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 20 godina. Nakon uhićenja, na temelju međunarodne tjeralice, Jovo Begović je izručen RH. Temeljem odredbe čl. 412. ZKP-a postupak je ponovljen od faze istrage. Optužnica koja je nakon ponovljene istrage podignuta od strane Županijskog državnog odvjetništva iz Siska, K-DO-12/06 od 21. srpnja 2006., je ponovno teretila Jovu Begovića za zapovijedanje 1. minobacačkom vodu da granatira civilne ciljeve u Petrinji. Kao dokaz za tu optužbu Državno odvjetništvo navodi, ponovno, samo jednog neposrednog svjedoka koji, međutim, tvrdi da je Jovo Begović bio poslušitelj na minobacaču, a ne komandir!

5. Županijsko državno odvjetništvo iz Siska u predmetu protiv Radeta Miljevića optuženog za ratni zločin protiv civilnog stanovništva počinjen na brdu Pogleđić kod Gline, K-26/06, je prvotnom optužnicom K-DO-03/06 od 4. rujna 2006. teretilo Miljevića da je izveo četvoricu zatočenih civila iz glinskog zatvora i sudjelovao u njihovom ubojstvu. Prema dokazima navedenim u optužnici, ni iz čega nije proizlazilo, odnosno, nije bilo niti zatvorenog kruga indicija, a kamoli dokaza, da je okrivljenik osobno sudjelovao u likvidaciji zatvorenika.

Glavne rasprave

Tehnički uvjeti

Prostorno najneuvjetnija sudnica bila je sudnica na Županijskom sudu u Vukovaru na kojemu se već niz godina održava najveći broj suđenja za ratne zločine. U listopadu 2007. godine obnovljena je zgrada Županijskog suda u Vukovaru. Sudnice u županijskim sudovima u Osijeku, Vukovaru, Splitu, Zagrebu, Gospiću, Sisku, Rijeci, Karlovcu, Varaždinu, Bjelovaru i Šibeniku opremljene su uređajima za prijenos slike i zvuka (video - link) Čujnost u sudnicama različita je od suda do suda, akustičnost prostorija nije svuda zadovoljavajuća (primjerice, raspravna dvorana na Županijskom sudu u Karlovcu).

U predmetima protiv okr. B. Glavaša i ostalih, te u predmetu protiv okr. M. Norca i R. Ademija, koji se vode na Županijskom sudu u Zagrebu, rasprave se snima video - kamerama Suda i TV postaja.

Također, video kamerom se bilježi postupak protiv opt. Madija i ostalih koji se provodi na Županijskom sudu u Vukovaru (na prijedlog drugookrivljenoga). Obrana okrivljenika Maria Jurića, Zorana Poštića, Davora Lazića, Mije Starčevića, te dopuna obrane okrivljenika Tomislava Madija, snimljena je i sačinjen je pisani prijepis snimljene obrane.

Javnost suđenja

Informacije o rasporedu rasprava na županijskim sudovima pribavljali smo na način da smo svakog mjeseca dopisom tražili podatke o mjesečnom rasporedu suđenja na svim županijskim sudovima u RH. Svi su sudovi odgovarali ažurno na naš upit, s nekoliko izuzetaka (informacije smo od Županijskoga suda u Šibeniku morali tražiti na oglasnoj ploči, znači dolaziti na Sud; Županijski sud u Karlovcu je propustio odgovoriti na naš pisani upit za raspravu u predmetu protiv opt. Nenađa Tepavca). Tijekom 2007. godine ustrojene su web stranice većine županijskih sudova gdje se, između ostalih podataka, nalaze i ročišnici s podacima o predmetima, predsjednicima vijeća, te datumima rasprava. Neke od tih web stranica nisu uvijek ažurirane.

Informacije o rasporedu rasprava na VSRH nalazili smo na njegovoj web stranici, ali samo u slučaju kada je planirana javna sjednica, odnosno, kada je bar jedna od strana u sporu tražila da bude nazočna sjednici. Zbog velike količine informacija i strukture web stranice VSRH vrlo se teško pronalazi tražene podatke – primjerice, presudu koja se odnosi na predmet ratnog zločina moguće je pronaći samo ako se poznaje oznaka ili broj odluke.

Prisutnost javnosti: osim u jednom postupku pred Županijskim sudom u Vukovaru, gdje je javnost bila isključena stoga što je radnja izvršenja kaznenog djela ratnog zločina bila silovanje, ostali postupci bili su otvoreni za javnost.

Međutim, javnost je u nekoliko postupaka bila isključena s dijela glavne rasprave, sukladno ZKP-u:

- u predmetu protiv opt. F. Marguša i opt. T. Dilbera za zločin počinjen u Čepinu Predsjednik Vijeća je isključio javnost u trenutku kada je procjenio da bi ona za svjedoka bila opterećenje;
- u predmetu protiv opt. B. Glavaša i ostalih je Predsjednik Vijeća isključio javnost na zahtjev III. - opt. Gordane Getoš Magdić kada je iskazivala o načinu na koji je ispitivana u policijskoj stanici.

Na otvaranju glavne rasprave u predmetu protiv opt. B. Glavaša i ostalih, koji se vodi na Županijskom sudu u Zagrebu, je u publici bio sin prvoptuženoga, što prema ZKP-u nije smjelo biti dopušteno jer je dotični maloljetan.

Prilike u sudnici: tijekom 2007. godine nismo zabilježili ometanje rada vijeća za ratne zločine ili sudionika kaznenog postupka. Prisutna publika, u kojoj su ili članovi obitelji i prijatelji optuženika ili oštećenika, nije bila smetnja za provođenje zakonitog postupka ni u jednom slučaju, a nisu zabilježeni ni ozbiljniji incidenti na sudskim hodnicima.

Tijekom postupka na Županijskom sudu u Sisku u predmetu protiv okr. Radeta Miljevića, branitelj, odvjetnik Kostanjšek, je dobio prijeteće pismo i tražio da bude isključena javnost, jer da napisi lokalnih medija predstavljaju pritisak na svjedoke i

Sudske procese pratili su:

Veselinka Kastratović
 Hajdi Katinac
 Tanja Šijan
 Mladen Stojanović
 Goran Miletić
 Robert Adrić
 Jelena Đokić Jović
 Vlatka Jančić

na njega. Prijedlog za isključenje javnosti je odbijen a pooštrene su mjere sigurnosti tijekom glavne rasprave.

Na nekoliko glavnih rasprava u predmetu protiv okr. B. Glavaša i ostalih koji se vodi na Županijskom sudu u Zagrebu zabilježili smo da sudska straža nije reagirala kada je osoba iz publike na sudskom hodniku dijelila političke pamflete.

Novinari su prisutni u većini slučajeva tijekom postupaka koji su provođeni. Za neke postupke postoji manji, a za neke veći, interes medija. Tijekom postupka protiv opt. B. Glavaša i ostalih i postupka protiv opt. Norca i opt. Ademija, koji se odvijaju pred Županijskim sudom u Zagrebu, je interes medija stalan. Cijelu raspravu snimaju i TV kuće.

Dostupnost sudske dokumentacije monitoring timovima

Monitori su, osim na županijskim sudovima u Karlovcu, Rijeci i Šibeniku, na drugim županijskim sudovima dobivali, po odobrenju predsjednika vijeća za ratne zločine, kopije raspravnih zapisnika. Nakon što su napisane nepravomoćne presude poštom smo dobivali njihove kopije. Županijski sud u Karlovcu dostavio nam je nepravomoćnu presudu za zločin na Koranskom mostu. Od ŽDO-a dobivali smo kopije optužnica i izjavljenih žalbi na nepravomoćne presude, s jednim izuzetkom. ŽDO-a u Požegi koje je odbilo dati preslik optužnice u predmetu protiv opt. Gužvića¹².

Promatrači (kao ni drugi subjekti zainteresirane javnosti) nisu u mogućnosti izvršiti uvid u spise i dokumente iz istražnog postupka, niti mogu pratiti istražni postupak. Stoga bi trebalo izbjegavati uobičajenu praksu da se na glavnim raspravama zapravo ne čita dokumente i iskaze iz istražnog postupka, ponekad niti one od ključnog značenja za predmet, već se samo konstatira njihovo čitanje. Time se onemogućuje zainteresiranoj javnosti i sadržajno pratiti dokazni postupak i opservirati odluke Vijeća u pogledu ostvarivanja prava na nepristrano suđenje¹³.

Sastav vijeća za ratne zločine i prigovori na sastave vijeća

U 2007. godini uočili smo nekoliko nepravilnosti u pogledu sastava vijeća za ratne zločine, ali i brojne prigovore na sastave vijeća, koji su svi redom bili ili odbačeni, ili odbijeni, od strane predsjednika županijskih sudova.

Najveća pogreška dogodila se na Županijskom sudu u Požegi u postupku protiv opt. Predraga Gužvića (*zločin u Pakracu*). Naime, već u otvaranju glavne rasprave učinjena je bitna povreda kaznenog postupka iz članka 367. st.1. t.1. Zakona o kaznenom postupku (ZKP), jer je Vijeće bilo sastavljeno od 2 suca i 3 suca porotnika, iako je u Republici Hrvatskoj od 2003. godine, dakle, već 4 (četiri) godine, na snazi Zakon o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda o progonu za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava. U članku 13. st. 2. tog zakona izričito se navodi da vijeća županijskih sudova, pred kojima se provode

¹² Što se tiče zapisnika sa rasprava, stvar je suda da odluči hoće li odobriti uvid u zapisnike monitorima s obzirom da nisu stranke u sporu. Međutim, optužnica je javni dokument te smatramo da nema ikakvog opravdanog razloga da se ne odobri uručenje njezinih preslika.

¹³ Vidi primjer na str 47.

suđenja zbog kaznenih djela ratnog zločina, čine po 3 (tri) suca koji se odlikuju iskustvom u radu na najsloženijim predmetima. Očekuje se da sud koji provodi kaznene postupke za ratne zločine primjenjuje zakon koji je na snazi. Zapaženo je da ni zastupnik optužnice, niti braniteljica, nisu imali primjedbi na ovakav sastav Vijeća. Predmet je okončan prvostupanjskom presudom koja bi, zbog bitne povrede kaznenog postupka svakako bila ukinuta od VSRH.

Identična situacija dogodila se u listopadu 2006. godine na Županijskom sudu u Rijeci, u postupku protiv opt. Čubrila i dr. (*zločin u Lovincu*). Naime, tada je Vijeće također bilo sastavljeno od 2 suca profesionalca i 3 suca porotnika. U rujnu 2007. godine rasprava je krenula iznova s obzirom da nije zakazivana od listopada 2006. do rujna 2007. godine. Tada se i sastav Vijeća izmijenio, pa sudi Vijeće u sastavu od 3 profesionalna suca.

U postupku protiv opt. Marguša i dr. (*zločin u Čepinu*) i opt. Glavaša i dr. (*zločin u Osijeku*) branitelji optuženika su tražili izuzeća suca Maria Kovača - člana Vijeća u postupku protiv opt. Marguša, odnosno suca Željka Horvatovića, predsjednika Vijeća u postupku protiv opt. Glavaša i dr.

Branitelj optuženoga Marguša je zatražio izuzeće, odnosno otklon, suca Kovača navodeći da je isti 1997. godine donio odluku kojom je obustavio kazneni postupak protiv opt. Marguša primjenom odredaba Zakona o općem oprost, te je naveo da tekst optužnice iz tog postupka sadrži gotovo isti činjenični supstrat kao i optužnica u ovome postupku.

Odvjetnik Veljko Miljević, branitelj opt. Glavaša, je predložio izuzeće suca Željka Horvatovića, predsjednika Vijeća. Kao razlog prijedloga izuzeća branitelj je naveo sumnju u nepristranost suca Horvatovića, te je naveo da je isti 1992. godine, kao predsjednik Sudskog vijeća tadašnjeg Vojnog suda RH, obustavio kazneni postupak zbog kaznenog djela ubojstva protiv četvorice pripadnika Zbora narodne garde, a temeljem odredaba Zakona o oprost. Sudac Horvatović, rekao je odv. Miljević, nije postupio sukladno odluci Ustavnog suda RH kojom je od tadašnjih sudova zahtijevano da odredbe Zakona o oprost primjenjuju razborito.

U postupku protiv opt. Željka Šuputa i dr. (*zločin u Korenici*) obrana je prigovorila sastavu Vijeća objašnjavajući kako ono ne ispunjava pretpostavke propisane u Zakonu o primjeni Statuta MKS-a i progona za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava.

Sve ove navedene prigovore u postupcima za *zločine u Čepinu, Osijeku i Korenici* odbijali su predsjednici županijskih sudova.

Prigovor na sastav Vijeća braniteljica optuženika podnijela je i u postupku koji je na Županijskom sudu u Sisku vođen protiv opt. Dragana Đokića (*zločin u Ravnom Rašću*). Braniteljica je tada izjavila da smatra da Vijeće sudi nepravedno u ovom predmetu, no, prigovor je, budući da je podnesen nakon početka glavne rasprave, kao nepravovremen odbačen.

U postupku protiv opt. Banovića i opt. Obradovića (*zločin u Petrinji II*) na Županijskom sudu u Sisku branitelj drugooptuženika nije na početku rasprave stavio prigovor na sastav Vijeća, međutim, kasnije je tražio izuzeće Predsjednika Vijeća, članova Vijeća, i Predsjednika Županijskog suda u Sisku. Vijeće je odbacilo prijedlog uz obrazloženje da se radilo o zahtjevu za otklon sudaca, a zahtjev za izuzeće Predsjednika Županijskog suda Vijeće je naknadno odlučilo odbaciti. U istom predmetu je Predsjednik Vijeća u presudi obrazložio činjenicu da je Predsjednik Vijeća, sudac Danko Kovač, unatoč tomu što je obavljao funkciju istražnog suca tijekom istražne radnje ekshumacije tijela pokojnog Ivana Stanića, ipak od Predsjednika Županijskog suda u Sisku određen da predsjedava suđenju u ovom predmetu.¹⁴

U postupku protiv opt. Radeta Miljevića i u postupku protiv opt. J. Begovića koji su provedeni na Županijskom sudu u Sisku nije bilo prigovora na sastav Vijeća za ratne zločine. Međutim, tijekom postupka su branitelji tražili izuzeće ne samo Predsjednika/ce Vijeća, već čitavog Vijeća i predsjednika Županijskog suda u Sisku.

Povrede odredaba Zakona o kaznenom postupku

U prethodnom odjeljku naveli smo kako je u dva postuka učinjena bitna povreda kaznenog postupka iz članka 367. st.1. t.1. Zakona o kaznenom postupku (ZKP), jer je Vijeće bilo sastavljeno od 2 suca i 3 suca porotnika, što nije u skladu sa čl. 13. st. 2. Zakona o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda o progonu za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava.

Zabilježene su još sljedeće situacije:

- Braniteljica po službenoj dužnosti, pri suđenju u odsutnosti okrivljenika, u predmetu protiv opt. Gužvića koji je na Županijskom sudu u Požegi nepravomoćno završen osuđujućom presudom, tijekom ispitivanja ključnog i jedinog svjedoka na temelju čijeg iskaza je podignuta optužnica, kao i u fazi predlaganja eventualnih dodatnih dokaznih prijedloga, nije bila u raspravnoj dvorani. Predsjednik Vijeća nije intervenirao, niti je prekinuo ili odgodio glavnu raspravu, što je morao učiniti s obzirom da je u slučaju teškog kaznenog djela obrana obvezatna.
- Na ročištu od 21. kolovoza 2007., tijekom glavne rasprave u predmetu protiv opt. Banovića i opt. Obradovića na Županijskom sudu u Sisku, nije se pojavio branitelj prvooptuženika (kojem se sudi u odsutnosti), iako je uredno primio poziv. Kako je obrana u suđenjima za ratne zločine obvezna, Vijeće je odlučilo raspravu dana 21. kolovoza 2007. godine odgoditi upravo zbog nepristupanja navedenog branitelja. Ujedno je odlučilo izvanraspravno ispitati vještaka dr Josipa Čadeća. Branitelj drugookr. Zorana Obradovića inzistirao je da se zapisnički konstatira da se bez suglasnosti stranaka ne može ispitati vještak izvan glavne rasprave, a u konkrentom slučaju jedna stranka nije pristupila. Vijeće je odbilo prigovor branitelja okr. Obradovića kao neosnovan, te je izvanraspravno saslušalo vještaka. U čl. 305. st. 4. ZKP-a je propisano: „Kada zbog nedolaska optuženika ili njegova branitelja ne postoje uvjeti za održavanje glavne rasprave predsjednik vijeća može odrediti da se nazočni svjedok ili vještak ispita i bez vođenja glavne rasprave, ako se tome optužba i obrana ne protive.“ Pitanje je hoće li

¹⁴ U čl. 36. st. 1. t. 4. ZKP-a navedeno je da je sudac ili sudac porotnik isključen od obavljanja sudačke dužnosti ako je u tome kaznenom predmetu „obavljao istražne radnje ili je sudjelovao u odlučivanju o prigovoru protiv ...“, dok u čl. 367. st. 1. t. 2. ZKP-a stoji da bitna povreda odredaba kaznenog postupka postoji ako je na glavnoj raspravi sudjelovao sudac, ili sudac porotnik, koji je morao biti izuzet (članak 36. stavak 1). Pitanje je što će VSRH odlučiti o tome, ukoliko se obrana bude žalila na tu okolnost, budući da se, ukoliko se uopće radi o povredi, ne radi o bitnoj povredi odredaba kaznenog postupka na koju žalbeni sud pazi po službenoj dužnosti

VSRH nastalu situaciju, ukoliko bi se na nju žalio branitelj prvooptuženoga, procijeniti kao povredu navedenog članka.

- U istom predmetu protiv opt. Banovića i opt. Obradovića na Županijskom sudu u Sisku, dana 21. kolovoza 2007., ročište glavne rasprave nije održano zbog nedolaska branitelja prvoopt. Banovića. Nakon što je vještak izvanraspravno iznio svoj nalaz i mišljenje Zamjenik ŽDO-a iz Siska je izmijenio činjenični opis optužnice. Branitelj opt. Zorana Obradovića tome nije prigovarao, već je tražio rok od 8 dana kako bi mogao pripremiti obranu. Stoga je i određeno novo ročište za dan 31. kolovoza 2007. godine, dakle za mjesec dana, kada je glavna rasprava zaključena. Vijeće nije pitalo drugooptuženoga razumije li optužnicu i osjeća li se krivim po izmijenjenoj optužnici, što je po članku 341. st. 4 ZKP-a bilo dužno učiniti.

Pravo na obranu

Svi su okrivljenici imali branitelje, samo u iznimnim slučajevima su branitelji prisutnih okrivljenika bili postavljeni po službenoj dužnosti. U najvećem broju slučajeva okrivljenici imaju izabranoga branitelja.

Branitelji po službenoj dužnosti uglavnom zastupaju okrivljenike kojima se sudi u odsutnosti. Zabilježili smo sljedeće:

- U predmetu za zločin počinjen u Mikluševcima i u predmetu za zločin počinjen u Lovasu, koji se u odsustvu okrivljenih vode na Županijskom sudu u Vukovaru, jedan branitelj po službenoj dužnosti zastupa više od jednog optuženika što, zbog mogućeg sukoba interesa branitelja, može bitno negativno utjecati na pravo okrivljenika na obranu te nije u skladu sa čl. 63. ZKP-a.

U predmetu protiv okr. Radeta Miljevića branitelj je prigovarao da je njegovu branjeniku uskraćeno pravo na obranu po standardima pravičnog suđenja, obrazlažući to činjenicom što je Vijeće odbilo veliki broj dokaznih prijedloga obrane, kao i prijedlog da bude isključena javnost, jer da je on dobio prijeteće pismo, a da medijski napisi lokalnih medija predstavljaju pritisak na svjedoke.¹⁵

Suđenja u odsutnosti

Većina postupaka u predmetima ratnih zločina je provedena u odsutnosti okrivljenika. Suđenja u odsutnosti nisu nelegitimna, ukoliko zadovoljavaju minimum standarda pravičnog suđenja a u nekim predmetima mogu biti opravdana i logična. Tako je ŽDO u Sisku smatralo da je suđenje u odsutnosti prooptuženika u slučaju okr. Banovića i okr. Obradovića, na temelju optužnice K-DO-3/06 od 2. ožujka 2007., opravdano time što se većina dokaza odnosi na obojicu optuženika koje se teretilo da su "oštećenike napali, rukama i nogama, obuvenim u cipele, udarali"... te se radi o jednoj inkriminiranoj radnji u kojoj su optuženici postupali kao supočinitelji. Sud je takvo obrazloženje prihvatio.

¹⁵ Po našem mišljenju, razlozi zbog kojih je Sud odbio neke dokazne prijedloge nisu u dovoljnoj mjeri i s pravim argumentima obrazloženi u presudi. Iz tih razloga može se postaviti pitanje hoće li i Vrhovni sud RH smatrati da je činjenično stanje potpuno utvrđeno, ukoliko se iz tog razloga obrana optuženika bude žalila.

Što se tiče zahtjeva za isključivanje javnosti, Vijeće je reagiralo pooštrenim mjerama sigurnosti u raspravnoj dvorani.

¹⁶ Suđenje za zločin u Lovincu: 5 optuženika – svi u bijegu, treći put ponavljanje prvostupanjskog procesa uz delegiranje predmeta sa Županijskog suda u Gospiću na Županijski sud u Rijeci; za zločin u Pakracu – 1 optuženik, za zločin u Dalju 1995. godine -1 optuženik

¹⁷ Za zločin u Mikluševcima postupak se vodi protiv 25 optuženika, od toga je 7 nazočno, 18 je u bijegu; za zločin u Lovasu postupak se vodi protiv 16 optuženika, od toga je 14 u bijegu, dva su nazočna; za zločin u Vukovaru vodio se postupak protiv dvije (2) osobe, jedna je bila nazočna, jedna je bila u bijegu; za zločin u Petrinji II postupak se vodio protiv 2 osobe, jedna je bila nazočna, jedna je bila u bijegu

Po napatku DORH-a se već nekoliko godina radi na razdvajanju i preuređivanju optužnica, tako da smo zabilježili da su, od 28 predmeta koje smo pratili, bila tri predmeta u kojima su svi okrivljenici odsutni¹⁶, a u 4 postupka dio optuženika je nazočan, a dio je u bijegu¹⁷. Postupak protiv okr. Banovića (u bijegu) i okr. Obradovića za zločin počinjen u Petrinji je novopokrenuti predmet. Svi ostali predmeti traju više godina.

U postupaku protiv opt. Gužvića, u predmetu K-22/00 koji je nepravomoćno završen na Županijskom sudu u Požegi, učinjene su bitne povrede odredaba kaznenoga postupka, uključujući odredbu da branitelj mora biti prisutan na glavnoj raspravi.

Zabilježili smo tri predmeta u kojima je osuđujuća presuda s dugogodišnjom kaznom zatvora donesena u odsutnosti okrivljenika, a da se odvjetnici po službenoj dužnosti nisu žalili VSRH. U navedenim predmetima Županijski sud u Sisku, odnosno Osijeku, je donio presudu koja je istekom roka za žalbu postala pravomoćna. Radi se o predmetu Županijskog suda u Sisku, K-23/93, protiv opt. Ranka Pralice i Stanka Palančanina i predmetu K-10/93 protiv Jove Begovića i još četvorice okrivljenika, te o predmetu Županijskog suda u Osijeku, K-6/96, protiv Milana Gojkovića i Vese Pralje. Postupak protiv Jove Begovića je, nakon njegova uhićenja, obnovljen od faze istrage, nepravomoćno je presuđen kaznom zatvora od 5 godina što je kao poslužitelj minobacača primio i izvršio zapovjed za granatiranje civilnih ciljeva u Petrinji. (str 44)

Trajanje glavne rasprave

Analiziranjem dužine trajanja postupaka koje smo pratili, uočili smo izrazito duge postupke u tri slučaja u kojima se po treći put ponavlja prvostupanjski postupak. U tim slučajevima procesi traju 13 -15 godina – koliko je prošlo od stupanja na snagu prve optužnice a da procesi još nisu pravomoćno završeni. U predmetu protiv opt. Mihaela Hrastova, okrivljenik se brani sa slobode (sve nepravomoćne presude su bile oslobađajuće), dok su u ostala dva postupka okrivljenici u bijegu (postupak protiv opt. Vlade Tepavca i postupak protiv opt. Radoslava Čubrila).

Angažman tužitelja u dokaznom postupku

Naša smo zapažanja o optužnicama iznijeli u zasebnom odjeljku (str 24). Ključne manjkavosti se, po našem mišljenju, odnose na podizanje optužnica na temelju nedostatnih istraga, te optužbe nisu utemeljene na dokazima (Optužnica ŽDO-a iz Vukovara protiv okr. Opačića i okr. Bjedova te optužnice ŽDO-a iz Siska u predmetima: protiv J. Begovića; te protiv R. Miljevića), propust DO iz Karlovca da na temelju izvedenih dokaza u treći put ponovljenom postupku protiv M. Hrastova izmjeni optužnicu u činjeničnom opisu i pravnoj kvalifikaciji, te nejasnoća oko razloga ponovnog prekvalificiranja djela ratnog zločina protiv civilnoga stanovništva u genocid u predmetu protiv okr. J. Mišljenovića i drugih za zločin počinjen u Mikluševcima.

Osim toga zabilježili smo sljedeće:

1. U predmetu protiv opt. M.Norca i R. Ademija je DO podiglo neposrednu optužnicu na temelju cjelokupnog dokaznog materijala koji su prikupili haški istražitelji. Tijekom glavne rasprave uočeni su problemi s obzirom na dostavu poziva svjedocima: neki svjedoci na dostavljenim adresama ne žive već godinama. Očito da DO nije radilo provjeru adresa, što bi, iako se radi o preuzimanja slučaja, a s obzirom na vremenski protok, ipak trebalo učiniti.
3. ŽDO u Sisku je u predmetu protiv opt. J. Banovića i Obradovića za zločin protiv civilnoga stanovništva počinjen u Petrinji, optužnicu K-DO-3/06 od 2. ožujka 2007. podiglo na temelju iskaza dviju svjedokinja koje nemaju neposrednih saznanja o inkriminiranom događaju. U činjeničnom opisu optužnice detaljno je naveden njihov iskaz o tome kako su im sami okrivljeni vlastitom nesmotrenošću otkrili da su ubili Ivana Stanića i Slavka Matkovića - tako što su "oštećenike napali, rukama i nogama obuvenim u cipele, udarali" Pri tomu ŽDO ove svjedokinje nije ni u optužnici, a niti pri predlaganju svjedoka, predložilo za izravno ispitivanje nego je to učinjeno tek na intervenciju branitelja.

Položaj svjedoka i žrtava

Prema podacima dobivenim od *Odjela za podršku svjedocima i sudionicima u postupcima za kaznena djela ratnih zločina Ministarstva pravosuđa RH* (u daljem tekstu Odjel za podršku svjedocima) tijekom 2007. godine je učinjen značajan napredak u jačanju kapaciteta ovog odjela za pružanje podrške svjedocima te u postavljanju i razvoju sustava takove podrške pri županijskim sudovima RH.

Odjel za podršku svjedocima sudjeluje u pružanju podrške svjedocima u domaćim i prekograničnim postupcima za ratne zločine, prema potrebi surađuje i sa sličnim službama susjednih država. U Odjelu rade tri službenika. Budući da se postupke za ratne zločine vodi na 15 županijskih sudova, rad službe na podrsci svjedocima za sada je organiziran na način da se stupa u kontakt sa svjedocima putem pisama i telefona.

Tijekom 2007. godine Odjel je, postupajući u 20 predmeta suđenja za ratne zločine koji se vode pred domaćim i inozemnim sudovima, ostvario kontakt sa ukupno 419 svjedoka, od čega :

- 19 svjedoka iz inozemstva pozvanih da svjedoče pred sudovima u RH,
- 363 svjedoka iz RH pozvanih da svjedoče pred sudovima RH,
- 57 domaćih svjedoka pozvanih da svjedoče pred inozemnim sudovima.

Pravna pomoć pružana je telefonom stotinu i petnaestorici (115) svjedoka, a psihološka stotinu i pedeset dvojici (152) svjedoka.

Sudske procese pratili su:

Veselinka Kastratović
Hajdi Katinac
Tanja Šijan
Mladen Stojanović
Goran Miletić
Robert Adrić
Jelena Đokić Jović
Vlatka Jančić

Organiziran je prijevoz 25 svjedoka i to :

- 20 svjedoka iz Republike Hrvatske pozvanih da svjedoče pred Okružnim sudom u Beogradu, te ujedno i njihova fizička zaštita u suradnji sa službenicima MUP-a RH, Jedinice za zaštitu, od čega je za 4 svjedoka organiziran smještaj u suradnji sa Službom za podršku svjedocima i oštećenima Okružnog suda u Beogradu
- 5 domaćih svjedoka na sudove u Republici Hrvatskoj.

Iznimno, u kaznenom predmetu protiv Rahima Ademija i Mirka Norca, transferiranog iz Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju, a kojega se vodi pred Županijskim sudom u Zagrebu, radi osiguranja istih standarda kakve imaju svjedoci koji svjedoče pred tim Sudom, angažirana je na zagrebačkom Sudu službenica Odjela – psihologinja koja pruža psihološku podršku svjedocima.

Odjel za podršku svjedocima surađuje s Udrugom volontera za podršku žrtvama/ svjedocima u sudskim postupcima, i s Međunarodnim rehabilitacijskim centrom za žrtve mučenja, na edukaciji volontera, te podržava uključivanje volontera u sustav podrške. Po uzoru na volontersku službu za podršku svjedocima i žrtvama kaznenih djela koja djeluje na županijskom sudu u Vukovaru, osnovane su slične službe i na županijskim sudovima u Osijeku i Koprivnici, te na općinskim sudovima u Županji, Vinkovcima, Vukovaru i Iloku. Ministarstvo pravosuđa, odnosno Odjel, radi na postavljanju **institucionaliziranog sustava za podršku žrtvama kaznenih djela pri županijskim sudovima** u Republici Hrvatskoj, gdje bi službenici za podršku na sudu, u posebnoj prostoriji, svjedocima pružali potrebnu podršku u neposrednom kontaktu prije samog čina svjedočenja, a po potrebi i tijekom, odnosno, nakon svjedočenja. U naredne dvije godine planira se formirati službe za podršku svjedocima na četirima županijskim sudovima, planirana su manja ulaganja za čekaonice za svjedoke, te zapošljavanje po dvije osobe na svakom sudu.

Iz gore navedenih podataka, koje nam je za ovaj izvještaj pripremio Odjel za podršku svjedocima, vidljivo je da je Odjel u 2007. godini ostvario komunikaciju sa značajnim brojem svjedoka u suđenjima za ratne zločine. Monitori su zabilježili da redovno funkcionira neposredna podrška svjedocima/kinjama od strane volontera Volonterske službe za podršku svjedocima i žrtvama na Županijskom sudu u Vukovaru, te povremeno na Županijskom sudu u Osijeku. Mislimo da je važno što je rad volontera podržan od Ministarstva pravosuđa te prepoznat i prihvaćen na sudovima. Rad Odjela za podršku svjedoka vidljiv je u postupcima u kojima svjedoci dolaze iz Srbije ili BiH. Također, uočili smo da ugroženi svjedoci u postupku protiv opt. M. Norca i R. Ademija imaju podršku psihologinje.

No, svjedocima/kinjama koji svjedoče na ostalim županijskim sudovima neposredna podrška od strane Odjela za podršku svjedocima nije dostupna. Pri tomu neki sudovi ne koriste uvijek ni mogućnosti koje imaju, kao primjerice odvojene sobe za svjedoke. Tako smo zabilježili kako je svjedokinjama oštećenicama, u predmetu protiv opt. Banovića i Obradovića koji se vodio na Županijskom sudu u Sisku, pozlilo kada su na hodniku susreli optuženika. Soba za svjedoke na tom sudu postoji, ali se ne koristi.

U predmetu protiv opt. F. Marguša i T. Dilbera je Predsjednik Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku koristio procesnu mogućnost isključenja javnosti kada je procjenio da bi prisutnost publike za svjedoka predstavljalo preveliko opterećenje. Predsjednica Vijeća Županijskog suda u Sisku u predmetu protiv opt. Radeta Miljevića nije odobrila prijedlog branitelja da s glavne rasprave bude isključena javnost (a uvede videozapis) zbog natpisa u lokalnim medijima za koje je branitelj smatrao da predstavljaju pritisak na svjedoke i na njega kao branitelja (dobio je i pisanu prijetnju).

Zaštićeni svjedok u predmetu protiv okr. N. Cvjetičanina za zločin počinjen u selu Smoljanac je odbio svjedočiti, jer se zaštita koja mu je ponuđena odnosila na izmjenu slike a ne i glasa.

U predmetu protiv opt. M. Norca i opt. R. Ademija koji se vodi pred Vijećem Županijskog suda u Zagrebu smo zamijetili sljedeće:

1. Državno odvjetništvo podiglo je neposrednu optužnicu, na temelju cjelokupnog dokaznog materijala koji su prikupili haški istražitelji, nakon što su optužnicu iz Haaga uskladili s pozitivnim propisima RH. Državno odvjetništvo, predlažući dokaze saslušanjem svjedoka, je dostavilo Sudu adrese prebivališta predloženih svjedoka/kinja. U dokaznom postupku koji je u tijeku ispostavilo se:

- da su (neki) svjedoci, kao Dušan Lučić i Milan Pavlica, umrli; Dušan Lučić preminuo je 1996. godine;
- da su mnoge adrese koje je Sudu predalo *Državno odvjetništvo Republike Hrvatske* bile pogrešne;
- da su nekim svjedocima upućeni pozivi u danas pusta sela spaljena u "akciji Medački džep";
- putem terenskih provjera policije Sud je utvrdio da su neki od pozvanih svjedoka otišli u Sjedinjene Američke Države, na Island, u Kanadu, neki u Srbiju, Bosnu i Hercegovinu.¹⁸

Adrese svjedoka kojima pozivi nisu mogli biti uručeni, ili su nepoznate, sada zamo-lbenim putem utvrđuje Vijeće uz pomoć *Ministarstva unutarnjih poslova*, te kontaktira svjedoke uz pomoć *Odjela za podršku svjedocima i sudionicima u postupcima za kaznena djela ratnih zločina pri Ministarstvu pravosuđa* i pravosudnih institucija u susjednim zemljama, što produžava postupak.

2. Sa svjedocima ispitanim u istražnom postupku nije nitko kontaktirao do početka suđenja pred Županijskim sudom u Zagrebu, što znači da nakon eventualnog ispitivanja svjedoci nisu bili u formalnom kontaktu s predstavnikom MKSJ-a, ili pravosudnih institucija u Hrvatskoj, nekoliko godina, ili čak nikada do sada, te nisu dobili ikakovu službenu informaciju o bitnoj promjeni tijeka kaznenopravnog postupka u kome su u svojstvu svjedoka pozvani sudjelovati – tj. o činjenici da se postupak neće provesti pred MKSJ-om, nego pred nacionalnim sudom u Republici Hrvatskoj.

¹⁸ Po našem mišljenju, iako se radi o predmetu preuzetom od MKSJ-a, DO je pripremajući optužnicu trebalo provjeriti podatke i adrese već radi toga da se postupak zbog toga ne uspori. Osim toga, pretpostavljamo da se je tek nakon provjere moglo zaključiti koji svjedoci su prikladni za neposredno ispitivanje.

¹⁹ Mišljenja smo da je ovim propustima u komunikaciji sa svjedocima u pitanje dovedeno pravo svjedoka-žrtava na poštovanje i dostojanstvo u svim stadijima kaznene procedure, prvenstveno pravo na informaciju o konkretnoj fazi kaznenog postupka.

²⁰ Mišljenja smo da dosadašnja praksa u suđenjima za ratne zločine u RH, pa i navedena u slučaju preuzimanja predmeta iz MKSJ-a, i međunarodne suradnje na predmetima ratnih zločina, ukazuje i na manjkavost u zakonskim rješenjima te predlažemo da zakonodavac predloži primjerenija zakonska rješenja.

Zabilježili smo kako je jedan od svjedoka iskazao svoje nezadovoljstvo i zabrinutost činjenicom da je informaciju, o tome da će biti pozvan na svjedočenje, pronašao na jednoj web stranici prije nego je tu informaciju dobio putem službenog dopisa.¹⁹

U pripremi za suđenje za zločine u "Lori" zamjenik županijske državne odvjetnice iz Splita Michele Squicciarro kontaktirao je svjedoke, s njima se sastao u Beogradu, i tako doprinio odluci svjedoka da svjedoče u Hrvatskoj. Organizacije za ljudska prava to ubrajaju u primjere dobre prakse aktivne podrške svjedocima, dok to DORH u svojim analizama sada smatra neprimjerenim postupkom koji ne bi trebalo ponavljati!²⁰

3. DO je, preuzimajući optužnicu MKSJ-a, predložilo niz svjedoka za ugrožene svjedoke te tražilo mjere zaštite imena (pseudonim) i tehničke mjere zaštite od prepoznavanja osobe glasom ili slikom. Na glavnoj raspravi su neki od tih svjedoka/kinja indirektno otkrili svoj identitet. Pri tomu se postavlja pitanje jesu li to učinili svjesno, ne smatrajući da im je zaštita identiteta potrebna, ili omaškom, i što se očekuje od Predsjednika Vijeća u toj situaciji. Osim toga, čini nam se da bi broj svjedoka, da su u međuvremenu kontaktirani i upitani, i odustao od zahtjeva za zaštitom identiteta, što je u skladu s pravom svjedoka da informaciju o počini telju i samom djelu da službenim osobama odgovornim za donošenje odluke u postupku protiv okrivljenika.

Ponovljeni postupak protiv optuženoga Enesa Viteškića za ratni zločin protiv civilnoga stanovništva počinjenoga u Paulinom Dvoru

Nepravomoćna presuda donesena je 21. siječnja 2007. Optuženi Enes Viteškić je oslobođen optužbe temeljem čl. 354. toč. 3. ZKP-a jer nije dokazano da je optuženik zajedno s Nikolom Ivankovićem i još nepoznatim počiniteljima usmratio sedamnaest - civila u Paulinom Dvoru.

Županijski sud u Osijeku

Predmet: K – 18/03, ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH

Optuženi: Enes Viteškić

Žrtve: imena žrtava su navedena u tablici, str. 60

Zastupnik optužnice: Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku, Željko Krpan, zamjenik

Vijeće za ratne zločine:

Sudac Zvonko Vekić – predsjednik Vijeća

Sudac Nikola Sajter – član Vijeća

Sutkinja Branka Guljaš – član Vijeća

Mišljenje²¹

Nakon ponovljenog postupka Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku nije jasno i utemeljeno obrazložilo oslobađajuću odluku čime je ignoriralo razloge zbog kojih je Vrhovni sud Republike Hrvatske prethodnu presudu ukinuo.

U ponovljenom postupku protiv Enesa Viteškića optuženog za ratni zločin protiv civilnoga stanovništva prema čl. 120. st. 1. Osnovnog krivičnog zakona RH, počinjen u prosincu 1991. godine usmrćivanjem 18 mještana Paulinog Dvora (17 srpske i 1 mađarske nacionalnosti), Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku donijelo je, temeljem čl. 354. toč. 3. ZKP-a (nije dokazano da je optuženik počinio djelo za koje ga se tereti), oslobađajuću presudu.

Presuda je, kao što je to i obrazloženje presude, istovjetna prethodnoj koju je Vrhovni sud RH ukinuo zbog pogrešno utvrđenoga činjeničnog stanja navodeći da je prvostupanjski sud zanemario brojne dokaze i iskaze izvedene i izrečene u dokaznom postupku te da ih nije posebno analizirao. Županijskom sudu u Osijeku je naloženo da u ponovljenom postupku ponovo izvede sve dokaze, po potrebi i nove, te da tada odluči ostaje li u odnosu na optuženog Viteškića izvršenje zločina samo indicija, ili se na temelju zatvorenog kruga posredno utvrđenih činjenica može zaključiti da je bio supočinitelj ubojstva civila u Paulinom Dvoru. Novu presudu je trebalo valjano i potpuno obrazložiti.

Zadatak Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku je bio težak jer je eventualnu kaznenu odgovornost okrivljenoga Enesa Viteškića, s obzirom na počinjenje zločina, trebalo utvrditi na temelju posrednih dokaza, povezivanjem relevantnih činjenica – indicija. Neposredni dokazi nedostaju zato što okrivljeni Viteškić (i

Optužnica broj K-DO-68/2002 ŽDO-a u Osijeku od 12. ožujka 2003. tereti Nikolu Ivanković i Enesa Viteškića da su se, dana 11. prosinca 1991. godine, kao pripadnici 2. pješačke čete, 1. bojne, 130. brigade HV-a, zajedno sa više nepoznatih počinitelja, nakon što su čuli da je preminuo njihov ranjeni suborac Ilija Ravnjak, dogovorili da odu u Paulin Dvor i iz odmazde ubiju tamošnje mještane srpske nacionalnosti, te su, došavši do kuće Andrije Bukvića, u Paulinom Dvoru, i uvjerivši se da su tamo civili koje su tražili, rafalnom paljbom iz automatskih pušaka i bacanjem aktiviranih ručnih bombi u prostorije u kojima su civili bili smješteni, usmrtili osamnaest civilnih osoba.

²¹ Mišljenje tima monitora Centra za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek, Documente, Građanskog odbora za ljudska prava i Hrvatskog helsinškog odbora.

osuđeni (Ivanković) poriču svoje sudjelovanje u zločinu, očevici zločina nisu identificirali počinitelje, svjedoci iz vojne, policijske i obavještajno-sigurnosne hijerarhije, koji su kao državni dužnosnici bili informirani o događaju, tvrde da ne znaju imena počinitelja zločina, odnosno tko je sve sudjelovao u zločinu. Materijalni dokazi su namjerno uništeni ili prikrivani (kuća u kojoj su civili poubijani je dan nakon zločina minirana a tijela žrtava su, u organizaciji državnih institucija, u tajnosti prebačena u sekundarnu grobnicu). Svjedoci su tvrdili da je postojala usmena zapovijed da se izvještaje o zločinu ne piše.

Ponovljeni postupak je zadovoljio formu, izvedeni su svi (uglavnom već ranije izvedeni) dokazi. Mnogi svjedoci su i sada iskazivali bitno različito nego li kod istražnoga suca, nevoljko su odgovarali na pitanja i tvrdili da se ne sjećaju ili nemaju spoznaja o počinjenom zločinu. Nisu obrazlagali razlike u svojim iskazima. Tužitelj nije predložio direktno ispitivanje jedinog preživjeloga svjedoka koji živi u Srbiji. Tužitelj nije tražio od Suda da s web stranice Branimira Glavaša naloži uklanjanje iskaza, svjedoka koji je svjedok dao Državnom odvjetniku, kako bi ga zaštitio od pritisaka odnosno zastrašivanja. Novi dokazi nisu predlagani.

Pri donošenju presude Sud je u obzir uzeo većinu iskaza svjedoka, koje su oni dali pred istražnim sucem, držeći ih vjerodostojnima, a davali su više informacija o okolnostima i samom ubojstvu civila nego izmijenjeni iskazi dani na glavnoj raspravi.

Međutim, u obrazloženju oslobađajuće presude analizirani su isključivo iskazi onih istih svjedoka koje je Sud prihvatio i u prošlom postupku a, ponovno, nije jasno kako se Sud određuje prema iskazima drugih svjedoka o indicijama koje bi, eventualno, mogle teretiti optuženoga Viteškića, te zašto njihova saznanja o zločinu ne smatra relevantnima, a na što je Vrhovni Sud upozorio. Na primjer, je li utvrđeno, da je okrivljeni:

1. zajedno s osuđenim Nikolom Ivankovićem utovarivao tijela ubijenih;
2. bio u disku u Našicama kao dio grupe vojnika kojima je Grošel dozvolio odlazak u taj disk prije nego ih se, umjesto kazne za počinjeni zločin, uputilo na vojni zadatak čuvanja "Pumpe";
3. bio kao dio grupe, umjesto kazne za počinjen zločin, na vojnom zadatku čuvanja položaja "Pumpe" na koji su po kazni upućeni počinitelji.

Zapravo, obrazloženje oslobađajuće presude se ni po svom sadržaju, ni argumentaciji, a niti po formulacijama, ni u čemu bitnomu ne razlikuje, već je, takorekuć, kopija obrazloženja presude u prvostupanjskom postupku koju je VSRH ukinuo. Pitanje je, dakle, hoće li VSRH ovaj puta donijeti drugačiju odluku od prethodne, ili će braniti svoj stav i svoje zahtjeve iz ukidbenog rješenja u kojem će slučaju ovu presudu ukinuti i predmet vratiti prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje.

Ističemo da bi samo potpuno i jasno obrazloženje presude, kako je to tražio i VSRH, bilo pravedno i korektno prema žrtvama zločina, prema optuženiku, a i prema cjelokupnoj javnosti.

Očekivali smo da Sud u ovom predmetu bude posebno pažljiv jer su žrtve zločina u Paulinom Dvoru, ionako, već više puta obezvrijeđivane – onda kada su masakrirane, kada su se počinitelji vratili da ih noževima dokrajče, kao i propuštanjem javnog obznanjivanja zločina i njegova sudbenoga procesuiranja, zataškavanjem počinjenoga, sakrivanjem i premještanjem trupala pobijenih, uništavanjem mjesta zločina i upornim prešućivanjem imena zločinaca. U vrijeme počinjenja bio je to zločin skupine od 6 ili 8 ljudi koji su - u jednom momentu nedopustive slabosti - samovoljno i brutalno svom angažmanu u ratu dali lik golog međuetničkog istrebljenja. Dugogodišnjim je ustupcima počiniteljima, činjenima od državnih dužnosnika – od policijskih do političkih, odgovornost za zločin time postepeno, i naoko neopazice, postala DRŽAVNA ODGOVORNOST. Budući da su propuštali ili odbijali kriminalizirati skupinu počinitelja zbog etnički motiviranoga zločina, žig je nesankcioniranoga kriminala ostao i na državi i naciji.

Stoga očekujemo da vlasti Republike Hrvatske, nakon što je u sudskom procesu pred domaćim sudom utvrđeno da su pripadnici hrvatskih postrojbi počinili zločin masakrirajući sedamnaest civila, u ime hrvatskih građana poginulim žrtvama osiguraju primjerenu simboličku, a preživjelima, kao i njihovim najbližima, moralnu i materijalnu nadoknadu.

Osim toga slučaj zločina u PaulinomeDvoru jasno pokazuje kako je skrivanje tijela ubijenih također (pravno i moralno) radnja sukladna izvršenju kaznenoga djela ratnog zločina. Očekujemo da Državno odvjetništvo i sudovi počnu procesuirati takva djela koristeći praksu Međunarodnoga kaznenoga suda za bivšu Jugoslaviju te odredbe Ženevskih konvencija i drugih međunarodnih akata iz oblasti ratnoga i humanitarnoga prava.

Suđenje pratio i ključna zapažanja sačinio monitor Centra za mir - Osijek, Mladen Stojanović

Izvještaji s praćenja na www.centar-za-mir.hr pod nazivom Zločin u Paulinom Dvoru.

Optužnicom ŽDO-a iz Osijeka optuženi se **tereti** da su, tijekom studenog i prosinca 1991., na širem području grada Osijeka počinili kazneno djelo ratnoga zločina protiv civilnoga stanovništva. F. Marguša se tereti da je protupravno zatvarao, mučio, nečovječno postupao i ubijao civile (ubijeni: Vukašin i Svetozar Bulat, Nedeljka i Nikola Vico, Ljubomir Grandić, Dragica i Stevan Gvozdenović i Savo Pavitović), da je naredio da se ubije civila (Savo Pavitović) te da je pljačkao imovinu civilnog stanovništva. T. Dilbera se tereti da je ubio civila Savu Pavitovića. Do izmjene optužnice, podneskom od 20. veljače '07., opt. Marguša se teretilo i za ubojstvo Milutina Kutlića te za zatočenje, mučenje i ranjavanje Radoslava Ratkovića. Izmjenom optužnice te su točke optužnice izostavljene. Pretpostavljamo da je do izmjene optužnice došlo zbog iskaza oštećenog R. Ratkovića na glavnoj raspravi te zbog rezultata u istrazi za zločine počinjene u Osijeku. U obrazloženju presude Sud je naveo da je optužnicu od 20. veljače tretirao kao novu optužnicu.

²² Mišljenje tima monitora Centra za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek, Documente, Građanskog odbora za ljudska prava i Hrvatskog helsinškog odbora.

Postupak protiv okrivljenoga Freda Marguša i okrivljenoga Tomislava Dilbera za ratni zločin protiv civilnoga stanovništva počinjen u Čepinu

Nepravomoćna presuda donesena je 21. ožujka 2007. godine. Opt. Marguš je proglašen krivim što je protupravno zatvarao, mučio, nečovječno postupao i ubijao civile (ubijeni: Vukašin i Svetozar Bulat, Nedeljka i Nikola Vico, Ljubomir Grandić, Dragica i Stevan Gvozdenović i Savo Pavitović), što je naredio da se ubije civila (Savo Pavitovića) te što je pljačkao imovinu civilnog stanovništva. Osuđen je na kaznu zatvora od četrnaest (14) godina. Opt. Dilber je proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od tri (3) godine što je sudjelovao u ubojstvu civila Save Pavitovića.

Županijski sud u Osijeku

Predmet: K-33/06 ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH

Optuženi: Fred Marguš i Tomislav Dilber

Žrtve: imena žrtava su navedena u tablici, str. 60

Zastupnik optužnice: Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku: zamjenik, Miroslav Kraljević

Vijeće za ratne zločine:

Sudac Krunoslav Barkić, Predsjednik Vijeća

Sudac Mario Kovač, član Vijeća

Sudac Ante Budić, od 06. ožujka 2007. sutkinja Dubravka Vučetić, članica Vijeća

Mišljenje²²

Postupak je proveden korektno.

U postupku protiv Freda Marguša i Tomislava Dilbera, optuženih za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnoga stanovništva iz čl. 120. st.1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske, počinjenog u studenom 1991. godine na području Čepina i okolice, Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku donijelo je presudu kojom je opt. Marguš osuđen na kaznu zatvora u trajanju od četrnaest (14) godina, a opt. Dilber na kaznu zatvora u trajanju od tri (3) godine.

Postupak je procesno korektno proveden. Prije svake rasprave je medicinski vještak utvrđivao zdravstveno stanje i procesnu sposobnost optuženoga Marguša. Ovo je jedan od rijetkih procesa protiv pripadnika hrvatskih postrojbi koji je proveden u Hrvatskoj u kome su očevici bili spremni svjedočiti o počinjenom ratnom zločinu. Predsjednik Vijeća je isključio javnost u trenutku kada je procjenio da bi ona za svjedoka bila opterećenje koje ovaj ne bi mogao podnijeti.

Ključno pitanje ovoga procesa je hoće li Vrhovni sud RH potvrditi stav Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku da se, glede događaja obuhvaćenih u točkama a. (ubojstvo i ranjavanje članova obitelji Bulat) i b. (zatočenje, mučenje i ubojstvo Nikole i Nedeljke Vice) optužnice protiv Freda Marguša, ne radi o već pravomoćno presuđenoj stvari, iako je u pogledu tih događaja, primjenom Zakona o općem oprost, u predmetu Županijskog suda u Osijeku br. K-4/97, ranije donijeta odbijajuća presuda.

Vijeće Županijskog Suda u Osijeku je prihvatilo obrazloženje zastupnika optužbe da odbijajuća presuda za ubojstvo, primjenom Zakona o općem oprost, ne isključuje donošenje osuđujuće presude za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva jer se ne radi samo o djelu protiv života i tijela, nego o djelu koje je istovremeno upravljeno i protiv čovječnosti i međunarodnog prava za koje kazneni progon ne zastarijeva i koje je RH, po međunarodnom pravu, dužna goniti. Takva presuda će, ukoliko je Vrhovni sud RH potvrdi, dati bar djelomičnu satisfakciju žrtvama zločina, obiteljima Bulat i Vico. Ona bi, ujedno, trebala utjecati i na buduću pravosudnu praksu u Republici Hrvatskoj jer je izvjesno da ima još slučajeva u kojima je, primjenom Zakona o općem oprost, donesena odbijajuća presuda za ubojstva počinjena tijekom Domovinskog rata od strane pripadnika hrvatskih postrojbi.

Osim navedenog, postavlja se još pitanje kakav će stav Vrhovni sud RH zauzeti u pogledu suučesništva opt. Dilbera u ubojstvu Save Pavitovića. Vijeće Županijskog suda smatra utvrđenim da je prvi hitac u tijelo ubijenoga Pavitovića ispalio opt. Dilber. Ukoliko bi Vrhovni sud RH zauzeo stav da u odnosu na tu inkriminaciju postoji proturječnost između iskaza svjedoka očevica i nalaza i mišljenja vještaka, moguće je da će zatražiti ponovno utvrđivanje činjeničnog stanja.

Također, pitanje je hoće li Vrhovni sud RH cijeniti olakotne i otegotne okolnosti na isti način kao što je to ocijenilo Vijeće za ratne zločine u Osijeku, ili će, uz uvjet da smatra činjenično stanje pravilno utvrđenim, preinačiti visinu izrečenih kazni.

Naš je stav da sudjelovanje, i odlikovanje za sudjelovanje, u Domovinskom ratu ne treba predstavljati olakotnu okolnost u presuđivanju za počinjenje ratnih zločina.

*Suđenje pratio i
ključna zapažanja sačinio
monitor Centra za mir -
Osijek, Mladen Stojanović*

*Izvještaji s praćenja na
www.centar-za-mir.hr
pod nazivom Zločin u
Čepinu*

Optužnica Županijskoga državnoga odvjetništva iz Karlovca, KT-48/91, od 25. svibnja 1992. godine, činjenični opis optužnice izmijenjen na raspravama 1. i 4. rujna 1992. godine, 18. rujna 2002. godine, te 6. ožujka 2007. godine. Izmijenjenom optužnicom se opt. Mihajlu Hrastovu **stavlja na teret da je dana 21. rujna 1991. godine, oko 21,00 sat, u Karlovcu, protivno čl. 23. točka C, I. glave, II. dijela Pravilnika o zakonima i običajima rata na kopnu, koji je sastavni dio IV. Haške konvencije od 1907. godine, odnosno protivno čl. 3. st.1. točke 1. i st. 2. točke A, I. dijela III. Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima, od 12. kolovoza 1949. godine, za vrijeme dok su u predgrađima Rakovac, Mostanje i Logorište, pripadnici MUP-a i ZNG-a RH odbijali napade aktivnog i rezervnog sastava tzv. „JNA“ na grad, kao pripadnik posebne jedinice policije PU Karlovac, po primitku zadatka da sa svojom grupom čuva i preprati u prostorije PU grupu vojnika, koji su predali oružje dolaskom na most preko rijeke Korane u Rakovcu, iako nisu bili neposredno ugroženi životi njega i drugih policajaca, iz mitraljeza marke ultimax pucao u vojnike, pri čemu su uslijed mnogobrojnih strjeljih rana glave, trupa i udova umrli Jovan Sipić, Božo Kozlina, Nebojša Popović, Milić Savić, Milenko Lukač, Nikola Babić, Slobodan Milanović, Svetozar Gojković, Miloš Srdić, Zoran Komadina, Mile Babić, Vaso Bižić i Mile Peurača, dok je Duško Mrkić zadobio više prostrijelnih rana,**

Treći put ponovljeni postupak protiv optuženoga Mihajla Hrastova

Nepravomoćna presuda u treći put ponovljenom postupku donesena 28. ožujka 2007. godine. Optuženi Mihajlo Hrastov je oslobođen optužbe da je 21. rujna 1991. godine na Koranskom mostu počinio kazneno djelo protupravnog ubijanja trinaest i ranjavanja dviju osoba koje su se bezuvjetno predale jer je postupio u nužnoj obrani.

Županijski sud u Karlovcu

Predmet: K-7/04, protupravno ranjavanje i ubijanje neprijatelja, čl. 124. OKZ-a RH

Optuženi: Mihajlo Hrastov

Žrtve: imena žrtava su navedena u tablici, str. 60

Zastupnica optužnice: Ljubica Fiškuš-Šumonja, Županijsko državno odvjetništvo u Karlovcu

Vijeće za ratne zločine:

Sudac Marijan Janjac, Predsjednik Vijeća

Sutkinja Denis Pancirov Perceć, članica Vijeća

Sudac Ivan Perković, član Vijeća

Mišljenje²³

Pred Županijskim sudom u Karlovcu se postupak protiv Mihajla Hrastova, optuženoga zbog kaznenog djela protupravnog ubijanja i ranjavanja neprijatelja, iz čl. 124. OKZ RH vodi petnaest godina. Treći put ponovljeni postupak okončan je presudom K-7/04 objavljenoj 28. ožujka 2007. godine kojom se optuženi, temeljem čl. 354. točka 1. Zakona o kaznenom postupku u svezi s člankom 29. st. 1. Kaznenoga, zakona, oslobađa optužbe da je 21. rujna 1991. godine na Koranskom mostu, kršeći pravila međunarodnoga prava za vrijeme oružanoga sukoba, počinio kazneno djelo protupravnog ubijanja trinaest i ranjavanja dviju osoba koje su se bezuvjetno predale. Sud je zaključio da je optuženi postupio u nužnoj obrani.

Vijeće za ratni zločin je postupovno korektno vodilo postupak izvodivši dokazne prijedloge i od strane optužbe i od strane obrane, kao i naputke Vrhovnoga suda Republike Hrvatske.

Po prvi puta u petnaest godina svjedočila su još tri preživjela svjedoka i ključni ljudi u zapovjednom lancu. Tijekom dokaznog postupka je provedeno balističko i sudsko-medicinsko vještačenje uzimajući u obzir obavljenu rekonstrukciju događaja na licu mjesta. Izvedenim materijalnim i personalnim dokazima su dobivene nove/detaljnije informacije/činjenice i mišljenja sudskih vještaka o kritičnom događaju.

S osnove provedenog dokaznog postupka smo očekivali da će Županijsko državno odvjetništvo iz Karlovca izmijeniti optužnicu, tako da pored Mihajla Hrastova bude optužena još najmanje jedna NN osoba, te da će pravnu kvalifikaciju djela izmijeniti u smislu optuživanja za kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika. Naime, iz provedenog dokaznog kaznenog postupka, posebice iskaza preživjelih, vidljivo je da su zarobljeni rezervisti JA bili tučeni i fizički zlostavljani

(uključujući nanošenje povreda nožem), što je radnja izvršenja kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika. Izostavljanjem ova dva elementa u optužnici, Odvjetništvo je indirektno podupiralo tezu obrane o postupanju optuženoga u nužnoj obrani.

Očekujemo da Državno odvjetništvo konačno reagira te pojača svoj tim u Karlovcu ili da zatraži od Vrhovnog suda delegaciju nadležnosti slučaja na jedan od istražnih centara za ratne zločine, i to od faze istrage, kako bi se utvrdile sve okolnosti pod kojima su ubijena trinaestorica rezervista JNA i ranjena dvojica na Koranskom mostu i ima li na Mihajlu Hrastovu, i eventualno na nekima drugima odgovornosti za kazneno djelo.

O izrečenoj presudi će svoj pravorijek donijeti Vrhovni sud Republike Hrvatske.

Ukazujemo na činjenicu da **oslobađajuću presudu Sud nije donio radi nedostatka dokaza** da bi okrivljeni sam, protupravno, ubio 13 a ranio 2 osobe, razoružane neprijatelje. Sud je, na temelju iskaza svjedoka čiju je vjerodostojnost, radi bitno drugačijeg iskazivanja u dijelu njegova svjedočenja nužno uzeti s oprezom, zauzeo stav da je napad razoružanih rezervista na svjedoka i na okrivljenoga neosporno utvrđena činjenica na kojoj temelji i presudu o postupanju okrivljenoga u nužnoj obrani i stav da oštećenici nisu predstavljali bezopasnu, potpuno pokorenu, razoružanu i u fizičkom smislu onemogućenu skupinu zarobljenika. Sud je nesuglasan kada u svojoj presudi istovremeno s obrazlaganjem nužne obrane uvažava ocjenu psihijatrijskog vještačenja o *privremenoj psihičkoj poremećenosti* okrivljenoga zbog čega je bio bitno smanjeno sposoban shvatiti značenje svog djela i bitno umanjene mogućnosti za upravljanje vlastitim postupcima.

Zabrinjavaju nas formulacije koje je Sud koristio u obrazloženju presude a koje su neuobičajene za instituciju od koje se očekuje da nepristrano sudi i svoje odluke temelji na utvrđenim činjenicama i provedenim dokazima, a koje mogu ukazivati na predrasude sudaca u odnosu na oštećene i na njihov stav o samom događaju. Tako se u presudi kaže: "...okrivljeni je iz svojih prethodnih iskustava i upozorenja da grupu treba pretresti *vrlo dobro znao s kim ima posla*". Nadalje, da je okrivljeni, s punim opravdanjem, a „*bila mu je to i dužnost*, stao u obranu svog napadnutog suborca a od sebe je otklonio izravno predstojeći napad *i spriječio zlo većih razmjera (upad neprijatelja u grad)*".

a Svetozar Šarac je od raspadnutih projektila puškomitraljeza ultimax zadobio eksplozivnu ranu iznad lijevog oka s razderotinom iznad lijevog oka, i gornje vjeđe lijevog oka, te razdor očne jabučice i eksplozivne rane leđa sa zrakom u lijevom prsištu, koje povrede su bile teške i po život opasne, ali su uslijed liječničke intervencije ostali na životu, dakle, kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba ubio i ranio više osoba, koje su se bezuvjetno predale.“

²³ Monitoring tim organizacija za ljudska prava iz regije i Republike Hrvatske pratio je treći put ponovljano suđenje. Prikaz postupka temelji se na izvještajima monitora s rasprava te informacijama iz sudske dokumentacije dostupne monitorima (Predsjednik Vijeća za ratne zločine nije odobrio da promatrači dobivaju zapisnike s raspravu).

Suđenje pratila i ključna zapažanja sačinila je Veselinka Kastratović, monitorica Centra za mir – Osijek.

Izvještaji s praćenja na www.centar-za-mir.hr pod nazivom Zločin na Koranskom mostu.

Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Sisku br. K-DO-12/06, od 21. srpnja 2006. godine, izmjenjena 23. travnja 2007. godine tereti opt. Jovu Begovića da je izdao zapovijed da se na dan 2. rujna 1991. (dakle, ne 16. i 21. rujna) gađa minobacačem centar Petrinje, usljed čega je poginuo Štef Bučar i ranjeno više osoba te počinjena veća materijalna šteta. Na istoj raspravi, a nakon iznošenja obrane od strane okrivljenoga, optužnica je ponovno izmjenjena u činjeničnom opisu djela na način da je iz teksta izbačen navod o zapovjedničkoj odgovornosti. Okrivljenom se, izmjenjenom optužnicom, stavlja na teret da je 2. rujna 1991. godine kao poslužitelj minobacača, iako je znao da u centru Petrinje nije bilo pripadnika Hrvatske vojske i policije, već samo civilno stanovništvo i civilni objekti, primivši naredbu od zapovjednika minobacačkog voda, Đure Samardžije, da izvrši napad na Petrinju i njezino civilno stanovništvo, pristao provesti ovakvo naređenje.

Ponovljeni postupak protiv Jove Begovića za ratni zločin protiv civilnog stanovništva počinjen u Petrinji

Nepravomoćna presuda u ponovljenom postupku donesena je 25. travnja 2007.g. Opt. Begović je proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 5 godina što je kao član posluge odjeljenja minobacača od 82 mm pristao izvršiti naredbu zapovjednika Đure Samardžije i izvršiti napad na civilno stanovništvo Petrinje i grad Petrinju, a posljedice čega su smrt Stjepana Bučara i teške tjelesne ozljede Ramiza Halerića, Angeline Banadinović, Đure Vijatovića i Zvonka Dumbovića, te pri čemu je razrušeno i uništeno više stambenih, komunalnih i sakralnih objekata, među kojima i stambene zgrade u centru Petrinje, Općinski sud u Petrinji, crkva Sv. Katarine i crkva Sv. Lovre.

Županijski sud u Sisku

Predmet: K-25/06, ratni zločin protiv civilnog stanovništva, čl. 120. st.1. OKZ-a RH

Optuženi: Jovo Begović, nalazi se u pritvoru Županijskog zatvora u Sisku

Žrtve: imena žrtava su navedena u tablici, str. 60

Zastupnik optužnice: Marijan Zgurić, zamjenik Županijskog državnog odvjetnika u Sisku

Vijeće za ratne zločine:

Sutkinja Melita Avedić, Predsjednica Vijeća

Sutkinja Višnja Vukić, članica Vijeća

Sudac Danko Kovač, član Vijeća

Mišljenje²⁴

Suđenje koje je protiv Jove Begovića provedeno na Županijskom sudu u Sisku u njegovoj odsutnosti, 1993. godine, je primjer sudskog postupka u kome je prekršeno pravo optuženika na obranu. Jovo Begović je tada bez dokaza optužen i osuđen na dvadeset godina zatvora što je kao zapovjednik minobacačkog odjeljenja izdao zapovijed za granatiranje civilnog stanovništva u Petrinji. Branitelj po službenoj dužnosti nije uložio žalbu Vrhovnom sudu Republike Hrvatske na ovu presudu.

Županijsko državno odvjetništvo je nakon ponovljene istrage podignulo optužnicu s identičnim činjeničnim opisom – zapovijedanje minobacačkim odjeljenjem i izdavanje zapovijedi za granatiranje civila u Petrinji, što nije moglo dokazati, te je od te inkriminacije na kraju dokaznog postupka odustalo.

U ponovljenom suđenju odluku o krivnji Jove Begovića da je inkriminiranog dana posluživao minobacač kojim je granatirana Petrinja Vijeće je donijelo na temelju povezanih indicija, a odbacujući dokaz obrane da je okrivljenik toga dana bio bolestan. Ostaje na Vrhovnom sudu Republike Hrvatske da presudi je li odluka o odbacivanju dokaza obrane donijeta na temelju zakonito utvrđenih činjenica.

Ovo suđenje upozorava da je ponavljanje postupaka provedenih u odsutnosti optuženika pred istim županijskim pravosudnim tijelima u samom startu stigmatizirano prethodnom pristranošću i vjerojatnim nastojanjem da se tijekom ponovljenog postupka pokušaju, bar djelomice, „zataškati“ propusti i povrede pravila pravičnog suđenja u prethodnom postupku. Stoga smatramo da su to

²⁴ Mišljenje tima monitora Centra za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek, Documente, Građanskog odbora za ljudska prava i Hrvatskog helsinškog odbora.

ozbiljni razlozi da se ponavljanje postupaka u takvim slučajevima delegira u istražne centre za ratne zločine.

Obrazloženje

Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Sisku na temelju ponovljenog postupka donijelo je presudu kojom je Jovo Begović proglašen krivim da je počinio ratni zločin protiv civilnog stanovništva, što je kao član posluge odjeljenja minobacača od 82 mm pristao izvršiti naredbu zapovjednika Đure Samardžije i 2. rujna 1991. godine izvršio napad na civilno stanovništvo Petrinje i grad Petrinju, a posljedice čega su smrt Stjepana Bučara i teške tjelesne ozljede Ramiza Halerića, Angeline Banadinović, Đure Vujatovića i Zvonka Dumbovića, te je razrušeno i uništeno više stambenih, komunalnih i sakralnih objekata, među kojima i stambene zgrade u centru Petrinje, Općinski sud u Petrinji, crkva sv. Katarine i crkva sv. Lovre. Osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 5 godina.

Prvi kazneni postupak protiv Jove Begovića i još četvorice optuženih (Milorad Ba-bić, Ranko Tarbuk, Šimo Podunavac i Budimir Jovanovski) proveden je pred Okružnim sudom u Sisku tijekom 1993. godine. Istraga i sudski postupak su vođeni u odsutnosti okrivljenika, jer su bili na okupiranom području, te nedostupni tijelima gonjenja Republike Hrvatske. Presudom br. K-10/93 od 27. travnja 1993. godine je Jovo Begović proglašen krivim, što je kao komandir 1. minobacačkog odjeljenja izdao zapovijed za artiljerijski napad na Petrinju, odnosno zapovjedio neselektivno i prekomjerno granatiranje civilnih objekata u gradu Petrinji, što je za posljedicu imalo smrtna stradanja i ranjavanje više osoba, te materijalnu štetu velikih razmjera. Zajedno sa još četvoricom okrivljenika Begović je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 20 godina.

Ovaj postupak proveden tijekom 1993. godine na Okružnom sudu u Sisku po našem sudu karakteriziraju ove činjenice:

1. Optužnica protiv Jove Begovića za zapovjedničku odgovornost podignuta je bez dokaza (jedini svjedok koji je o ulozi optuženika u inkriminiranim radnjama imao neposrednih spoznaja je i u istrazi i na Sudu iskazivao da je optuženik bio u posluzi minobacača).
2. Bez i jednog dokaza Sud je optuženoga Jovu Begovića proglasio krivim da je zapovjedio 1. minobacačkom odjeljenju da granatira Petrinju i odredio mu maksimalnu kaznu od 20 godina (isti i jedini svjedok koji je o ulozi optuženika u inkriminiranim radnjama imao neposrednih spoznaja je na Sudu iskazivao da je optuženik bio u posluzi minobacača).
3. Branitelj po službenoj dužnosti, Hamdija Urlić, nije na prvostupanjsku presudu (maksimalna kazna od 20 godina zatvora) podnio žalbu Vrhovnom sudu RH te je ona postala pravomoćnom.

Nakon uhićenja, na temelju međunarodne tjeralice, Jovo Begović je izručen RH. Temeljem odredbe čl. 412. ZKP-a postupak je ponovljen od faze istrage. Optužnica koja je nakon ponovljene istrage podignuta od strane Županijskog državnog odvjetništva je ponovno teretila Jovu Begovića za zapovijedanje 1. minobacačkom

vodu da granatira civilne ciljeve u Petrinji. Kao dokaz za tu optužbu Državno odvjetništvo navodi, ponovno, samo jednog neposrednog svjedoka koji, međutim, tvrdi da je Jovo Begović bio poslužitelj na minobacaču, a ne komandir. Osobu, čiju pisanu izjavu, u kojoj stoji da je okrivljenik bio komandir minobacačke postrojbe Odvjetništvo predlaže kao dokaz, samo Odvjetništvo nije pozvalo kao svjedoka, odnosno nije pribavilo njegovu adresu! Tek nakon završetka sudbenoga dokaznog postupka Odvjetništvo odustaje od inkriminacije da je okrivljenik bio komandir.

Tijekom glavne rasprave pred Vijećem za ratne zločine nismo zamijetili povrede procesnih odredbi. Vijeće je uvažilo sve dokazne prijedloge stranaka u postupku. Osuđujuća presuda: da je okrivljenik primio i izvršio zapovijed, te kao poslužitelj na minobacaču granatirao civile i civilne ciljeve u Petrinji, donesena je (prema stavu Suda) na temelju povezanih indicija – da je okrivljenik bio u vodu u funkciji poslužitelja, da je 2. rujna 1991. godine minobacač koji je on posluživao djelovao i da je okrivljenik tada bio u kasarni. Dokazi o tomu da je okrivljenik primio zapovijed od komandanta Đure Samardžije i da su žrtve stradale baš od inkriminiranog minobacača nisu u ovom postupku izvedeni.

Smatramo, međutim, ključnim kako će VSRH procijeniti vjerodostojnost tvrdnje, kao i pisane potvrde, kojom okrivljenik dokazuje da je u vrijeme inkriminiranog događaja bio bolestan te da, stoga, nije mogao posluživati minobacač.

Za ostale elemente na kojima je temeljena obrana branitelji nisu predlagali dodatne dokaze ni svjedoke.

*Suđenje pratio i ključna
zapažanja sačinio
Goran Miletić, monitor
Documente, Zagreb*

*Izvještaji s praćenja na
www.centar-za-mir.hr
pod nazivom Zločin u
Petrinji.*

Postupak protiv optuženih Milana Atlije i Đorđa Jaramaza za ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratni zločin protiv ratnih zarobljenika počinjenih “na Koridoru”, u Potkonju, Vrpolju i Kninu

Nepravomoćna presuda donesena je 4. lipnja 2007. godine kojom su Milan Atlija i Đorđe Jaramaz proglašeni krivima za ratni zločin protiv civila i zarobljenika (maltretiranje i usmrćivanje, za sada nepoznate, muške civilne osobe) te osuđeni na kazne zatvora u trajanju od 13 godina (Milan Atlija) i 10 godina (Đorđe Jaramaz). Milan Atlija je oslobođen optužbe da je, zajedno sa ostalima, prvenstveno Milanom Martićem i Milenom Zelembabom, planirao, organizirao i naredio oružani napad na Potkonje i Vrpolje.

Županijski sud u Šibeniku

Kazneno djelo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1, i protiv ratnih zarobljenika iz čl. 122. OKZRH-a

Optuženi: Milan Atlija, Đorđe Jaramaz

Tužitelj: zamjenik Županijskoga državnoga odvjetnika (ŽDO) Šibenik, Zvonko Ivić

Vijeće za ratne zločine:

sutkinja: Jadranka Biga – Milutin, predsjednica Vijeća

sutkinja: Sanibor Vuletin – član Vijeća

sutkinja: Ivo Vukelja – član Vijeća

Mišljenje²⁵

Tijekom postupka promatrači nisu zabilježili povrede procesnih odredbi, postupovno je **suđenje provedeno korektno** i u skladu s pravilima struke. Komentari koje ćemo iznijeti odnose se na činjenice kojima bi se doprinijelo poboljšanju samog postupka, no navedene okolnosti, po našem mišljenju, nisu bitno utjecale na kvalitetu postupka i njegov ishod.

1. Iako su u postupku općenito poštovane sve procesne odredbe, ocjena je promatrača da su postojale okolnosti koje bi u suđenjima za ratne zločine trebalo izbjegavati, a odnose se na **ostvarivanje prava na javnost postupka**.

Naime, promatrači (kao ni druga zainteresirana javnost) nisu u mogućnosti izvršiti uvid u spise i dokumente iz istražnog postupka, niti mogu pratiti istražni postupak. Stoga bi trebalo izbjegavati uobičajenu praksu da se na glavnim raspravama zapravo ne čita dokumente i iskaze iz istražnog postupka, već se samo konstatira njihovo čitanje. Time se onemogućuje zainteresiranoj javnosti i sadržajno pratiti dokazni postupak, i opservirati odluke Vijeća u pogledu ostvarivanja prava na nepristrano suđenje.

Glavni prigovori branitelja u ovom postupku su se odnosili na činjenicu odbijanja zahtjeva za ponovnim saslušanjem nekih svjedoka. Vijeće je odbilo ponovno saslušavati neke od predloženih svjedoka, jer izjave istih, prema iskazima u istrazi, nisu bile od bitnog značenja za postupak, odnosno njihovi novi iskazi ne bi

Optužnica K-DO-14/06, od 19. rujna 2006. godine tereti Milana Atliju, koji je u to vrijeme bio zapovjednik “jedinice za posebne namjene milicije SAO Krajine” tzv. „zvjerci” s činom kapetana prve klase, te Đorđa Jaramaza, kao pripadnika ove “jedinice milicije”, da su točno neutvrđenog dana u drugoj polovini lipnja mjeseca 1992. godine u RBiH, na području tzv. “Koridora”, između Doboja i Modriče, tijekom oružane agresije tzv. JNA i paravojnih snaga iz Srbije i Crne Gore, te naoružanih paravojnih postrojbi tzv. SAO Krajine na RH i RBiH, usmrtili, za sada nepoznato, civilnu mušku osobu. Optužnica navodi da su tu osobu pripadnici paravojne postrojbe protupravno lišili slobode, zatim ju je opt. Đorđe Jaramaz odveo u zapovjedništvo optuženiku Milanu Atliji koji ga je ispitivao o borbenim položajima drugih zaraćenih strana. Kako mu oštećeni nije odgovorio, opt. Milan Atlija je oštećenika predao optuženomu Đorđu Jaramazu uz naredbu da ga ubije. Ovaj je oštećenika odveo do rijeke Bosne. Opt. Atlija je došao za njima te je oštećenika snažno udario otvorenim dlanom po glavi, iz džepova mu uzeo 700 do 800 švicarskih franaka te ponovno naredio opt. Jaramazu da oštećenika ubije. Postupajući po naređenju opt. Jaramaz je iz vatrenog oružja pucao i pogodio oštećenika, od čega je ovaj pao na zemlju, zatim je u njega ispalo još jedan hitac i tako ga usmrtilo. Mrtvo tijelo oštećenika je bacio u rijeku Bosnu. Dakle, opt. Milan Atlija je, kršeći pravila

međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba, naredio da se civilnu osobu ubije, što je njemu podređeni i učinio, a opt. Đorđe Jaramaz kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba je ubio civilnu osobu.

Milan Atlija je po drugom stavku optužnice optužen da je kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba naredio da se izvrši napad na civilno stanovništvo, kojeg su posljedice teške tjelesne ozljede i teško narušavanje zdravlja ljudi, nečovječno je postupao prema civilnom stanovništvu, te zastrašivao i terorizirao civilno stanovništvo

²⁵ *Mišljenje se temelji na zapažanjima s glavnih rasprava koje smo pratili. Monitori nisu dobili od predsjednice Vijeća zapisnike s rasprava, optužnicu, ni pisanu presudu što je otežavalo praćenje i onemogućilo pravnu analizu predmeta.*

Postupak pratila te ključna zapažanja sačinila Hajdi Katinec, monitorica HHO-a

Izvještaji s praćenja na www.centar-za-mir.hr pod nazivom Zločin na Koridoru, u Potkonju, Vrpolju i Kninu.

utjecali na konačnu odluku čime je Vijeće doprinijelo ubrzanju postupka. No, u interesu javnosti, trebalo je stvarno pročitati iskaze iz istrage, posebice stoga jer se iskazi iz istrage i oni dati na glavnoj raspravi, a koji se odnose na same okrivljene, nisu podudarali u bitnim okolnostima. Tako se u nekim dijelovima postupka činilo kako Vijeće bez opravdanog razloga odbija saslušati predložene svjedoke.

2. Treba upozoriti i na činjenicu da je "glavni svjedok" optužbe na glavnoj raspravi saslušan više od četiri sata, što ne bi trebala biti praksa. Naime, bilo je razvidno da svjedok posljednjih sat vremena više nije bio u stanju koncentrirano pratiti tok glavne rasprave i odgovarati na pitanja, te je bilo za očekivati da radi toga Vijeće prekine glavnu raspravu i zakaže novu.

Postupak protiv Radeta Miljevića optuženog za ratni zločin protiv civilnog stanovništva počinjen na brdu Pogledić kod Gline

Županijski sud u Sisku je 18. lipnja 2007. godine donio nepravomoćnu presudu kojom je optuženi Rade Miljević proglašen krivim što je iz glinskog zatvora izveo zatočene civile Janka Kaurića, Borislava Litrića, Milana Litrića i Antu Žužića i radi likvidacije ih predao neutvrđenom broju naoružanih nepoznatih osoba, pripadnika iste vojne postrojbe, te su zatočeni istoga dana likvidirani. Osuđen je na kaznu zatvora od 14 godina.

Županijski sud u Sisku

Predmet: K-26/06, ratni zločin protiv civilnog stanovništva, čl. 120. st.1. OKZRH

Optuženi: Rade Miljević

Žrtve: imena žrtava su navedena u tablici, str. 60

Zastupnik optužnice: Marijan Zgurić, zamjenik Županijskog državnog odvjetnika u Sisku

Vijeće za ratne zločine:

Sutkinja Snježana Mrkoci, Predsjednica Vijeća

Sutkinja Ljubica Rendulić-Holzer, članica Vijeća

Sudac Danko Kovač, član Vijeća

Mišljenje²⁶

Kazneni postupak proveden pred Županijskim sudom u Sisku protiv Radeta Miljevića je, prema našem mišljenju, **proceduralno proveden korektno**. No, upozoravamo na sljedeće:

Županijsko državno odvjetništvo je prvotnom optužnicom teretilo Radeta Miljevića da je sudjelovao u ubojstvu civila a da to, prema dokazima navedenim u optužnici, ni iz čega nije proizlazilo, odnosno, nije bilo niti zatvorenog kruga indicija, a kamoli dokaza, da je okrivljenik osobno sudjelovao u likvidaciji zatvorenika.

Tijekom dokaznog postupka Sud je odbio veliki broj dokaznih prijedloga obrane optuženika. Po našem mišljenju, razlozi zbog kojih je Sud odbio neke dokazne prijedloge nisu u dovoljnoj mjeri i s pravim argumentima obrazloženi u presudi. Također, smatramo da u presudi nije jasno obrazloženo iz kojih "svih okolnosti slučaja proizlazi" da je okrivljenik bio svjestan da će nakon odvođenja iz glinskog zatvora oštećeni biti likvidirani. **Iz tih razloga može se postaviti pitanje da li će i Vrhovni sud RH smatrati da je činjenično stanje potpuno utvrđeno**, ukoliko se iz spomenutih razloga obrana optuženika bude žalila.

Branitelj optuženika tijekom postupka dobio je pisanu prijetnju i upozoravao Sud da postoji pritisak na svjedoke, no Sud nije prihvatio prijedlog obrane da bude isključena javnost.

Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Sisku br. K-DO-3/06 od 4. rujna 2006. godine tereti Radeta Miljevića da je, dana 20. rujna 1991. godine, u Glini, kao pripadnik nelegalnih vojnih snaga tzv. „Srpske autonomne oblasti (SAO) Krajine“, koristeći okolnosti oružane pobune na tom području, protivno odredbama čl. 3. IV. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata, od 12. kolovoza 1949. godine, i čl. 4., t.1. i 2., Dopunskog protokola uz Ženevske konvencije o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba (Protokol II), od 8. lipnja 1977. godine, zajedno sa neutvrđenim brojem naoružanih i uniformiranih, nepoznatih pripadnika istih vojnih snaga, iz zatvora u Glini izveo zatočene civile Janka Kaurića, Milana Litrića, Borislava Litrića i Antu Žužića te su ih, pod izgovorom da će ih poslati u kninski zatvor, odveli na brdo Pogledić gdje su ih ubili vatrenim oružjem, pa da je time, kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba, ubijao civilno stanovništvo. Izmjenom optužnice od 9. svibnja 2007. se tereti optuženoga Radeta Miljevića da je dana 20. rujna 1991. u Glini, po prethodnom dogovoru sa pripadnicima izviđačko - diverzantske grupe Jose Kovačevića, iz zatvora u Glini izveo zatočene civile Janka Kaurića, Borislava Litrića, Milana Litrića i Antu Žužića, i u cilju njihove likvidacije, pod izgovorom da će ih poslati u Kninski zatvor, predao ih neutvrđenom broju naoružanih i uniformiranih pripadnika izviđačko - diverzantske skupine Jose Kovačevića koji su ih odveli na brdo Pogledić, gdje su ih usmrtili vatrenim oružjem.

²⁶ Mišljenje tima monitora Centra za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek, Documente, Građanskog odbora za ljudska prava i Hrvatskog helsinškog odbora.

Iako postoji mogućnost, Sud nije koristio odvojenu prostoriju za svjedoke usljed čega su se događale situacije da su se svjedoci za vrijeme stanki dogovarali i komentirali svjedočke iskaze.

Tijekom ovog procesa saznalo se za još jedan slučaj suđenja u odsutnosti optuženika na Županijskom sudu u Sisku, na kojemu su optuženici proglašeni krivima i osuđeni na 20 godina zatvora, a da se odvjetnik po službenoj dužnosti nije žalio VSRH. U navedenom predmetu, K-23/93, Sud je donio presudu koja je istekom roka za žalbu postala pravomoćna. Okrivljeni Ranko Pralica i Stanko Palančanin su osuđeni za dva kaznena djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 142 st.1 OKZ-a RH, s time da činjenični supstrat t. 2 izreke presude sadrži navod da je oštećeni Borislav Litrić preminuo u zatvoru od posljedica tjelesnih povreda koje je dobio usljed premlaćivanja. Tijekom postupka protiv okr. Miljevića Sud je utvrdio da je Borislav Litrić, po optuženom Radetu Miljeviću, odveden iz zatvora s trojicom drugih oštećenika, te likvidiran na brdu pokraj Gline.

Očekujemo da Državno odvjetništvo u Sisku koje je podiglo optužnice u oba predmeta, sukladno mogućnosti podnošenja zahtjeva za obnovu kaznenog postupka protiv Ranka Pralice i Stanka Palančanina, iz stavka 407. ZKP-a, zaista to i učini, budući da iz izvedenih personalnih dokaza i nalaza, i mišljenja vještaka sudsko-medicinske struke o uzrocima smrti Borislava Litrića, proizlazi da je on usmrćen hicima iz vatrenog oružja, a ne usljed fizičkog zlostavljanja, za što su pravomoćno osuđeni Pralica i Palančanin.

Postupak je pratila i ključna zapažanja sačinila Tanja Šijan, monitorica HHO-a.

Izvještaji s praćenja na www.centar-za-mir.hr pod nazivom Zločin na brdu Pogledić.

Postupak protiv Živka Opačića i Milana Bjedova optuženih za ratni zločin protiv civilnog stanovništva

Nepravomoćna presuda donesena 19. srpnja 2007. godine. Sud je – donoseći oslobađajuću presudu - utvrdio da nije dokazano da su optuženici počinili kazneno djelo protiv civilnoga stanovništva, odnosno nije dokazano da je optuženi Živko Opačić iz kuće Ivana Matijaševića odveo Tomislava Marinovića, od kada se ovomu gubi svaki trag, i da je tjerao u autobuse, u progonstvo, pripadnike hrvatskog naroda, te da nije dokazano da je optuženi Milan Bjedov snažno tukao Andriju Novosela.

Županijski sud u Vukovaru

Predmet: K-41/07, ratni zločin protiv civilnog stanovništva, čl. 120. st.1 OKZ-a RH

Optuženici: Živko Opačić (umro nakon objave presude) i Milan Bjedov

Žrtve: imena žrtava su navedena u tablici, str. 65

Zastupnik optužnice: Emil Mitrovski, Županijsko državno odvjetništvo u Vukovaru

Vijeće za ratne zločine:

Sudac Ante Zeljko, Predsjednik Vijeća

Sutkinja Jadranka Kurbel, članica Vijeća

Sudac Slavko Teoflović, član Vijeća

Mišljenje²⁷

Kazneni postupak protiv optuženih Živka Opačića i Milana Bjedova zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva postupovno je proveden korektno.

Analizirajući i ocjenjujući izvedene dokaze Sud je – donoseći oslobađajuću presudu - utvrdio da nije dokazano da su optuženici počinili kazneno djelo kojim ih tereti optužnica.

Ovaj postupak vidimo kao primjer posljedica koje nastaju podizanjem optužnice na temelju istraga koje nisu kvalitetno provedene, a nakon velikog vremenskog protoka od počinjenja zločina, kada su mnogi očevici već umrli. Tužiteljstvo je prvotnu optužnicu mijenjalo dva puta, a zastupnik optužnice je tijekom dokaznog postupka predlagao da se kao svjedoke ispita osobe koje su u istrazi davale iskaze upravo o, iz optužnice, izostavljenim događajima. Umjesto takvih „lutanja“ s podignutim optužnicama, uz očekivanje da se „takoreći“, „prave“ istrage provode tek na glavnim raspravama, smatramo nužnim preotvoriti istrage. U suprotnom ostati će neugodan dojam da organi pravosudnih vlasti nisu na razini primjerenog odgovora nesreći koja se dogodila žrtvama zločina u Sotinu i tolikih drugih zločina. Ostati će dojam da se razmjerima zločina i njegovim posljedicama ne pristupa sustavno, nego prigodničarski s obzirom na aktualne političke i pravosudne događaje koji negdje drugdje zaokupljaju pozornost hrvatske javnosti i više je razdražuju manipulirajući njome, no što joj pokazuju da se, dugoročno gledano, ratni zločin ne smije nikomu „isplatiti“.

ŽDO u Vukovaru je podiglo optužnicu broj K-DO-3/01 od 5. svibnja 2006. godine protiv okrivljenika Milana Bjedova i Živka Opačića i još 15 optuženika. Okrivljenike se tereti da su od 10. listopada 1991. godine do travnja 1992. godine, nakon okupacije mjesta Sotin od strane tzv. JNA i srpskih paravojnih postrojbi, uspostavili okupacijsku vlast i osnovali tzv. Štab Teritorijalne obrane kao tijelo mjesne vlasti u kojem je okrivljeni Milan Ostojić kao zapovjednik, skupa sa ostalim okrivljenicima kao pripadnicima tzv. Štaba, djelovao u namjeri da preostalo hrvatsko civilno stanovništvo otjera iz mjesta Sotin i učini to mjesto potpuno srpskim etničkim mjestom. Optuženici su ubijali i tukli civile hrvatske nacionalnosti, prema njima nečovječno postupali, provodili raseljavanja, primjenjivali zastrašivanje i teror, protuzakonito zatvarali, prinuđivali na službu u oružanim snagama neprijateljske sile, prinuđivali na rad, pljačkali imovinu stanovništva, odvodili ljude u nepoznatim pravcima od kada im se gubi svaki trag (35 osoba), dok su 27. prosinca 1991.g. sve hrvatske obitelji morale napustiti svoje kuće i imanja ostavljajući svu svoju imovinu, te prijeći na slobodni dio Republike Hrvatske.

Nakon što je optužnica stupila na pravnu snagu, rješenjem Županijskog suda u Vukovaru broj: Kv-125/07. od 23. svibnja 2007., razdvojen je kazneni postupak u odnosu na optuženog Živka Opačića i optuženog Milana Bjedova. Okrivljenog Živka Opačića posebno se tereti za nestanak Tomislava Marinovića i sudjelovanje u protjerivanju Hrvata iz Sotina, a okrivljenog Milana Bjedova da je s još jednom osobom pretukao Andriju Novosela.

²⁷ Mišljenje tima monitora Centra za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek, Documente, Građanskog odbora za ljudska prava i Hrvatskog helsinškog odbora.

Obrazloženje

Županijski sud u Vukovaru, u Vijeću sastavljenom od suca Ante Zeljka kao Predsjednika Vijeća, te sudaca porotnika Slavka Teofilovića i Jadranke Kurbel kao članova Vijeća, u kaznenom predmetu protiv optuženog Živka Opačića iz Sotina i dr., zbog kaznenog djela iz članka 120. stavak 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske, povodom optužnice Županijskog državnog odvjetništva u Vukovaru broj: K-DO-3/01. od 12. srpnja 2007., nakon javno provedene i zaključene glavne rasprave, u prisustvu optuženog Živka Opačića i optuženog Milana Bjedova, zamjenika županijskog državnog odvjetnika Emila Mitrovske, branitelja po službenoj dužnosti Vojislava Orea i branitelja dr. Marka Babića, dana 19. srpnja 2007. presudio je da se, temeljem članka 354. točka 3. Zakona o kaznenom postupku, optuženi Živko Opačić i optuženi Milan Bjedov oslobađaju od optužbe.

Analizirajući i ocjenjujući izvedeni dokazni postupak, te iskaze optuženog Živka Opačića i optuženog Milana Bjedova, Vijeće je utvrdilo da nije dokazano da su počinili kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz članka 120. stavak 1. OKZRH-a prema kojem ih tereti optužnica. Naime, prema presudi, nije dokazano da je optuženi Živko Opačić iz kuće Ivana Matijaševića odveo Tomislava Marinovića, od kada se ovomu gubi svaki trag, i da je tjerao u autobuse, u progonstvo, pripadnike hrvatskog naroda, te da je optuženi Milan Bjedov snažno tukao Andriju Novosela.

Nakon što je optužnica stupila na pravnu snagu, rješenjem Županijskog suda u Vukovaru broj: Kv-125/07. od 23. svibnja 2007., razdvojen je kazneni postupak u odnosu na optuženog Živka Opačića i optuženog Milana Bjedova. Tijekom postupka prvotna je optužnica mijenjana dva puta. Izmjenama od 27. lipnja 2007., a nakon razdvajanja postupka, optuženom Živku Opačiću stavljeno je na teret više kriminalnih radnji, a dopisom od 11. srpnja zastupnik optužbe je iz činjeničnog opisa optužnice izbacio te inkriminacije zbog, kako je obrazložio, omaške pri pisanju optužnice od 27. lipnja 2007. godine.

Ovakvi postupci zastupnika optužbe iznenađuju jer su tijekom istrage određeni svjedoci - neposredni očevici (Ivan Matijašević, Ana Radić, Denis Tolp, Nevenka Majcan)- iskazivali upravo o događajima koji su se odnosili na radnje optuženika Opačića, izostavljene zadnjim izmjenama optužnice od 11. srpnja 2007. godine, a u svojoj naravi upravo bi te radnje predstavljale neke od modusa počinjenja kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Štoviše, tijekom dokaznog postupka zastupnik optužbe predlagao je da upravo te osobe budu ispitane kao svjedoci o tim (izostavljenim) događajima. Predsjednik Vijeća je odbio takav prijedlog s obrazloženjem da te inkriminacije više nisu predmet postupka, tj. da se opt. Opačić izmjenjenom optužnicom više ne tereti za te kriminalne radnje.

No, niti jedna od ovih optužnica nije obuhvatila događaj o kojemu je tijekom istrage govorila Franciska Halilović, i koji se navodi u obrazloženju prvotne optužnice. Naime, rekla je da je od susjede, Ane Torbice, čula da je njenog muža Smaju ubio optuženi Živko Opačić.

Tijekom glavne rasprave nismo zabilježili povrede odredbi ZKP-a. Predsjednik Vijeća je upozorio optuženike na sva njihova zakonska prava i obveze, profesionalno i koncentrirano je upravljao glavnom raspravom, brinuo se da predmet postupka bude svestrano raspravljen, ali vodeći računa i o načelu ekonomičnosti postupka. Kod nekih svjedoka mogla se osjetiti nelagoda i zatečenost onim što ih je očekivalo tijekom ispitivanja.

Postupak pratio i ključna zapažanja sačinio Robert Adrić, monitor Centra za mir – Osijek.

Izveštaji s praćenja na www.centar-za-mir.hr pod nazivom Zločin u Sotinu

Radi se o razdvojenom postupku u odnosu na Petra Baždara i Branka Bjelana. Petar Baždar je u međuvremenu pravomoćno osuđen na 7 godina zatvora i umro je na izdržavanju kazne, dok je protiv Branka Bjelana kazneni postupak obustavljen jer je ŽDO u Požegi odustao od kaznenog progona.

Optužnicu monitori nisu dobili.

Postupak protiv Predraga Gužvića za ratni zločin protiv civilnog stanovništva počinjen u Pakracu

Nepravomoćna presuda nakon postupka provedenog u odsutnosti optuženika objavljena je 13. studenoga 2007. godine. Optuženik Predrag Gužvić proglašen je krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 7 godina što je u svibnju 1993. godine u Pakracu, zajedno s Petrom Baždarem i Brankom Bjelanom, kao pripadnik paravojnih formacija protupravno zarobio civila Stjepana Piceka.

Županijski sud u Požegi

Predmet: K-22/00, ratni zločin protiv civilnog stanovništva - čl. 120. OKZRH

Optuženik: Predrag Gužvić, suđenje u odsutnosti

Žrtve: ime oštećenika je navedeno u tablici, str. 65

Tužiteljstvo: Krešimir Babić, zamjenik Županijskog državnog odvjetnika u Požegi

Vijeće za ratne zločine:

sudac Žarko Kralj, Predsjednik Vijeća

sutkinja Jasna Zubčić, članica Vijeća

sudac porotnik Ivica Pavlović, član Vijeća

sutkinja porotnica Slađana Pejaković, članica Vijeća

sutkinja porotnica Dragica Trupina, članica Vijeća

Mišljenje²⁸

Glavna rasprava u predmetu K-22/00 protiv opt. Predraga Gužvića održana je 13. studenoga 2007. godine na Županijskom sudu u Požegi. Vijeće Županijskog suda u Požegi pod predsjedanjem suca Žarka Kralja je po završetku dokaznog postupka, istog dana, javno objavilo presudu kojom je u odsutnosti, nepravomoćno, osudilo Predraga Gužvića na kaznu zatvora u trajanju od 7 (sedam) godina za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnoga stanovništva iz članka 120. st.1. OKZRH počinjeno u Pakracu tijekom 1993. godine. Prema izreci presude optuženik je proglašen krivim, što je u svibnju 1993. godine u Pakracu, zajedno s Petrom Baždarem i Brankom Bjelanom, kao pripadnik paravojnih formacija, protivno odredbama Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba za vrijeme rata, uhitio civila Stjepana Piceka, dakle, što je kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba drugoga protupravno zarobio. Radi se o razdvojenom postupku u odnosu na Petra Baždara i Branka Bjelana. Petar Baždar je osuđen na 7 godina zatvora i umro je na izdržavanju kazne, dok je protiv Branka Bjelana kazneni postupak obustavljen jer je ŽDO u Požegi odustalo od kaznenog progona.

Tijekom provedenog postupka učinjene su **dvije bitne povrede kaznenoga postupka**, jedna u pogledu sastava sudskog Vijeća a druga u pogledu prava okrivljenika na obranu.

Već u otvaranju glavne rasprave učinjena je bitna povreda kaznenog postupka iz članka 367. st.1.t.1. ZKP-a, jer je **Vijeće bilo sastavljeno od 2 suca i 3 suca porotnika**, iako je u Republici Hrvatskoj od 2003. godine, dakle, već 4 (četiri) godine,

²⁸ Mišljenje tima monitora Centra za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek, Documente, Građanskog odbora za ljudska prava i Hrvatskog helsinškog odbora.

na snazi Zakon o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava. U članku 13. st. 2. tog zakona izričito se navodi da vijeća županijskih sudova, pred kojima se provode suđenja zbog kaznenih djela ratnog zločina, čine po 3 (tri) suca koji se odlikuju iskustvom u radu na najsloženijim predmetima. Očekuje se da sud koji provodi kaznene postupke za ratne zločine primjenjuje zakon koji je na snazi. Zapaziti je da ni zastupnik optužnice, niti braniteljica, nisu imali primjedbi na ovakav sastav Vijeća.

Tijekom dokaznog postupka saslušan je svjedok-oštećenik Stjepan Picek, pročitani su spisi po prijedlogu optužnice, te je izvršen uvid u spis K-27/99 (pročitana je obrana Branka Bjelana). U trenutku dok je saslušavan oštećeni Picek, jedini i ključni svjedok koji potvrđuje optužnicu, **braniteljica po službenoj dužnosti, Mira Matić-Primorac, odvjetnica iz Požege, napustila je raspravnu dvoranu bez odobrenja Predsjednika Vijeća**, zbog, kako smo kasnije saznali, istovremene glavne rasprave na Općinskom sudu u Požegi. Glavna rasprava je nastavljena, iako je Predsjednik Vijeća, temeljem članka 306. ZKP-a, istu trebao odgoditi. Smatramo da je time počinjena bitna povreda postupka iz članka 367. st. 3., jer je Sud u tijeku glavne rasprave povrijedio pravo obrane, a to je moglo utjecati na presudu.

Braniteljica je ovakvim postupkom iskazala nepoštovanje Suda, ali još više zabrinjava što je time svom branjeniku nanijela, možda, nenadoknadivu štetu. Naime, Zakon o odvjetništvu, u članku 7., kaže da su odvjetnici dužni pružati pravnu pomoć savjesno, te da imaju dužnost u granicama zakona poduzimati sve, što po njihovoj ocjeni može koristiti stranci kojoj pružaju pravnu pomoć.

Praksa suđenja za ratne zločine u odsutnosti, na način kako je ilustriran ovim primjerom je, s pravom, izložena kritici, te je nedopustivo da se 2007. godine takva praksa ponavlja. Ujedno, ona otvara pitanje i trebaju li, odnosno, mogu li po svojim kapacitetima svi županijski sudovi u Republici Hrvatskoj biti stvarno nadležni u suđenjima za ratne zločine!

Ukazujemo i na činjenicu da je Županijsko državno odvjetništvo u Požegi bez ikakvog obrazloženja i nakon nekoliko pisanih zamolbi, a i nakon osobnog upita člana monitoring tima zamjeniku ŽDO-a u Požegi Krešimiru Babiću, uskratilo monitoringa preslik optužnice. Optužnica nakon pravomoćnosti postaje javni dokument te smatramo da nije bilo ikakvog opravdanog razloga za ovakav postupak. Ujedno podsjećamo da, prema Ustavu, ali i prema Zakonu o državnom odvjetništvu, Državno odvjetništvo u svojim radnjama zastupa Republiku Hrvatsku, dakle sve njezine građane.

Postupak pratio i ključna zapažanja sačinio Robert Adrić, monitor Centra za mir – Osijek.

Izveštaji s praćenja na www.centar-za-mir.hr pod nazivom Zločin u Pakracu.

Državno odvjetništvo je u 2006. godini podignulo neposrednu optužnicu protiv opt. Mirka Norca i Rahima Ademija. Predmet koji je od Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju prepušten pravosuđu RH temelji se na dokaznom materijalu koji su u potpunosti prikupili haški istražitelji. Optužnica Tužiteljstva MKSJ-a je usklađena s pozitivnim propisima RH. Kako nije bilo zakonskih zapreka optužnica je postala pravomoćnom.

Postupak protiv M. Norca i R. Ademija za ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratnih zarobljenika počinjen u Medačkom džepu

Glavna rasprava je započela 18. lipnja 2007. godine.

Županijski sud Zagreb

Predmet: II K-rz-1/06, ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1., i protiv ratnih zarobljenika iz čl. 122. OKZRH-a

Optuženici: Mirko Norac i Rahim Ademi

Žrtve: imena žrtva navedena su u tablici str.60

Vijeće za ratne zločine:

sudac Marin Mrčela, predsjednik Vijeća

sudac Siniša Pleše, član Vijeća

sutkinja Jasna Pavičić, članica Vijeća

sudac Zdenko Posavec, dopunski sudac

Zastupnici optužbe:

zamjenik Glavnog državnog odvjetnika Antun Kvakanić

Suđenje je javno uz mjere sigurnosti koje uključuju pisanu najavu osobe koja želi biti u publici, vođenje evidencije prisutnih u sudnici, sigurnosnu provjeru na ulazu u zgradu Županijskog suda i na ulazu u sudnicu. Novinari suđenje prate preko video linka u posebnoj prostoriji. Tijek glavne rasprave je sniman audio-video-zapisom. Nacionalno rasprostranjeni mediji (radio, TV i tiskovine) daju kratku informaciju sa ročišta svakog raspravnog dana.

Oba optuženika su se izjasnili da se ne osjećaju krivima za djela za koja ih optužnica tereti. Svoju obranu će dati na kraju dokaznog postupka.

Sud je prihvatio veliki broj materijalnih dokaza i svjedoka predloženih od Državnog odvjetništva i od obrane. Tijekom čitanja, razgledanja i usmenog izlaganja dokumenata koji su materijalni dokazi iste se u sudnici prikazuje na monitorima što olakšava praćenje rasprave.

U dosadašnjem tijeku dokaznog postupka promatrači **nisu uočili postupovnih grešaka.**

Uočeno je da veliki broj ugroženih svjedoka/kinja nije došao na raspravu (umjesto planiranih 28 na raspravu ih se odazvalo sedmero). Predsjednik Vijeće ne objavljuje razloge nedolaska svjedoka. Iz onoga što je objavio, čini se da je barem jedan od razloga taj što su Sudu u više slučajeva dostavljene adrese na kojima svjedoci već godinama ne žive, odnosno da Državno odvjetništvo nije provjeravalo status ni adrese svjedoka, nego podatke samo preuzelo od MKSJ-a²⁹. MKSJ nije, također, kontaktirao svjedoke, tako da su prvu službenu obavijest, da će predmet biti prepušten pravosuđu u Hrvatskoj, dobili kao poziv na raspravu³⁰. Nadalje, DO je, preuzimajući optužnicu MKSJ-a, predložilo niz svjedoka u statusu ugroženih svje-

²⁹ Očito da DO nije radilo provjeru adresa svjedoka koje je predlagalo za neposredno ispitivanje, što bi, iako se radi o preuzimanju slučaja, a s obzirom na vremenski protok, ipak trebalo učiniti.

³⁰ Pravo svjedoka – žrtava na poštovanje i dostojanstvo u svim stadijima kaznene procedure uključuje i pravo na informaciju.

doka te tražilo mjere zaštite imena i tehničke mjere zaštite od prepoznavanja osobe glasom ili slikom. Na glavnoj raspravi su neki od tih svjedoka/kinja indirektno otkrili svoj identitet, omaškom ili, možda su to učinili i svjesno, ne smatrajući da im je zaštita identiteta potrebna. Naime, čini nam se da bi određen broj svjedoka, da su u međuvremenu bili kontaktirani i upitani, i odustao od zahtjeva za zaštitom identiteta.

Tužilac je u početku suđenja u nizu situacija (predlaganje dokaza, postavljanje pitanja, stavljanje primjedbi i sl.) prepuštao inicijativu obranama optuženika. Tužiteljstvo je postavljalo ista pitanja gotovo svim svjedocima, nametala su se neka pitanja koja tužiteljstvo nije postavilo. Moguće je da se cilj optužbe namjeravao postići kroz suprotstavljanje obrana, no, često situacije kao da su odavale nedovoljnu pripremljenost i pasivnost tužitelja. U kasnijem tijeku postupka tužiteljstvo je promijenilo način ispitivanja, posebice se promjena očitovala u predočavanju iskaza svjedoka iz istrage.

Cjelokupni tijek dokaznog postupka upućuje da će nakon završetka ovog postupka uslijediti novi postupci i istraga protiv nekih svjedoka iz čijih se izjava vidjelo da su bili u zapovjednom lancu operacije „Džep 93“.

Suđenje prati i ključna zapažanja sačinila Veselinka Kastratović, monitorica Centra za mir-Osijek.

Izveštaji s praćenja na www.centar-za-mir.hr pod nazivom Zločin u Medačkom džepu.

Zbog mogućeg utjecaja na svjedoke VSRH je odobrio delegiranje istrage protiv B. Glavaša ŽDO-u u Zagrebu. Hrvatski sabor je u svibnju 2006. godine ukinuo zastupnički imunitet okrivljenom B. Glavašu kako bi se protiv njega moglo pokrenuti kazneni postupak, a odlukom od 26. listopada 2006. godine Hrvatski sabor je okrivljeniku ukinuo i zastupnički imunitet u odnosu na pritvor. Do otvaranja glavne rasprave svim okrivljenicima i okrivljenici određen je pritvor sukladno čl. 102. st.1. t. 4. ZKP-a, zbog težine kaznenoga djela. Okr. B. Glavaš je veći dio pritvora proveo u zatvorskoj bolnici u Zagrebu ili u Kliničkoj bolnici u Osijeku zbog posljedica štrajka glađu na njegovo zdravlje.

³¹ Zapažanja se odnose na tijek glavne rasprave do 17. siječnja 2008. godine

³² Okolnost da će dopunska članica Vijeća uskoro ići u mirovinu mogla je biti predviđena da se iz tog razloga ne produžava postupak ponavljanjem.

Suđenje prati Jelena Đokić Jović, monitorica Documente i Vlatka Jančić, monitorica Centra za mir - Osijek

Izvjestaji s praćenja na www.centar-za-mir.hr pod nazivom Zločin u Osijeku.

Postupak protiv B. Glavaša i ostalih za ratni zločin protiv civilnog stanovništva počinjen u Osijeku³¹

Glavna rasprava je započela 15. listopada 2007. godine. Spojene su optužnica ŽDO-a iz Zagreba, broj K-DO-105/06, od 27. travnja 2007. godine, podignuta protiv okr. Branimira Glavaša, i optužnica ŽDO iz Osijeka, broj K-DO-76/06, od 16. travnja 2007. godine, podignuta protiv okr. Branimira Glavaša, okr. Ivce Krnjaka, okr. Gordane Getoš-Magdić, okr. Mirka Sivića, okr. Dina Kontića, okr. Tihomira Valentića i okr. Zdravka Dragića. Svim okrivljenicima i okrivljenici je određen pritvor sukladno čl. 102. st.1. t. 4. ZKP-a, zbog težine kaznenoga djela.

Županijski sud u Zagrebu

Predmet: K-rz-1/07 ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZRH-a

Žrtve: imena žrtva navedena su u tablici str. 62

Vijeće za ratne zločine:

sudac Željko Horvatović, Predsjednik Vijeća
sutkinja Rajka Tomerlin Almer, članica Vijeća
sutkinja Sonja Brešković Balent, članica Vijeća
sudac Mirko Klinžić, dopunski član Vijeća

Tužiteljstvo:

Jasminka Dolmagić, zamjenica Županijskog državnog odvjetnika iz Zagreba
Miroslav Kraljević, zamjenik Županijskog državnog odvjetnika u Osijeku

Suđenje je javno uz mjere sigurnosti koje uključuju pisanu najavu osobe koja želi biti u publici, vođenje evidencije prisutnih u sudnici, sigurnosnu provjeru na ulazu u zgradu Županijskog suda i na ulazu u sudnicu. Novinari suđenje prate preko video - veze u posebnoj prostoriji. Tijek glavne rasprave se snima audio-video-zapisom. Nekoliko TV kuća također snima rasprave u cijelosti. Nacionalno rasprostranjeni mediji (radio, TV i tiskovine) daju kratku informaciju sa svakog raspravnog dana. Lokalna TV postaja, Slavonska televizija, u dane suđenja obično emitira duže reportaže.

Dana 5. studenoga 2007. glavna rasprava je počela ispočetka zbog izmjene dopunskog člana Vijeća.³²

Svi optuženici i optuženica su se izjasnili da se ne osjećaju krivima za djela kojima ih optužnica/ce tereti/e i svi su odlučili svoju obranu dati na početku dokaznog postupka.

U dosadašnjem tijeku dokaznog postupka promatrači **nisu uočili postupovnih grešaka**. Predsjednik Vijeća tek iznimno koristi zakonske mogućnosti sankcija radi uspostavljanja **potrebne procesne discipline**, iako branitelji, a ponekad i optuženici, uzimaju riječ a da ju prethodno nisu dobili. Osim što navedeno može imati utjecaj na dužinu postupka, pitanje je kako će takva atmosfera u sudnici utjecati na svjedoke. Također, začuđuje zabrana prvooptuženom B. Glavašu nošenje odjeće koja nije neprimjerena, što je Vijeće dovelo u situaciju da popušta pred prijetnjama optuženoga i na taj način narušava svoj autoritet.

Branitelji okrivljenika/ce na svakom ročištu upućuju **zahtjeve za ukidanje pritvora** koji su odbijani od strane Vijeća. Vrhovni sud je kao neosnovane odbio žalbe branitelja na ranija rješenja o produljenju pritvora, a u kojima su se pozivali na odredbe Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, Ustava RH, kao i na svrhe pritvora i njegove zamjene nekom od mjera opreza. Sud je također utvrdio da pozivanje na recentne slučajeve određenih kaznenih predmeta ne može predstavljati argument koji bi utjecao na drugačiju odluku Suda u pogledu ukidanja pritvora, kao što to ne može biti niti štrajk glađu. Naime, prvooptuženi Branimir Glavaš je od 8. studenoga 2007.godine u štrajku glađu. Po mišljenju tima medicinskih vještaka procesno je sposoban, na raspravama je koncentriran i aktivan.

Postojanje odobrenja za pritvaranje i pokretanje kaznenog postupka je **ustavna i zakonska (procesna) pretpostavka** za određivanje pritvora i pokretanje kaznenog postupka protiv osobe koja uživa imunitet kao zastupnik u Hrvatskom saboru. Utvrđivanjem njegovog zastupničkog mandata na konstituirajućoj sjednici optuženi Branimir Glavaš stekao je imunitet sukladno odredbama sadržanima u članku 75. st. 1. i 3. Ustava Republike Hrvatske i odredbama čl. 23. do 28. Poslovnika Hrvatskog sabora. Mandatno-imunitetno povjerenstvo na sjednici održanoj 12. siječnja 2008. god. većinom glasova (5 „za“ i 4 „protiv“) donijelo je odluku da se za vrijeme trajanja zastupničkog mandata uskraćuje odobrenje za pritvaranje protiv zastupnika B. Glavaša i jednoglasno utvrdilo da ne postoje ustavnopravni razlozi iz članka 75. stavak 2. Ustava RH za primjenu instituta zastupničkog imuniteta pa se u tom kontekstu daje odobrenje za daljnje vođenje (pokretanje) kaznenog postupka protiv optuženog Branimira Glavaša. Odluku Mandatno-imunitetnog povjerenstva potvrdio je Sabor većinom glasova saborskih zastupnika. Ova politička odluka Sabora može bitno utjecati na rad Suda.^{33 34 35}

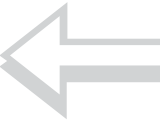

Vijeće Vrhovnog suda Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 17. siječnja 2008. donijelo rješenje kojim je odbilo žalbu državnog odvjetnika protiv rješenja Županijskog suda u Zagrebu od 11. siječnja 2008. godine broj Kv-rz-1/08 (K-rz-1/07) o ukidanju pritvora za okr. B. Glavaša. Time je rješenje o ukidanju pritvora postalo pravomoćno te se okrivljeni B. Glavaš u daljem postupku brani sa slobode.

Činjenični temelj optužnice K-DO-76/06, od 16. travnja 2007.godine se, velikim dijelom, zasniva na iskazima iz istrage trećeopt. Gordane Getoš-Magdić, četvrtoopt. Mirka Sivića i sedmoopt. Zdravka Dragića koje su oni u međuvremenu opovrgli. Navedeni, okrivljenica i okrivljenici, u svojoj su obrani osporavali pravnu valjanost svojih iskaza tvrdeći da se radi o iznuđenim dokazima. Ujedno, osporavajući pravnu valjanost iskaza zbog iznude, obrana prvookr. B. Glavaša argumentira da se radi o političkom procesu. Stoga se, kao **prethodno pitanje**, izvode dokazi (personalni i materijalni) na temelju kojih će Sud donijeti odluku hoće li navedene iskaze prihvatiti kao pravno valjane, ili će ih izdvojiti iz spisa, što će bitno utjecati na mogućnost dokazivanja navoda optužnice.

³³ Smatramo da postoje pravne nedoumice: a) radi se o postupku koji je u tijeku glavne rasprave te se nameću pitanja tumačenja članka 75. stavak 2. Ustava Republike Hrvatske o primjeni instituta zastupničkog imuniteta, odnosno članka 75. stavak 3. Ustava Republike Hrvatske i usklađenosti Poslovnika Hrvatskog sabora s navedenim člancima; b) pitanje kontinuiteta/diskontinuiteta prethodno donese odluke Sabora RH o istom predmetu.

³⁴ Smatramo da je odluka Hrvatskog sabora da ne ukine imunitet u pogledu određivanja pritvora zastupniku u Saboru, koji je prvooptuženik u predmetu za ratni zločin protiv civilnog stanovništva, loša politička odluka zato što se radi o predmetu u fazi glavne rasprave, te je pravosuđu trebalo dati povjerenje da ocijeni na koji način treba zaštititi taj proces i uspješno ga privesti kraju, uključujući povjerenje za procjenu potrebe određivanja pritvora za optuženika.

³⁵ Obrazloženje odluke, po našem mišljenju, prekoračuje ovlasti Hrvatske sabora koje su ustavnopravne, a ne kaznenopravne. U obrazloženju se navodi da je razlog odluci: "smatrajući da treba omogućiti optuženiku obranu sa slobode jer to ne može utjecati na ishod postupka".

	Slučaj	Kazneno djelo / sud / vijeće	Br. optužnice /ŽDO	
1	<p>ZLOČIN NA KORANSKOM MOSTU</p> <p>Oslobađajuća presuda u trećem ponovljenom postupku pred izmjenjenim Vijećem</p>	<p>Protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja</p> <p>Županijski sud u Karlovcu Vijeće za ratne zločine: sudac Marijan Janjac, predsjednik sutkinja Denis Pancirov , članica sudac Ivan Perković, član</p>	<p>Optužnica ŽDO-a iz Karlovca, br. KT- 48/91, izmijenjena na raspravi od 06. ožujka 2007. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Ljubica Fiškuš Šumonja, ŽDO Karlovac</p>	
2	<p>ZLOČIN U BERKU</p> <p>postupak u tijeku</p>	<p>Ratni zločin protiv civilnoga stanovništva</p> <p>Županijski sud u Vukovaru Vijeće za ratne zločine: sudac Nikola Bešenski, predsjednik sutkinja Branka Ratkajec Čović, članica sudac Željko Marin, član</p>	<p>Optužnica ŽDO-a iz Vukovara, br. K-DO-42/01, od 05. 04. 2006., precizirana u odnosu na četvoricu prisutnih optuženika podneskom od 08. 09. 2006. i izmijenjena podneskom od 19. 11. 2007. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Zdravko Babić, zamjenik ŽDO-a u Vukovaru</p>	
3	<p>ZLOČIN U PAULINOM DVORU</p> <p>U ponovljenom postupku opt. Viteškić nepravomoćno je oslobođen optužbe</p>	<p>Ratni zločin protiv civilnoga stanovništva</p> <p>Županijski sud u Osijeku Vijeće za ratne zločine: sudac Zvonko Vekić, predsjednik sudac Nikola Sajter, član sutkinja Branka Guljaš, članica</p>	<p>Optužnica ŽDO-a u Osijeku, broj K-DO-68/2002, od 12. ožujka 2003. godine, djelomično izmijenjena na raspravi 05. travnja 2004. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Željko Krpan, zamjenik ŽDO-a u Osijeku</p>	

	Optuženici	Imena žrtava
	<p>Mihajlo Hrastov Pripadnik policijskih postrojbi RH Branio se sa slobode</p>	<p>Žrtve - ubijeni: Jovan Sipić, Božo Kozlina, Nebojša Popović, Milić Savić, Milenko Lukač, Nikola Babić, Slobodan Milovanović, Svetozar Gojković, Miloš Srdić, Zoran Komadina, Mile Babić, Vaso Bižić, Mile Peurača; Žrtve – ranjeni: Duško Mrkić, Svetozar Šarac, Nebojša Jasnić i Branko Mađarac</p>
	<p>Stevan Perić Pripadnik srpskih postrojbi Opt. Perić se nalazi u pritvoru, dok su se optuženici Vučetić i Gunj branili sa slobode Optužnicom od 05. 04. '06. optuženo je 35 osoba, postupak je razdvojen u odnosu na četvoricu prisutnih optuženika (Slobodan Vučetić, Petar Gunj, Stevan Perić i Mirko Vujić). 22. 12. '06. postupak je, zbog procesne nesposobnosti, tj. usljed bolesti, razdvojen i u odnosu na Mirka Vujića, a podneskom od 19. 11. '07. ŽDO u Vukovaru odustalo je od kaznenog progona optuženih Slobodana Vučetića i Petra Gunja.</p>	<p>Žrtve (prema izmijenjenoj optužnici od 19. 11. 2007. godine): - ubijeni: Milan Jelinić i Marin Mitrović - nestao: Slavko Mitrović - fizički zlostavljani: Mara Kraljić i Marica Mitrović - psihički zlostavljani: obitelji Vladimira Mitrovića, Marijana Kujundžića i Mate Mitrovića - oduzete stvari: Tadija Mrkonjić Žrtve (prema optužnici preciziranoj u odnosu na četvoricu optuženika koji su bili prisutni raspravama): - ubijeni: Milan Kovačević, Stipo Mitrović, Tomo Jelinić, Ljubica Mitrović, Zlatko Mitrović, Đuro Mitrović, Marko Kujundžić, Damir Kovačević, Marijan Marinčić, Marin Mitrović, Dragutin Penavić, Bartol Penavić, Željko Ore, Ivan Garvanović, Mato Garvanović, Milan Jelinić, Damir Mitrović, Jozo Mrkonjić, Ljubica Garvanović, Tunica Garvanović, Ana Magić, Janko Latković, Pero Gvozdanović, Janko Mrzopoljac - odvedeni i nestali: Mato Kujundžić, Jakov Kujundžić, Slavko Mitrović, Marko Penavić, Dragutin Gvozdanović, Mato Mijatović, Mato Tomić, Luca Tomić, Ivan Ilanić, Ilija Bojić, Josip Majdaček, Edvina Ilanić, Marijan Kujundžić, Ivan Juratovac, Janko Grubač, Ivan Sotinac (16, a u optužnici se navodi broj 15) - pretučeni: Marin Kujundžić, Milan Ivančić, Marin Martić, Mara Krajić, Marta Nakić, Ljubica Potočki</p>
	<p>Enes Viteškić Pripadnik hrvatskih vojnih postrojbi Branio se sa slobode</p>	<p>Žrtve - ubijeni: Milan Labus, Spasoja Milović, Boja Grubišić, Božidar Sudžuković, Bosiljka Katić, Dragutin Kečkeš, Boško Jelić, Milan Katić, Dmtar Katić, Draginja Katić, Vukašin Medić, Darinka Vujnović, Anđa Jelić, Milica Milović, Petar Katić, Jovan Gavrić, Milena Rodić, Marija Sudžuković</p>

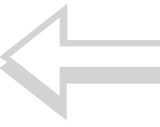
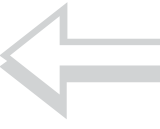
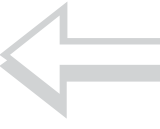
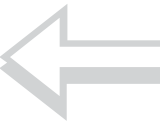
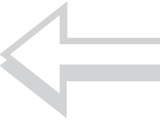
	Slučaj	Kazneno djelo / sud / vijeće	Br. optužnice / ŽDO	
4	<p>ZLOČIN NA BRDU POGLEDIĆ KOD GLINE</p> <p>Rade Miljević nepravomoćno je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 14 godina.</p>	<p>Ratni zločin protiv civilnoga stanovništva</p> <p>Županijski sud u Sisku</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sutkinja Snježana Mrkoci - predsjednica, sutkinja Ljubica Rendulić-Holzer - članica, sudac Danko Kovač - član</p>	<p>Optužnica ŽDO-a u Sisku br. K-DO-3/06, od 4. rujna 2006. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Marijan Zgurić, zamjenik ŽDO-a u Sisku</p>	
5	<p>ZLOČIN U ČEPINU</p> <p>Opt. Marguš je nepravomoćno osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 14 godina, a opt. Dilber je nepravomoćno osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 3 godine.</p>	<p>Ratni zločin protiv civilnoga stanovništva</p> <p>Županijski sud u Osijeku</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sudac Krunoslav Barkić, predsjednik Vijeća sudac Mario Kovač, član sudac Ante Budić, član (zbog bolesti suca Ante Budića zamijenila ga je sutkinja Dubravka Vučetić, zbog čega je postupak krenuo iznova)</p>	<p>Optužnica ŽDO-a Osijek br. K-DO-54/05 od 26. 04. 2006., izmijenjena podneskom od 20. veljače 2007. godine, te djelomično izmjenjena na raspravi od 19. ožujka 2007. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Miroslav Kraljević, zamjenik ŽDO-a iz Osijeka</p>	
6	<p>ZLOČIN U PETRINJI</p> <p>Jovo Begović je u obnovljenom postupku (prvi puta mu je suđeno u odsutnosti te je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 20 godina) nepravomoćno osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 5 godina.</p>	<p>Ratni zločin protiv civilnoga stanovništva</p> <p>Županijski sud u Sisku</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sutkinja Melita Avedić, predsjednica, sutkinja Višnja Vukić, članica, sudac Danko Kovač, član</p>	<p>Optužnica ŽDO-a iz Siska br. K-DO-12/06, od 21. srpnja 2006. godine, izmijenjena 23. veljače 2007. i 23. travnja 2007.g.</p> <p>Optužnicu zastupa: Marijan Zgurić, zamjenik ŽDO-a u Sisku</p>	
7	<p>ZLOČIN U DALJU</p> <p>Postupak u tijeku</p>	<p>Ratni zločin protiv civilnoga stanovništva</p> <p>Županijski sud u Osijeku</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sudac Krunoslav Barkić, predsjednik, sutkinja Katica Krajnović, članica sutkinja Dubravka Vučetić, članica</p>	<p>Optužnica ŽDO-a iz Osijeka, br. KT-103/94, od 09. srpnja 2004.</p> <p>Optužnicu zastupa: Miroslav Bušbaher, zamjenik ŽDO-a iz Osijeka</p>	

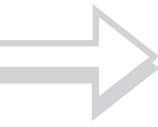
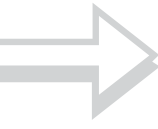
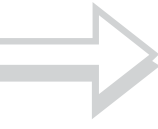
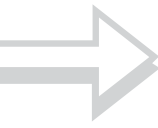
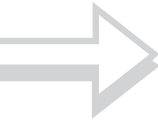
	Optuženici	Imena žrtava
	<p>Rade Miljević Pripadnik srpskih postrojbi Nalazi se u pritvoru</p>	<p>Žrtve-ubijeni: Janko Kaurić, Milan Litrić, Borislav Litrić, Ante Žužić</p>
	<p>Fred Marguš i Tomislav Dilber Pripadnici hrvatskih vojnih postrojbi Nakon izricanja nepravomoćne presude opt. Marguš se nalazi u pritvoru, a opt. Dilber je pušten iz pritvora i nalazi se na slobodi</p>	<p>Žrtve - zlostavljani i ubijeni: Svetozar Bulat, Vukašin Bulat, Nedjeljka Vico, Nikola Vico, Ljubomir Grandić, Stevan Gvozdrenović, Dragica Gvozdrenović</p> <p>Žrtva - ranjen i preživio: Slaven Bulat</p>
	<p>Jovo Begović Pripadnik srpskih postrojbi Nalazi se u pritvoru</p>	<p>Žrtva – ubijen: Stjepan Bučar</p> <p>Žrtve – ranjeni: Ramiz Hlerić, Angelina Banadinović, Đuro Vujatović, Zvonko Dumbović</p>
	<p>Željko Čizmić, za kojega je razdvojen postupak u odnosu na 19 optuženika i 2 optuženika u odnosu na koje je postupak prekinut, pripadnik srpske parapolicijske formacije, brani se sa slobode</p>	<p>Žrtve - tučene: Damir Buljević, Stipo Sušić, Filip Đanko, Tomislav Hajduković, Marko Andabak, Ištvan Bačko, Slavko Palinkaš, Tomislav Kilić, Goran Šlinger, Vlatko Nikolić, Imra Moger</p> <p>Žrtve - oduzete stvari: Ištvan Bačko</p>

	Slučaj	Kazneno djelo / sud / vijeće	Br. optužnice / ŽDO	
8	<p>ZLOČIN NA KORIDORU, U POTKONJU, VRPOLJU I KNINU</p> <p>Opt. Milan Atlija nepravomoćno je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 12, a Đorđe Jaramaz je nepravomoćno osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina.</p>	<p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratni zločin protiv ratnih zarobljenika</p> <p>Županijski sud u Šibeniku</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sutkinja Jadranka Biga – Milutin, predsjednica sudac Sanibor Vuletin – član sudac Ivo Vukelja – član</p>	<p>Optužnica ŽDO-a u Šibeniku, broj K-DO-14/06, od 19.rujna 2006. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Zvonko Ivić, zamjenik ŽDO-a u Šibeniku</p>	
9	<p>ZLOČIN U MIKLUŠEVCIMA</p> <p>Postupak u tijeku od 2003. godine, ponovno počeo 2005. godine zbog izmijenjene optužnice</p>	<p>Genocid</p> <p>Županijski sud u Vukovaru</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sudac Nikola Bešenski, predsjednik sutkinja Zlata Sotirov, članica sutkinja Nevenka Zeko, članica</p>	<p>Optužnica ŽDO-a u Osijeku, br. KT-37/93, od 29.4.1996. i ŽDO-a u Vukovaru, br. K-DO-71/01, od 15.4. 2005. (izmijenjen činjenični opis optužnice). Podneskom od 20. ožujka 2007. godine izmijenjena je optužnica – pravna kvalifikacija djela bila je ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Novim podneskom, od 13. travnja 2007. godine, ponovno je promijenjena pravna kvalifikacija djela (optuženici se ponovno terete za kaz. djelo genocida).</p> <p>Optužnicu zastupa: Zdravko Babić, zamjenik ŽDO-a iz Vukovara</p>	
10	<p>ZLOČIN U CERNI</p> <p>Postupak u tijeku</p>	<p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Županijski sud u Vukovaru</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sudac Ante Zeljko, predsjednik sutkinja Jadranka Kurbel, članica sutkinja Branka Ratkajec-Čović, članica</p>	<p>Optužnica ŽDO-a u Vukovaru br. K-DO-52/06, od 29. prosinca 2006. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Vlatko Miljković, zamjenik ŽDO-a u Vukovaru</p>	

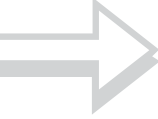
Pregled praćenih suđenja za ratne zločine na županijskim sudovima RH tijekom 2007.

	Optuženici	Imena žrtava
	<p>Milan Atlija, Đorđe Jaramaz</p> <p>Pripadnici srpskih parapolicijskih postrojbi</p> <p>Oba optuženika su u pritvoru</p>	<p>Žrtva - ubijen: NN muška osoba</p> <p>Žrtve – zlostavljani: Nikola Požar, Zlatko Gambiraža, Mile Jelić, Ivan Požar, Ante Milić, Nikola Milić, Emilija Milić, malodobni Toni Požar, Mile Jelić, Branko Batić, Ante Jelić, Branko Požar, Miroslav Jelić, Dragomir Grgić, Slavko Turudić, Ivan Knezović, Nebojša Škalic</p>
	<p>Prisutni optuženici: Joakim Bučko, Slobodan Mišljenović, Jaroslav Mudri, Zdenko Magoč, Dušanka Mišljenović, Saša Hudak, Darko Hudak.</p> <p>U bijegu: Jugoslav Mišljenović, Milan Stanković, Dušan Stanković, Petar Lenđel, Zdravko Simić, Mirko Ždinjak, Dragan Ćirić, Milan Bojanić, Dragica Anđelić, Aleksandar Anđelić, Nikola Vlainić, Zlatan Nikolić, Jovan Cico, Đuro Krošnjar, Čedo Stanković, Stanislav Simić, Srđan Anđelić, Janko Ljekar.</p> <p>Postupak je zbog smrti pravomoćno obustavljen u odnosu na Momira Anđelića, Slododana Anđelića, Radoju Jeremića, Joakima Lenđela, Kirila Buila, Janka Kiša, Milenka Kovačevića, Dušana Anđelića, Ljubicu Anđelić i Živana Ćirića.</p> <p>Prisutno 7 optuženika, 18 u bijegu</p> <p>pripadnici/ce srpskih paravojsnih formacija</p> <p>prisutni se brane sa slobode</p>	<p>Žrtve - ubijeni: Julijan Holik, Veronika Holik, Mihajlo Holik, Slavko Hajduk</p> <p>Žrtve – pretučeni, mučeni: Đuro Biki, Eugen Hajduk, Vlatko Ždinjak, Mihajlo Hajduk, Emil Mudri, Željko Hirovati</p> <p>Žrtve- protjerani iz sela: 98 osoba</p>
	<p>Tomislav Madi, Mario Jurić, Zoran Poštić, Davor Lazić i Mijo Starčević</p> <p>Pripadnici hrvatskih vojnih postrojbi</p> <p>Nalaze se u pritvoru</p>	<p>Žrtve – ubijeni: Radomir, Anica, maloljetna Milena i maloljetni Marko Olujić</p>

	Slučaj	Kazneno djelo / sud / vijeće	Br. optužnice /ŽDO	
11	<p>ZLOČIN U VELEPROMETU II</p> <p>Postupak u tijeku</p>	<p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Županijski sud u Vukovaru</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sudac Nikola Bešenski, predsjednik sudac Stjepan Margić, član sutkinja Jadranka Kurbel, članica</p>	<p>Optužnica ŽDO-a u Vukovaru , br. K-DO-10/03, od 11. veljače 2005. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Vlatko Miljković, zamjenik ŽDO-a iz Vukovara</p>	
12	<p>ZLOČIN U DALJU II</p> <p>Nepravomoćnom presudom opt. Denčić je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 4 godine i šest mjeseci, a opt. Kecman je oslobođen optužbe.</p>	<p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Županijski sud u Osijeku</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sudac Krunoslav Barkić, predsjednik sutkinja Katica Krajnović, članica sudac Anto Rašić, član</p>	<p>Optužnica ŽDO-a u Osijeku, br. KT-103/94, od 03. svibnja 2006. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Miroslav Bušbaher, zamjenik ŽDO-a u Osijeku</p>	
13	<p>ZLOČIN U LOVINCU</p> <p>Treći ponovljeni postupak, postupak delegiran sa ŽS u Gospiću</p>	<p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Županijski sud u Rijeci</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sutkinja Srebrenka Šantić-predsjednica, sudac Duško Abramović-član, sudac Vlado Skorup-član</p>	<p>Optužnica ŽDO-a u Rijeci, br. K-DO-53/06, Predmet ustupljen ŽDO-u u Rijeci odlukom VSRH br. II-Kr-41/06 od 07. ožujka 2006. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Darko Karlović, zamjenik ŽDO-a u Rijeci</p>	
14	<p>ZLOČIN U BJELOVARU</p> <p>Treći ponovljeni postupak u tijeku</p>	<p>Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika i civila</p> <p>Županijski sud u Varaždinu</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sudac Zdravko Pintarić, predsjednik sutkinja Nevenka Bogdanović, članica sutkinja Stanka Vuk-Pintarić, čl.</p>	<p>Optužnica ŽDO-a u Bjelovaru, br. K-DO-57/01, od 21. rujna 2001. godine, djelomično izmijenjena podneskom ŽDO-a u Varaždinu, br. K-DO-27/04, od 23. veljače 2005. godine i izmijenjena na raspravi 27. studenog 2007. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Biserka Šmer-Bajt, zamjenica ŽDO-a iz Varaždina</p>	
15	<p>ZLOČIN U KORENICI</p> <p>Postupak u tijeku</p>	<p>Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika</p> <p>Županijski sud u Rijeci</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sutkinja Đurđa Jovanić, predsjednica Vijeća, sudac Duško Abramović, član Vijeća sudac Vlado Skorup, član Vijeća</p>	<p>Optužnica ŽDO-a iz Rijeke, br. K-DO-24/06, od 31. siječnja 2007. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Darko Karlović, zamjenik ŽDO-a u Rijeci</p>	

	Optuženici	Imena žrtava
	<p>Žarko Leskovac</p> <p>Pripadnik tzv. Teritorijalne obrane</p> <p>Brani se sa slobode</p>	<p>Žrtve - tučene: Ljubica Tepavac i Slađana Curnić</p>
	<p>Vlastimir Denčić i Zoran Kecman</p> <p>Pripadnici srpskih postrojbi</p> <p>Brane se sa slobode</p>	<p>Žrtve – protjerani: nasilno protjerane 104 osobe nesrpske nacionalnosti</p>
	<p>Radoslav Čubrilo, Milorad Čubrilo, Milorad Žegarac, Petar Hajduko- vić, Gojko Markailo</p> <p>Pripadnici srpskih paravojnih formacija</p> <p>Sudi se u odsutnosti, jer su optu- ženici u bijegu</p>	<p>Žrtve – ubijeni: Stjepan Katalinić, Ivan Sekulić, Ivan Ivezić, Martin Šarić, Marko Pavičić</p> <p>Žrtva – tučen: Mile Račić</p>
	<p>Luka Markešić, Zdenko Radić, Zoran Maras i Ivan Orlović</p> <p>Pripadnici policijskih postrojbi RH</p> <p>Brane se sa slobode</p>	<p>Žrtve - ubijeni ratni zarobljenici: Radoman Berbetović, Zdravko Dokman, Radovan Gredeljević, Ivan Hojsak, Boško Radonjić i jedna nepoznata osoba</p> <p>Žrtva - ranjena civilna osoba: Savo Kovač</p>
	<p>Željko Šuput i Milan Panić</p> <p>Pripadnici srpskih parapolijskih postrojbi</p> <p>Nalaze se u pritvoru</p>	<p>Žrtve - zlostavljani: Nikola Nikolić, Mile Lukač, Perica Bičanić, Dražen Rendulić, Darko Holjevac, Ivica Luketić, Mirko Luketić</p>

	Slučaj	Kazneno djelo / sud / vijeće	Br. optužnice / ŽDO	
16	ZLOČIN U SOTINU Postupak nepravomoćno završen oslobađajućom presudom	Ratni zločin protiv civilnog stanovništva Županijski sud u Vukovaru Vijeće za ratne zločine: Sudac Ante Zeljko, predsjednik Sutkinja Jadraka Kurbel, članica Sudac Slavko Teofilović, član	Optužnica ŽDO-a iz Vukovara, br. K-DO-3/01 od 05.svibnja 2006., podignuta protiv 17- orice optuženika, nakon razdvajanja postupka u odnosu na opt. Opačića i Bjedova izmijenjena 27. lipnja i 11. srpnja 2007. godine Optužnicu zastupa: Emil Mitrovski, zamjenik ŽDO-a u Vukovaru	
17	ZLOČIN NA DRVENOJ PIJACI U VUKOVARU Postupak u tijeku	Ratni zločin protiv civilnog stanovništva Županijski sud u Vukovaru Vijeće za ratne zločine: sudac Nikola Bešenski, predsjednik sudac Stjepan Margić, član sudac Željko Marin - član	Optužnica ŽDO-a iz Vukovara, br. K-DO-28/06, od 02. ožujka 2007. godine Optužnicu zastupa: Vlatko Miljković, zamjenik ŽDO-a u Vukovaru	
18	ZLOČIN U PETRINJI II Optuženici Janko Banović i Zoran Obradović nepravomoćno su osuđeni na kazne zatvora u trajanju od 7 (sedam) godina.	Ratni zločin protiv civilnog stanovništva Županijski sud u Sisku Vijeće za ratne zločine: sudac Danko Kovač, predsjednik Vijeća sutkinja Ljubica Rendulić Holzer, članica sutkinja Višnja Vukić, članica	Optužnica ŽDO-a u Sisku, br. K-DO-7/05. od 2. ožujka 2007. godine Optužnicu zastupa: Miljenko Ugarković, zamjenik ŽDO-a u Sisku	
19	ZLOČIN U MEDAČKOM DŽEPU Postupak u tijeku	Ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratni zločin protiv ratnih zarobljenika Županijski sud u Zagrebu Vijeće za ratne zločine: sudac Marin Mrčela, predsjednik sudac Siniša Pleše, član sutkinja Jasna Pavičić, članica dopunski sudac - sudac Zdenko Posavec	Optužnica ŽDO-a iz Zagreba, br. K-DO-349/05, od 22. studenog 2006. godine Optužnicu zastupa: Antun Kvakan, zamjenik GDO RH, Jasmina Dolmagić, zamjenica ŽDO-a iz Zagreba	

	Optuženici	Imena žrtava
	<p>Živko Opačić i Milan Bjedov</p> <p>Pripadnici srpskih paravojnih postrojbi</p> <p>Do izricanja nepravomoćne oslobađajuće presude nalazili su se u pritvoru</p>	<p>Žrtve - pretučeni: Stjepan Rac, Andrija Novosel, Đuro Miholjčanin, Miroslav Đulabić</p> <p>Žrtve - nestali: Vladimir Radić, Miroslav Raguž, Andrija Rajs, Martin Fischer, Anđelko Kunac, Tomislav Marinović, Krešimir Đukić, Hrvoje Đukić, Sidonija Đukić, Marko Ivančić, Đuro Počić, Stipo Mikulić, Mijo Andrijanić, Josip Hodovan, Andrija Varga, Dražen Tolp, Danko Kušić, Ante Luketić, Zoran Margarin, Dražen Luketić, Marko Filipović, Kata Filipović, Marko Raguž, Mira Raguž, Marko Kušić, Manda Kušić, Ivo Matiješević, Henrik Sili</p> <p>Naknadno ekshumirani: Stipan Mikulić, Marin Škarica, Josip Novak, Slavko Novak, Vlatko Marinović, Pero Proceć, Smajo Halilović, Nikola Kušić.</p>
	<p>Slobodan Raić</p> <p>Pripadnik srpskih postrojbi</p> <p>Nalazi se u pritvoru</p>	<p>Žrtva – nestala osoba: Slavko Batik</p>
	<p>Janko Banović i Zoran Obradović</p> <p>Pripadnici srpskih postrojbi</p> <p>Optuženi Janko Banović nalazi se u bijegu, suđeno mu je u odsutnosti; optuženi Zoran Obradović nalazi se u pritvoru</p>	<p>Žrtve - ubijeni: Ivan Stanić i Slavko Matković</p>
	<p>Rahim Ademi i Mirko Norac</p> <p>Pripadnici hrvatskih vojnih postrojbi</p> <p>Opt. Ademi brani se sa slobode, a opt. Norac nalazi se na izdržavanju kazne zatvora</p>	<p>Žrtve - ubijeni civili: Pera Krajnović, Bora Vujnović, Marko Potkonjak, Janko Potkonjak, Nikola Vujnović, Bosiljka Bjegović, Ankica Vujnović, Ljubica Kričković-Živčić, Sara Kričković, Đuro Krajnović, Mile Sava Rajčević, Momčilo Vujnović, Ljiljana Jelača, Milan Matić, Nikola Jerković, Anđa Jović, Nedeljka Krajnović, Stana Krajnović, Milka Bjegović, Mile Pejnović, Dmtar Jović, Mara Jović, Đuro Vujnović, Stevo Vujnović, Boja Pjevač, Milan Rajčević, Branko Vujnović</p> <p>Žrtve - ubijeni zarobljeni vojnici: Stanko Despić, Nikola Stojisavljević</p> <p>Žrtve - civili preživjeli pokušaj ubojstva: Anka Rajčević, Ivanka Rajčević</p> <p>Žrtve - zlostavljani zarobljeni vojnici: Milan Jović, Dane Krivokuća, Dragan Pavlica, Vladimir Divjak, zaštićeni svjedok br. 4, Nikola Bulj</p>

	Slučaj	Kazneno djelo / sud / vijeće	Br. optužnice / ŽDO	
20	<p>ZLOČIN U RAVNOM RAŠČU</p> <p>Optuženiku je u ponovljenom postupku izrečena kazna zatvora u trajanju od 12 godina (presuda je objavljena 26. rujna 2007. godine)</p>	<p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Županijski sud u Sisku</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sutkinja Srnežana Mrkoci, predsjednica sutkinja Melita Avedić, članica sutkinja Ljubica Balder, članica</p>	<p>Optužnica ŽDO-a u Sisku, br. K-DO-43/04, od 8. studenog 2005. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Ivan Petrač, zamjenik ŽDO-a u Sisku</p>	
21	<p>ZLOČIN U BOROVO COMMERCU</p> <p>U tijeku treći ponovljeni postupak (prvi je puta suđeno u odsutnosti, u drugom postupku donesena je oslobađajuća presuda, nakon ukidanja navedene presude od strane VSRH optuženik se ne odaziva pozivima na glavnu raspravu)</p>	<p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Županijski sud u Vukovaru</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sudac Nikola Bešenski, predsjednik sudac Slavko Teofilović, član sudac Stjepan Margić, član</p>	<p>Optužnica ŽDO-a iz Vukovara, br. K-DO-37/04, od 19. srpnja 2004. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Vlatko Miljković, zamjenik ŽDO-a u Vukovaru</p>	
22	<p>ZLOČIN U OSIJEKU</p> <p>Postupak u tijeku</p>	<p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Županijski sud u Zagrebu</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sudac Željko Horvatović – predsjednik sutkinja Rajka Tomerlin – članica sutkinja Sonja Brešković-Balent – članica</p>	<p>Optužnica ŽDO-a iz Osijeka, br. K-DO-76/06, od 16. travnja 2007. i optužnica ŽDO-a iz Zagreba, br. K-DO-105/06, od 09. svibnja 2007. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Jasmina Dolmagić, zamjenica ŽDO-a u Zagrebu i Miroslav Kraljević, zamjenik ŽDO-a u Osijeku</p>	
23	<p>ZLOČIN U VUKOVARU</p> <p>Opt. Rade Ivković nepravomoćno je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 3 godine i 6 mjeseci, a opt. Dušan Ivković nepravomoćno je oslobođen optužbe</p>	<p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva (radnja izvršenja silovanje)</p> <p>Županijski sud u Vukovaru</p> <p>Vijeće za ratne zločine: Sutkinja Jadranka Kurbel – Predsjednica Sudac Stjepan Čolaković – član Sudac Slavko Teofilović – član</p>	<p>Optužnica ŽDO-a iz Vukovara, br. K-DO-17/02, od 11. studenog 2002. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Zdravko Babić, zamjenik ŽDO-a iz Vukovara</p>	

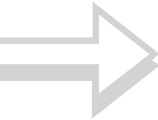
Pregled praćenih suđenja za ratne zločine na županijskim sudovima RH tijekom 2007.

	Optuženici	Imena žrtava
	<p>Dragan Đokić, zv. Popizdeo</p> <p>Pripadnik srpskih paravojsnih formacija</p> <p>Nalazi se u pritvoru</p>	<p>Žrtva-ubijeni civil: Đuro Vučićević</p>
	<p>Vlado Tepavac</p> <p>Pripadnik srpskih postrojbi</p> <p>U bijegu</p>	<p>Žrtva – pretučen: Petar Dreić</p>
	<p>Branimir Glavaš, Ivica Krnjak, Gordana Getoš-Magdić, Mirko Sivić, Dino Kontić, Tihomir Valentić i Zdravko Dragić</p> <p>Pripadnici hrvatskih vojnih postrojbi</p> <p>Nalaze se u pritvoru</p>	<p>Žrtve – ubijeni: nepoznata muška osoba, Branko Lovrić, Alija Šabanović, Jovan Grubić, dr. Milutin Kutlić, Svetislav Vukajlović, Petar Ladnjuk, nepoznata ženska osoba, Milenko Stanar, Čedomir Vučković i Đorđe Petković</p> <p>Žrtva – zlostavljan i ranjen: Radoslav Ratković</p> <p>Žrtve – zlostavljeni: Nikola Vasić, Snežana Berić, Ratko Berić???, Smilja Berić ????, dvije nepoznate civilne osobe</p>
	<p>Rade Ivković i Dušan Ivković</p> <p>Pripadnici srpskih postrojbi</p> <p>Optuženom Radetu Ivkoviću suđeno je u odsutnosti, a optuženi Dušan Ivković branio se sa slobode</p>	<p>Žrtva – silovana: jedna ženska osoba hrvatske nacionalnosti</p>

	Slučaj	Kazneno djelo / sud / vijeće	Br. optužnice / ŽDO	
24	<p>ZLOČIN U SELU SMOLJANAC</p> <p>Nakon što je VSRH ukinuo oslobađajuću presudu, u tijeku je ponovni postupak.</p>	<p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Županijski sud u Gospiću</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sudac Dušan Šporčić – predsjednik sutkinja Dubravka Rudelić – članica sutkinja Milka Vraneš – članica</p>	<p>Optužnica ŽDO-a iz Gospića, br. K-DO-2/02, od 24. travnja 2006. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Željko Brkljačić, zamjenik ŽDO-a iz Gospića</p>	
25	<p>Zločin u Dalju III</p> <p>Postupak u tijeku</p>	<p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Županijski sud u Osijeku</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sudac Krunoslav Barkić – predsjednik sutkinja Branka Guljaš – članica sutkinja Dubravka Vučetić – članica</p>	<p>Optužnica ŽDO-a iz Osijeka, br. K-DO-20/07, od 06. lipnja 2007. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Dražen Križevac, zamjenik ŽDO-a iz Osijeka</p>	
26	<p>Zločin u Pakracu</p> <p>Optuženik je nepravomoćno osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 7 (sedam) godina.</p>	<p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Županijski sud u Požegi</p> <p>Vijeće: sudac Žarko Kralj - predsjednik sutkinja Jasna Zubčić - članica sudac-porotnik Ivica Pavlović - član sutkinja-porotnica Slađana Pejaković - članica sutkinja-porotnica Dragica Trupina, članica</p>	<p>Optužnica ŽDO-a iz Požege br. KT-15/97, od 23. lipnja 1997. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Krešimir Babić, zamjenik ŽDO-a u Požegi</p>	
27	<p>Zločin u Doljanima kod Daruvara</p> <p>U ponovljenom postupku, nakon što je VSRH ukinuo oslobađajuću presudu, opt. Dobrivoje Pavković osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina</p>	<p>Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika</p> <p>Županijski sud u Bjelovaru</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sutkinja Antonija Bagarić - predsjednica Vijeća sutkinja Milenka Slivar - članica sutkinja Ivanka Šarko - članica</p>	<p>Optužnicom ŽDO-a iz Bjelovara, broj K-DO-81/03, od 05. veljače 2004. godine, izmijenjena na glavnoj raspravi 07. studenog 2007. godine</p> <p>Optužnicu zastupa: Ivan Rahlicki, zamjenik ŽDO-a iz Bjelovara</p>	

	Optuženici	Imena žrtava
	<p>Nikola Cvjetičanin</p> <p>Pripadnik srpskih postrojbi</p> <p>Brani se sa slobode</p>	<p>Žrtve – ubijeni: Josip Matovina i Ana Bujadinović</p>
	<p>Novak Simić, Miodrag Kikanović i Radovan Krstinić</p> <p>Pripadnici srpskih postrojbi</p> <p>Optuženom Simiću sudi se u odsutnosti, a optuženi Kikanović i Krstinić nalaze se u pritvoru</p>	<p>Žrtva – preminuo nakon zlostavljanja: Antun Kundić</p> <p>Žrtve – zlostavljeni: Ivan Bodza, Karol Kremerenski, Ivan Horvat, Tomo Duvnjak, Emerik Huđik, Marijo Lazar, Josip Ledenčan</p>
	<p>Predrag Gužvić</p> <p>Pripadnik srpskih postrojbi</p> <p>Optuženiku se sudilo u odsutnosti</p>	<p>Žrtva – zlostavljan: Stjepan Picek</p>
	<p>Dobrivoje Pavković (u optužnici se nalazio i Stojan Vujić, no postupak u odnosu na njega je razdvojen)</p> <p>Pripadnik srpskih postrojbi</p> <p>Optuženik se branio sa slobode. Nije se pojavio na objavi presude.</p>	<p>Žrtve - smrtno stradali: Srećko Mandani, Željko Bublic i Eugen Lapčić</p> <p>Žrtve – zadobili teške tjelesne ozljede: Vitomir Polenus, Željko Hunjek, Alfons Tutić i Vladimir Zimić</p> <p>Žrtva – zadobio tjelesne ozljede: Marijan Polenus</p>

	Slučaj	Kazneno djelo / sud / vijeće	Br. optužnice /ŽDO	
28	Zločin u Lovasu Postupak u tijeku	Genocid i ratni zločin protiv civilnog stanovništva Županijski sud u Vukovaru Vijeće za ratne zločine: sudac Ante Zeljko – predsjednik sutkinja Zlata Sotirov – članica sutkinja Nevenka Zeko – članica	Optužnica ŽDO-a iz Osijeka br. KT-265/92, od 19. prosinca 1994. godine, i optužnica ŽDO-a iz Vukovara br. K-DO-44/04, od 01. listopada 2004. godine, spojene u jedinstvenu optužnicu ŽDO-a iz Vukovara br. K-DO-39/00 Optužnicu zastupa: Vlatko Miljković, zamjenik ŽDO-a iz Vukovara	

	Optuženici	Imena žrtava
	<p>Ljuban Devetak, Milan Devčić, Milenko Rudić, Željko Krnjajić, Slobodan Zoraja, Željko Brajković, Ilija Kresojević, Milan Rendulić, Obrad Tepavac, Zoran Tepavac, Milan Tepavac, Milan Radojčić, Milan Vorkapić, Dušan Grković, Đuro Prodanović, Ilija Vorkapić</p> <p>Pripadnici srpskih postrojbi</p> <p>Optuženici Milan Tepavac i Ilija Vorkapić su prisutni, ostalima se sudi u odsutnosti</p> <p>Milan Tepavac se nalazi u pritvoru, Ilija Vorkapić se brani sa slobode</p>	<p>Žrtve:</p> <p>- 24 osobe ubijene u minskom polju: Božo Mađarac, Mijo Šalaj, Tomislav Sabljak, Slavko Štrangarić, Nikola Badanjak, Marko Vidić, Mato Hodak, Tomo Sabljak – mlađi, Ivica Sabljak, Slavko Kuzmić, Petar Badanjak, Marko Marković, Ivan Conjar, Ivan Kraljević – mlađi, Ivan Palijan, Josip Turkalj, Luka Balić, Željko Pavlič, Darko Pavlič, Darko Sokolović, Zlatko Božić, Ivin Vidić, Antun Panjek, Zlatko Panjek</p> <p>- 45 osoba ubijeno na različitim lokacijama u Lovasu: Danijel Badanjak, Ilija Badanjak, Antun Jovanović, Anka Jovanović, Kata Pavličević, Alojzije Polić, Mato Keser, Josip Poljak, Ivan Ostrun, Dragutin Pejić, Stipo Mađarević, Pavo Šaković, Stipo Pejić, Živan Antolović, Milan Latas, Juraj Poljak, Mijo Božić, Vida Kriznarić, Josip Kraljević, Mirko Grgić, Mato Adamović, Marko Sabljak, Zoran Krizmanić, Josip Jovanović, Marin Balić, Katica Balić, Josip Turkalj, Petar Luketić, Ante Luketić, Đuka Luketić, Jozefina Pavošević, Marijana Pavošević, Slavica Pavošević, Stipo Luketić, Marija Luketić, Josip Rendulić, Rudolf Jonak, Andrija Deličić, Pero Rendulić, Franjo Pandža, Božo Vidić, Zvonko Martinović, Marko Damjanović, Anica Lemunović, Đuka Krizmanić</p> <p>- 15 osoba teško tjelesno povrijeđeni u minskom polju: Marko Filić, Emanuel Filić, Stjepan Peulić, Josip Sabljak, Stanislav Franković, Mirko Kefer, Ivica Mujić, Ljubo Solaković, Milan Radmilović, Zlatko Tomo, Josip Gešnja, Mato Kraljević, Petar Vuleta, Lovro Geistener, Dragan Sabljak</p> <p>- 18 osoba teško tjelesno povrijeđeni uslijed zlostavljanja: Mato Mađarević, Đuro Filić, Zoran Jovanović, Marija Vidić, Đuka Radočaj, Berislav Filić, Emanuel Filić, Pavo Antolović, Ivo Antolović, Željko Francisković, Ivan Đaković, Anđelko Filić, Zvonko Balić, Vjekoslav Balić, Man (?)Pejak, Petar Sabljak, Marko Grčanac</p>

Suđenja za ratne zločine na županijskim sudovima Republike Hrvatske koje tijekom 2007. nismo pratili:

- Predmet protiv opt. Michaela Husnika i Kasima Hekića**, ratni zločin protiv civilnog stanovništva (silovanje).
Optuženicima je na ŽS u Osijeku suđeno u odsutnosti. Nakon uhićenja su na ŽS u Vukovaru oslobođeni optužbe. VSRH je ukinuo oslobađajuću presudu, a u ponovnom su postupku nepravomoćno osuđeni na kazne zatvora u trajanju od po 7 godina.
- Predmet protiv opt. Dragoljuba Štorka**, za zločin genocida počinjenoga u Batini
Opt. Je bio pripadnik tzv. TO Baranje. Zamjenik ŽDO-a predložio je da se na optuženika primjene odredbe Zakona o općem oprost. Obustavljen je postupak prema optuženiku.
- Predmet protiv opt. Borisa Macure**, ratni zločin protiv civilnog stanovništva
Suđenje na Županijskom sudu u Šibeniku
- Predmet protiv opt. Nenada Tepavca**, ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ubojstvom počinjeno u okolici Slunja. Na Županijskom sudu u Karlovcu je optuženik, pripadnik srpskih postrojbi, nepravomoćno osuđen na 10 godina zatvora.

**Sudske procese
pratili su:**

Veselinka Kastratović
Hajdi Katinac
Tanja Šijan
Mladen Stojanović
Goran Miletić
Robert Adrić
Jelena Đokić Jović
Vlatka Jančić

**CENTAR ZA MIR,
NENASILJE
I LJUDSKA PRAVA**

Županijska 7
HR-31 000 Osijek
tel/fax: ++ 385 31 206 886
e-mail:
centar-za-mir@centar-za-mir.hr
web:
www.centar-za-mir.hr

**DOCUMENTA – centar za
suočavanje s prošlošću**

Odranska 1
HR-10 000 Zagreb
tel: ++ 385 1 457 2398
fax: ++ 385 1 549 9744
e-mail:
document@zamir.net
web:
www.documenta.hr

**GRAĐANSKI ODBOR
ZA LJUDSKA PRAVA**

Ulica grada Vukovara 222
HR-10 000 Zagreb
Tel/fax: ++ 385 1 61 71 530
e-mail:
goljpb@zamir.net
web:
www.goljpb.hr

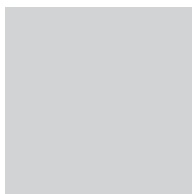
**HRVATSKI HELSINŠKI
ODBOR ZA LJUDSKA
PRAVA**

Bauerova 4/II
HR-10 000 Zagreb
tel: ++ 385 1 4613 630
fax: ++ 385 1 4613 650
e-mail:
hho@hho.hr
web:
www.hho.hr

**CENTAR
ZA
MIR
NENASILJE
I
LJUDSKA
PRAVA
OSIJEK**

**PRAĆENJE SUĐENJA ZA
RATNE ZLOČINE
IZVJEŠTAJ ZA 2007.**

Osijek, 2007.